

DIEDERIC VAN ASSENEDE

Floris
ende Blancefloer

TJEENK WILLINK / NOORDUIJN

KLASSIEKEN
Nederlandse Letterkunde

REDACTIE:

Dr. P. J. A. M. BUIJNSTERS
Dr. A. VAN ELSLANDER
Dr. W. P. GERRITSEN
Dr. M. H. SCHENKEVELD
Dr. A. KEERSMAEKERS
Dr. J. P. NAEFF
Dr. J. G. STERCK

Uitgegeven in samenwerking met de
Maatschappij der Nederlandse Letterkunde

DIEDERIC VAN ASSENEDE

FLORIS ENDE
BLANCEFLOER

Uitgegeven met inleiding en aantekeningen door

J. J. MAK

3DE DRUK/3DE OPLAAG

91005

TJEENK WILLINK/NOORDUIJN, CULEMBORG, 1976

3^e oplaag

© 1976 Tjeenk Willink/Noorduijn B.V., Culemborg,
ISBN 90 11 91005 2 Educaboek B.V., Industrieweg 1, Culemborg.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

VOORBERICHT BIJ DE TWEEDE DRUK

Ik heb voor de herdruk van *Floris ende Blancefloer* dankbaar gebruik gemaakt van de kritische op- en aanmerkingen van Dr. C. A. Zaalberg en de correcties en aanvullingen, inz. bij de inleiding van Prof. Dr. G. De Smet. Ik ben beide geleerden ten zeerste erkentelijk voor de aandacht aan deze uitgave besteed. Intussen herhaal ik, wat ik aan 't slot van de inleiding van de eerste druk schreef: voor serieuze kritiek houd ik mij gaarne aanbevolen.

VOORBERICHT BIJ DE DERDE DRUK

De derde druk is ongewijzigd.

INLEIDING

Floris ende Blancefloer is de middelnederlandse vertaling van een frans gedicht, waarin de oudste redactie is overgeleverd van het „meest gelezen verhaal van de Middeleeuwen”. De dichter, wiens schepping zoveel succes heeft geboekt, kennen wij niet. Hij moet ergens in Noord-Frankrijk hebben geleefd omstreeks het midden van de 12^e eeuw. Zijn *Floire et Blanche flor*, geschreven tussen 1155 en 1173, is slechts bewaard gebleven in drie veel jongere handschriften, waarin de oorspronkelijke tekst helaas niet onbedorven tot ons is gekomen ¹. Er moeten in de tijd, dat het oudste handschrift werd geschreven (1288), er ook nog andere in omloop zijn geweest, die althans op bepaalde plaatsen een betere lezing hadden. Dat volgt niet alleen uit de overeenkomstige afwijkingen, die twee of meer bewerkingen in andere talen gemeenschappelijk tegenover het Frans vertonen, maar ook reeds uit een nauwkeurige vergelijking van één van die bewerkingen, zoals de middelnederlandse, met de franse handschriften. In beide gevallen stuit men op motieven of wendingen,

¹ Hs. A (= Parijs, Bibl. Nat. n°. 375, gedateerd 1288), Hs. B (= Parijs, Bibl. Nat., fonds français 1447, beg. 14e eeuw) en Hs. C (= Parijs, Bibl. Nat., fonds français 12562, 14^e—15^e-eeuw, een slecht afschrift van de redactie in Hs. A); een fragment van 1156 verzen in een redactie, die nu eens met AC, dan weer met B overeenstemt, bevindt zich in Hs. Vaticaan, Pal. Lat. 1971 (begin 13e eeuw?). Dit zijn de handschriften, die de zgn. „version aristocratique” of liever „version idyllique” (zie ben.) bevatten. De tweede lezing, de zgn. „version populaire” of „d’aventures” is slechts in één enkel handschrift overgeleverd, nl. Hs. D (= Parijs, Bibl. Nat., fonds français n°. 19152, 13e eeuw), waarvan een fototypische reproductie met inleiding is uitgegeven door E. Faral (Parijs 1934). — Beide versies (de „version idyllique” naar Hs. A) zijn uitgegeven door Ed. Du Méril *Floire et Blance flor* etc. (Paris 1856) en F. Krüger *Li Romanz de Floire et Blanche flor* (Berlin 1938), de „version idyllique” alleen en wel naar Hs. A door I. Bekker *Flore und Blance flor* (naar een afschrift van Uhland van Hs. A) (Berlin 1844) en W. Wirtz *Flore et Blanche flor* etc. (Frankfurt 1937) (een onbetrouwbare tekst), naar hs. B door Marg. M. Pelan *Floire et Blanche flor*, 2^e ed. (Paris 1956).

die tegenover de corresponderende plaatsen in het Frans een evident oorspronkelijker indruk maken. Het is jammer, dat ofschoon de wetenschappelijke belangstelling voor de *Floire et Blancheflor* reeds dateert van de eerste helft van de 19^e eeuw, nog steeds niemand er zich toe heeft gezet de oorspronkelijke tekst met behulp van de vele middeleeuwse bewerkingen in andere talen te reconstrueren.

Met des te meer ijver heeft de wetenschap zich geworpen op het vraagstuk van de oorsprong van het verhaal of, wat op hetzelfde neerkomt, van de bron of bronnen, die de franse anony-mus heeft gebruikt. De romantische instelling met haar voor-liefde voor het oosten heeft de oudere onderzoekers hier echter veelal op een verkeerd spoor geleid¹. Pleitte men voor een byzantijnse², perzische³ of arabische⁴ oorsprong, men vond gereede bijval. De kampioenen voor een autochtone, een westerse, een franse schepping daarentegen⁵ kregen geen ge-hoor of ondervonden felle kritiek. Zo wil nog onze Leendertz⁶ na kennis genomen te hebben van de theorieën van zijn voor-gangers, een eigen poging wagen tot oplossing van dit probleem. Hij gaat daarbij zeer serieus te werk, d.w.z. hij onderzoekt stuk voor stuk de opeenvolgende motieven, waarop de roman is gebouwd. Maar het ontgaat hem ten enenmale, dat hij juist bij dit bronnenonderzoek de dupe wordt van de eenzijdige „oriëntatie” (dit woord hier letterlijk te nemen als „oosterse gerichtheid”) van de 19^e-eeuwse romanisten. Zo was hem, — om een zeer belangrijk motief te nemen — het zich verbergen van de minnaar in een mand om zo bij de geliefde binnen te dringen uitsluitend uit de oosterse literatuur bekend. Waren

¹ Een overzicht van de theorieën tot het begin van deze eeuw gaf J. Reinhold *Floire et Blancheflor* (Paris 1906), een beknopte samenvatting bij Leendertz in de inleiding tot zijn nog te noemen uitgave van de mnl. bewerking blz. XL e.v.

² Ed. du Ménil in de inleiding tot zijn uitgave (zie noot 1 op blz. 1).

³ I. Pizzi *Le Somiglianze e le Relazioni tra la Poesia Persiana et la nostra del Medio Evo* in Mem. d. Reale Acad. d. Scienze di Torino, Ser. seconda, Tomo XLII (1892) p. 253 seg.

⁴ G. Huet *Sur l'origine de Floire et Blanchefleur* in Romania 28 (1899) p. 348 suiv.

⁵ A. Ch. Gidel *Etudes sur la littérature grecque moderne* (Paris 1856) p. 246 suiv.; in zekere zin ook Reinhold (zie noot 2).

⁶ P. Leendertz Jr. *Floriz ende Blancefloer van Diederic van Assenede* (Leiden 1912), Inl., blz. XLVIII e.v.

zijn voorgangers dichters bij huis gebleven, ze zouden hebben opgemerkt, dat dit motief zelfs het centrale thema vormt van een der fabliaux¹. Spargo, die er een opzettelijk onderzoek naar heeft ingesteld², komt dan ook tot de conclusie, dat het in het westen voldoende verbreid was en een frans dichter er niet buiten de eigen cultuurgemeenschap naar behoefde te gaan zoeken.

Wanneer men ons verhaal rustig leest en daarbij opmerkt, hoe christelijk de wereld is, waarin het speelt — ik herinner slechts aan het zweren op relieken, het optreden van een „bisschop” in de raad van de emir, het huwelijksceremonieel in een „munster” — hoe on-, ja anti-mohammedaans het in dat mohammedaanse, overigens nauwelijks localiseerbare oosten toegaat — men denke aan de vulgair-westerse opvatting van het polytheïsme der (streng monotheïstische) Arabieren, hoe onwezenlijk dat „Babylonië” er uit komt te zien in de ogen van de dichter, die twijfelt niet, of Lozinski heeft het juiste getroffen, toen hij de *Floire et Blancheflor* een oorspronkelijke franse schepping noemde met wat primitieve „turquerie”³.

Binnen de westerse cultuurgemeenschap is er eveneens, zij het minder fel, gestreden over de oorspronkelijkheid, althans onafhankelijkheid van *Floire et Blancheflor* ten opzichte van andere romans op het thema van de liefde tussen christen en heiden. Meer bepaald heeft de verhouding tot *Aucassin et Nicolette* de pennen in beweging gebracht. Totdat ook in deze het onderzoek van de laatste decennia uitkomst bracht. De talrijke voorbeelden van deze liefde, die Scheludko bijeen heeft geplaatst⁴, hebben de jongste uitgeefster van onze roman⁵ er van overtuigd, dat in elk geval aan dit argument van de afhankelijkheidstheorie geen enkele waarde mag worden toegekend.

¹ *Recueil général et complet des fabliaux des XIIIe et XIVe siècles*, uitg. d. A. de Montaiglon en G. Raynaud, t. 2, p. 183 suiv.

² J. W. Spargo *The Basket incident in Fl. and Bl.*, in Neuphilol. Mitteilungen 28 (1927) p. 69 seq.

³ In *Literaturblatt für germanische und romanische Philologie* 1942, p. 39 suiv.

⁴ *Zur Entstehungsgeschichte von Aucassin et Nicolette* in Zeitsch. für romanische Philologie 42, S. 458 ff.

⁵ Marg. M. Pélan in de *Introduction* van haar in noot 1 op blz. 1 genoemde uitgave, p. XXVI.

Wanneer hier gesproken wordt van *Floire et Blancheflor*, dan is daarmee een bepaalde redactie bedoeld, die de oudere onderzoekers karakteriseerden als „version aristocratique”. Daarnaast kent de franse literatuur nog een tweede lezing, eertijds „version populaire” genoemd. De verhouding van deze twee redacties, door Margaret Pélan onderscheiden met de juistere namen „roman idyllique” en „roman d’aventures” is nog niet geheel opgehelderd. De auteur van de tweede was stellig minder begaafd. Zijn werk wordt gekenmerkt door veelvuldige herhalingen, langdradige scènes, inconsequenties en onwaarschijnlijkheden, slechte motivering der handelingen en niet-organische invoeging van bepaalde episoden¹. Het is echter de vraag, of die ongerechtigheden wel alle op zijn rekening komen, of hij niet uit de bewerkingen van de eerste versie, die inmiddels in andere landen en andere talen het licht hadden gezien, het een en ander heeft overgenomen. In deze inleiding tot de middelenederlandse bewerking van de roman kunnen wij dit probleem echter gevoeglijk laten rusten. De Vlaming immers, die de *Floire et Blancheflor* voor een dietssprekend publiek toegankelijk heeft gemaakt, kende uitsluitend de „aristocratische” of liever dus de „idyllische” lezing. De tweede is trouwens gedurende de Middeleeuwen in het geheel niet tot ons taalgebied doorgedrongen. Ze verbreidde zich ongeveer uitsluitend naar het oosten en zuiden, naar Italië², Griekenland³ en Spanje⁴. De

¹ Pélan p. XII–XIII.

² T.w. ten eerste in een gedicht uit het begin van de 14e eeuw, uitg. d. E. Hausknecht in Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen 71 (1884) S. 1 ff en door V. Crescini *Il cantare di Fiorio e Bianci fiore* (Bologna 1889, '99) en vervolgens in de *Filocolo* van Boccaccio (1^e druk Venetië 1472, door Lod. Dolce in 1532 berijmd en voorts vertaald in het Frans en Engels), waarop teruggaan 1. een duitse novelle van 1499 (die weer aanleiding heeft gegeven tot het spel van Hans Sachs in Kellers uitgave (Tübingen 1874) VIII, S. 300 ff), 2. een tsjechische prozabewerking (zie Hausknecht S. 14 ff.).

³ In een gedicht uit de 14^e eeuw, uitg. d. I. Bekker in *Abhandl. d. Kön. Akad. d. Wiss. zu Berlin* 1845 en d. W. Wagner *Medieval Greek Texts* (London 1870).

⁴ In een volksboek van 1512 (zie Hausknechts in noot 14 genoemde publikatie S. 50 ff), dat meermalen in het Frans is vertaald (zie Leendertz a.w. blz. XXVIII), waar nog gesproken wordt over de nog niet nader onderzochte hebreeuwse en joods-duitse bewerkingen, alsmede over jongere en vrijere navolgingen, zoals de *Leggenda della Reina Rosana*.

idyllische versie daarentegen trok naar de germaanse landen, naar Duitsland¹, Engeland², Skandinavië³ en Nederland.

De middelnederlandse rijmbewerking is ons vrijwel compleet overgeleverd in een 14^e-eeuws handschrift in het bezit van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde⁴, terwijl een aantal fragmentjes, tezamen 472 versregels tellende, in het midden van de vorige eeuw ter beschikking stonden van J. A. Alberdingk Thijm, die ze uitgaf in de *Dietsche Warande*⁵, en die bijna een eeuw zoek, thans weer teruggevonden, berusten in de bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, die ze onlangs heeft aangekocht. Het handschrift van de Maatschappij, dat we verder A zullen noemen, heeft een betere tekst dan de fragmenten-Thijm, in het vervolg met B aangeduid. Leendertz, die de laatste wetenschappelijke uitgave bezorgde van *Floris ende Blancefloer*⁶, noteerde slechts een vijftal plaatsen, waar B de voorkeur verdient. Zelf heb ik daar nog enkele aan

¹ Daar is ten eerste de zgn. *Trierer Floyris*, een fragment met voorbehoud gedateerd op 1170, uitg. d. E. Steinmeyer in *Zeitschr. für deutsches Altertum* 21 (1877) S. 307 ff, waarvan de plaatsbepaling opzettelijk aan de orde is gesteld door G. De Smet in *Festschrift für Ludwig Wolff*, herausg. v. W. Schröder (Neumünster 1962) S. 203 ff; zie ook dez. J. van Mierlo in *het Veldekeprobleem* (Gron. 1963) blz. 12 e.v. (blijkens noot 39 op blz. 22 berijdt De Smet een nieuwe uitgave voor), vervolgens de middelhoogduitse bewerking (in hooftstijl, herinnerend aan Hartman von Aue) door Konrad Fleck *Floire und Blanchefflor* (ca. 1220), uitg. d. E. Sommer (Leipzig 1846) en d. M. W. Golther in *Deutsche National Literatur* IV, 2; *Bruchstücke v. Fleck's Fl. u. Bl.* werden uitg. d. C. H. Rischen (Heidelberg 1913); (een gemoderniseerde uitgave bezorgde J. Nink in 1924), waarvan een latere prozabewerking (1475) is uitg. d. Herzog S. 82 ff. — De ripuarische fragmenten, uitg. d. H. Schafstaedt *Die Mülheimer Bruchstücke von Flors und Blanzeflors* (Mülheim-Rhein 1906) en de mnd. *Flos unde Blanzeflos*, laatstelijk uitg. d. O. Decker (Rostock i. M. 1913) zouden volgens H. Teske in *Korrespondenzblatt d. Vereins f. niederdeutsche Sprachforschung* 51 (1938) S. 61 ff teruggaan op een bekende bewerking van Diederich van Assenede, die dan verloren is gegaan.

² *Floris and Blanchefflor* (ca. 1250), uitg. d. E. Hausknecht (Berlin 1885) en d. A. B. Taylor (1927).

³ T.w. de noorse proza-bewerking *Flores saga ok Blankiflor* (beg. 14^e eeuw), uitg. d. E. Kölbing (Halle 1896), de zweedse *Flores och Blanzeflor* (beg. 14^e eeuw), uitg. d. G. E. Klenning (Stockholm 1844) en de deense 15^e-eeuwse rijmbewerking uitg. d. C. J. Brandt *Romantisk Digting fra middelalderen* (Kopenhagen 1869—'70).

⁴ N°. 191, fol. 33—58 (zie *Bouwstoffen* n°. 433).

⁵ Deel 1 (1885) blz. 493 e.v. (zie *Bouwstoffen* n°. 390, 10 en n°. 435).

⁶ Zie noot 6, blz. 8. Deze uitgave berust op hs. A met vermelding van de varianten van hs. B. Voórdien bezorgen H. Hoffmann von Fallersleben in het 3^e deel van zijn *Hora Belgicae* (Leipzig 1836), uitsl. naar A en H. E. Moltzer in de *Bibliotheek van de Middelnederl. Letterkunde* (Groningen 1879), naar A, maar met de spelling van B, uitgaven, die na die van Leendertz als verouderd moeten worden beschouwd.

toegevoegd, ter plaatse in de aantekening vermeld, maar wanneer ik die meetel, blijft het aantal toch nog beneden de tien, zodat de superioriteit van A er wel allerm minst door wordt aangetast. Intussen bevat A, al biedt het een betere tekst dan B, geenszins het oorspronkelijke, ongerepte werk van de dichter. Dat blijkt al dadelijk, wanneer men de tekst van de handschriften vergelijkt met die van het volksboek, d.w.z. van de prozabewerking, die naar het gedicht in het begin van de 16^e eeuw werd vervaardigd, althans gedrukt¹ en die op verscheiden plaatsen een oorspronkelijker indruk maakt dan A of B. De bewerker van het volksboek moet dus beschikt hebben over een tekst van ons gedicht, die althans van een aantal verzen een betere redactie had bewaard².

Zoals dat meer voorkomt in onze middeleeuwse literatuur, maakt de dichter zichzelf in zijn werk bekend. Hij zegt in vs. 22-3:

Hets worden herde te sure
Van Assenede Diederike,

d.w.z. dat de vertaling van de franse roman hem, Diederik van Assenede, zwaar is gevallen. Zoals men ziet, noemt hij alleen

¹ Een fragment van twee bladen van een editie ca. 1517 (zie Nijhoff-Kronenberg n°. 3160) is uitg. d. W. L. de Vreese in *Tijdschr. v. Ned. Taal- en Lett.* 15 (1896) blz. 277 e.v. en door Boekenooien in zijn aanstonds te noemen uitgave blz. 49 e.v. De volledige tekst naar de editie 1642 bij Ot Barentsz. Smient te Amsterdam is uitg. d. G. J. Boekenooien *De Historie van Floris ende Blancefleur* in de reeks *Nederlandsche Volksboeken* dl. II (Leiden 1903). Voor veronderstelde tussenliggende edities zie Luc. Debaene *De Nederlandse Volksboeken* (Antwerpen 1951) blz. 53, voor de editie Antwerpen 1576 A. Viane in *Volkskunde* 55 (1954) blz. 171 e.v.; een uitgave bij Maria Anxt te Antwerpen uit het midden van de 16^e eeuw wordt vermeld in een inventaris, gedrukt in *Leuvense Bijdragen* 45 (1955) blz. 143. — De suggestie van Anna Bijns' auteurschap van het volksboek (in een vraag bij J. v. Mierlo *Gesch. v. d. Letterk. der Ned.* 2, 2^e dr. blz. 275), opzettelijk aan de orde gesteld door Luc. Debaene *Rederijkers en Prozaromans* in *De Gulden Passer* 27 (1949) blz. 1 e.v. in zijn *De Nederlandse Volksboeken* blz. 48 e.v. werd bestreden door L. Roose in het *Jaarboek van De Fonteyne* 1950, blz. 42 e.v. — Voor de bekendheid van het volksboek aan Vives in 1523 zie Debaene a.w. blz. 50, de vermelding in de *Nieuwe Refereren van Anna Bijns* enz., uitg. d. W. J. A. Jonckbloet en W. L. v. Helten (Gent 1886) 88, d (1528), kan ook een reminiscentie aan het gedicht of de stof zijn.

² G. Penon heeft — op grond van een uitgave van het volksboek van 1827 — een aantal tekstverbeteringen in het gedicht aangebracht in *Taal- en Letterbode* 6 (1875) blz. 50 e.v.

zijn naam en niets meer. Dat is jammer, want er blijken in de 13^e eeuw heel wat lieden te hebben geleefd, die zo heetten. Vrij algemeen neigt men er echter toe onze dichter te vereenzelvigen met *Dierekin de Hassenede*, die in verschillende oorkonden uit de tweede helft en meer bepaald het derde kwart van de 13^e eeuw „clerc” van de graven van Vlaanderen wordt genoemd¹. Hij zou dan van ca. 1230 tot ca. 1290 geleefd en de *Floire et Blancheflor* omstreeks 1260 vertaald kunnen hebben.

Het is niet eenvoudig thans na zeven eeuwen een billijk oordeel te vellen over Diederics litteraire prestatie. Laten we beginnen met te erkennen, dat hij succes heeft gehad. Nog niet eens zo zeer misschien in zijn eigen tijd. Vage en trouwens dubieuze reminiscenties aan zijn werk heeft men alleen in Jacob van Maerlants *Alexander* en het gedicht *Van der Feesten*² aangetroffen. Maar een opzettelijk onderzoek naar de bekendheid en de invloed van *Floris ende Blancefloer* in de middelnederlandse letterkunde, zoals M. Delbouille heeft gedaan van het franse dichtwerk³, is nog niet ingesteld. Tot zo lang zullen we ons dus van een definitief oordeel moeten onthouden. Wel kan met zekerheid worden gezegd, dat via het volksboek⁴ de liefdes-

¹ De oorkonden zijn uitgegeven d. C. P. Serrure in zijn *Vaderlandsch Museum* 2 (1858) blz. 333 e.v., 5 (1863) blz. 357 e.v. en in de *Verslagen van de Kon. Vlaamse Academie* van 1901, II, blz. 40 e.v. Het voornaamste daaruit bij Leendertz in zijn inleiding op de uitgave van *Floris ende Blancefloer* blz. CXVII–CXVIII.

² In *Alexanders Geesten* 8, vs. 103 is sprake van „Blancefloer die vrouwe van Spanien” en in *Vander Feesten, een proper dinc* vs. 194 van „Floris”.

³ M. Delbouille *A propos de la patrie et de la date de Fl. et Bl.*, in *Mélanges Roques* 1952, IV, p. 53 suiv.

⁴ Wellicht ook via het toneel, al bezitten we slechts één vermelding, t.w. in de stadsrekeningen van Brussel van 1483 (uitg. in *Vaderlandsch Museum* 5, blz. 11) betreffende de „ghesellen” van Deinze, die voor de Halle te Brussel „een groet spel van Florysse ende van Blancefloere” vertoonden. De opvoeringen in een der amsterdamsche volkschouwburgen in 1860 en ’61, waarover geen nadere gegevens ter beschikking staan (zie Leendertz blz. XIX) buiten beschouwing gelaten, kennen wij de vertoningen te Utrecht in 1940 en Gent in 1944 naar de toneelbewerking van P. de Keyser in 1939 volgens de roman voor de Gezellen van ’s-Gravensteen vervaardigd (Amsterdam 1940). — Het historielied blijkt uit het Hoogduits te zijn vertaald (Leendertz blz. XXII–XXIII).

idylle van roos en lelie in de Nederlanden tot in de 19^e eeuw bekend is gebleven. En niet zodra is het getij der volksboeken verlopen, of de moderne bewerkingen verschijnen¹ en de wetenschappelijke uitgaven².

Wat heeft de lezers in ons verhaal nu zo geboeid? Men kan van mening zijn, dat de franse dichter van de idyllische versie tussen 1160 en '70 een typisch modeboek heeft geschreven en dat de opgang, die zijn werk maakte, verklaard moet worden uit de bewondering voor het praalzuchtige oosten, die door de kruistochten was gewekt³. Maar de *blijvende* belangstelling voor deze romantische stof is daarmee nog niet opgehelderd. Ik geloof, dat wij de oorzaak daarvan moeilijk ergens anders kunnen zoeken dan in het thema en de motieven van de roman zelf, waarin het eeuwig-menselijke de boventoon voert over al het bijkomstige, aan de tijd gebundene. Het behagen, dat de general reader van welke tijd ook schept in een levendige en vlotte vertelling, vooral wanneer die betrekking heeft op een liefdesgeschiedenis met gelukkige afloop, dat alleen, dacht ik, kan het succes van deze roman verklaren. De boodschap van de soevereiniteit der liefde, betrekkelijk nieuw in 's dichters

¹ T.w. een prozavertaling van vs. 1-1371 met een korte samenvatting van de rest door J. Tideman (uitg. in *Werken van Oefening kweekt Kennis* 1847-'48, blz. 106 e.v., herdrukt in *Studiën en Schetsen* ('s-Gravenhage 1892) blz. 1 e.v.) en een prozabewerking van J. A. Alberdingk Thijm (uitg. in zijn *Karolingische Verhalen*, 1^e dr. 1851, blz. 321 e.v. (met inleiding), 2^e dr., 1873 en 3^e dr., 1884, blz. 205 e.v. (zonder inleiding), minder uitgebreid en met een aantal weglatingen ook in *De Gids* 1850, I, blz. 451 e.v. — Een moderne bewerking in verzen schreef H. J. Boeken *De historie van Floris en Blancefloer* (1^e dr. Amsterdam 1898). — Min of meer voor schoolgebruik bestemd is de prozabewerking van D. L. Daalder *Floris en Blancefloer* verschenen in de reeks „Oude verhalen naverteld” (Gouda 1924).

² De uitgave van Hoffmann von Fallersleben dateert reeds van 1836; zie voor deze uitgave en de eerstvolgende van Moltzer noot 6, blz. 11. Voornamelijk voor het schoolonderwijs bestemd zijn de verkorte uitgaven (naar Leendertz) van H. de Waard *Floris ende Blancefloer. Een Oostersche roman*, verschenen als n° 18 in de reeks *Nederlandsche Schrijvers* (Zwolle 1926), W. L. D. van den Brink *Floris ende Blancefloer door Diederik van Assenede* (in moderne spelling en soms ook woordenkeus) verschenen als n°. VIII in de reeks *Lyceum-herdrukken* (Groningen, enz. 1932, met illustraties naar de houtsneden van het volksboek) en van P. de Keyser *Floris ende Blancefloer. Een middeleeuws idylle*, verschenen als n°. VI in de reeks *Klassieke Galerij* (Antwerpen 1945). Een fragment (vs. 2866-eind) in moderne spelling, met aantekeningen, nam J. A. N. Knuttel op in zijn *Ridderverhalen uit de Middeleeuwen I* (Amsterdam 1940) blz. 129 e.v.

³ Pélan a.w. p. XXIII.

tijd, is zoals ze hier wordt gebracht, eigenlijk nooit verouderd' nooit achterhaald. De *Floris ende Blancefloer* staat daarin niet alleen. Hij heeft voorgangers gehad en navolgers gevonden. Maar, ofschoon niet eens een meesterwerk in het genre, onze idylle heeft het — en dat kan ik niet verklaren — van alle andere in populariteit gewonnen.

Ook wie zich aan een oordeel waagt over de middelnederlandse bewerking van Diederic van Assenede, mag de stof niet buiten beschouwing laten. Ook de lezer van de vertaling — en het pleit voor die vertaling — komt onder de beking van „dieser aus lauter Blüthenduft und Farbenglanz gewobene Stoff” (Hoffmann von Fallersleben). Het volk althans, want de geletterden schijnen pas sinds de Romantiek een gevoelig orgaan daarvoor gekregen te hebben. In de tijd, dat men nog niet geloofde in een middelnederlandse dichtkunst (om met Jonckbloet te spreken), noemde een man als Witsen Geysbeek onze *Floris ende Blancefloer* „een allerellendigst voortbrengsel uit de tedere kindschheid onzer letterkunde, een walglijk wanschepsel”. Geen wonder, dat met Hoffmann von Fallersleben, die we zojuist aanhaalden, en Paulin Paris, die de franse roman („un charmant poème”) tot de aantrekkelijkste middeleeuwse gedichten rekende, de schaal naar de andere kant doorsloeg. Zelfs Jonckbloet is — tegen wil en dank — een romanticus, wanneer hij Gervinus' misprijzing van het gedicht als niets meer dan ontspanningslectuur laakt¹. De Romantiek immers heeft eens voor al afgerkend met de nutte lering als voorwaarde voor de kunst. Ook Jonckbloet erkent slechts esthetische maatstaven. Als man van beschaving — waartoe toch ook weer de Verlichting het hare heeft bijgedragen — acht hij, anders dan de volbloed-romantici, *Floire et Blanche flor* superieur aan de oudere Karel- en Arthurromans, in zoverre de held geen razende Roeland meer is, geen wilde houwdegen, die van het ene gigantische gevecht in het andere valt, maar een gewoon menskind, vervuld van de menselijke hartstocht bij uitnemendheid, de liefde.

¹ *Geschiedenis der middennederlandsche dichtkunst* 2 (Amsterdam 1852) blz. 228 e.v.

List wint het van geweld, krachtpatserij en dadendrang hebben plaatsgemaakt voor gevoel en sentimentaliteit. Op de list oefent Jonckbloet geen kritiek. Hij vraagt niet, of ze op de keper beschouwd moreel wel door de beugel kan, maar voor de sentimentaliteit koestert hij geen onverdeelde bewondering. Is hij bereid het innige gevoel, de eenvoudige onschuld en het ontroerende van de situatie als evenzovele deugden van onze roman te roemen, de betrekkelijke onbeduidendheid van de held, die aldoor zucht en weent, anderen voor hem laat denken en handelen en door de liefde tot geen enkele grootse daad wordt vervoerd, wat de dichter nauwelijks door Floris' jeugdige leeftijd aanvaardbaar heeft gemaakt, vindt Jonckbloet minder gelukkig. Ja, hij meent, dat de anonieme Fransman zijn werk niet heeft kunnen vrijwaren voor een zekere eentonigheid. Met het gebrek aan diepte heeft hij die monotonie willen compenseren door enkele weelderige beschrijvingen, zoals het graf van Blanceflor (zie vs. 886 e.v.), het paard van Floris (zie vs. 1487 e.v.) en de „toren” van de emir (zie vs. 2383 e.v.), die echter als „hors d'oeuvre” buiten de gang van het verhaal staan. Ook de opvoeding der kinderen, die de ars amandi uit Ovidius leren en in het Latijn met elkaar converseren, maakt geen prettige indruk. Daartegenover staat dan weer een meesterschap in de vertelkunst, wat gepaard aan de liefelijkheid van de stof de populariteit van de roman voldoende verklaart.

Valt Jonckbloets oordeel over *Floire et Blancheflor*, wanneer men de lof en de kritiek tegen elkaar afweegt, zeker niet ongunstig uit, voor de middelnederlandse bewerking heeft hij geen goed woord over. Hoffmann von Fallersleben had het Diets boven het Frans gesteld. Diederic van Assenede „heeft door zijne eigenaardige behandeling van het waalsche origineel uit den *Flore et Blanchefleur* een nieuw, een nog schooner, een echt hollandsch gedicht geschapen.” Geen enkel middelnederlands dichtwerk zou het kunnen evenaren in liefelijkheid van inhoud en volmaaktheid van taal en voorstelling. Tegenover deze opvatting, die werd gedeeld door J. A. Alberdingk Thijm, Matthijs de Vries, Snellaert en anderen, stelt Jonckbloet

na vergelijking van Diederics werk met het franse voorbeeld, dat de middelnederlandse vertaling de krachten van de dichter te boven ging. Hij was in het Frans geen „heksenmeester”, hij offerde de logica, eenheid en consequentie vaak op aan het rijm. En daarbij miste hij nog — getuige de bandeloze willekeur in de versbouw — elk ritmisch gevoel. In beknopter vorm heeft Jonckbloet deze bezwaren herhaald in zijn later verschenen *Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde*¹. Alleen zijn oordeel over Diederics ritmiek is iets minder ongunstig geworden, omdat Alberdingk Thijm intussen een aantal fragmenten had gepubliceerd naar een ander handschrift², dat op verscheiden plaatsen een betere lezing moet hebben gehad.

Veel milder is het oordeel van Kalff in het twintig jaar later verschenen eerste deel van zijn *Geschiedenis*³. Diederic van Assenede heeft het liefelijk en schoon frans gedicht omgewerkt tot een bekoorlijk en mooi nederlands berijmd verhaal, dank zij vooral zijn idealistische opvatting van de liefde. Zeker, er zijn onwelluidende en buitensporig lange verzen, de Vlaming heeft geworsteld met de taal, maar dat neemt niet weg, dat zijn werk op menige plaats de vergelijking met het oorspronkelijke veilig kan doorstaan. Waar hij zelfstandig te werk gaat, in zijn persoonlijke uitbreidingen bijvoorbeeld, is hij beter dan elders. Maar ook de vertaling zelf maakt over het geheel een gunstige indruk. De naïeve bevalligheid van het origineel heeft de bewerker goed gevoeld en voortreffelijk verdientst.

Dan verschijnt in 1912 de ideale uitgave van Leendertz met een inleiding van 125 bladzijden, waarvan een tiental zijn gewijd aan de waardering. Had Jonckbloet de staf gebroken over Hoffmann von Fallersleben's uitgave en zijn overdreven lofprijzing van Diederics vertaling, Leendertz wijst erop, dat het de Duitse geleerde is geweest, die ook weer voor dit middelnederlandse dichtwerk het eerst de belangstelling van onze landgenoten heeft gewekt, wat o.a. aan een Huydecoper niet was

¹ Deel I, derde druk (Groningen 1884) blz. 366 e.v.

² Zie noot 5, blz. 11.

³ *Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde* 1 (Groningen 1906) blz. 116-7.

gelukt¹. Vervolgens gaat hij nader in op Jonckbloets verwijt van onvermogen aan het adres van de vlaamse omwerker. Doordat Leendertz de beschikking had over zeer veel vergelijkingsmateriaal — hij had niet alleen het Frans naast zich, maar ook de duitse, engelse en skandinavische vertalingen — kon hij niet alleen aantonen, dat Diederic van Assenede ten onrechte van een aantal taalfouten was beschuldigd, maar tevens dat geen enkele andere bewerker het oorspronkelijke zo trouw naar inhoud en vorm heeft weergegeven. Ondanks vele bekortingen is het gedicht toch een duizend verzen langer geworden, maar dat kan moeilijk anders bij een rijmvertaling. Inderdaad heeft Diederic enkele plaatsen niet begrepen, maar daar staan vele andere tegenover, waar hij een juist inzicht toont. Bepaaldelijk bij de duitse bewerking van Konrad Fleck steekt de middelnederlandse berijming zeer gunstig af. Het tere, idyllische van de franse roman is bewaard, de taal is beschaafd en goed verzorgd, het resultaat is een vloeiend en welluidend verhaal.

Als dichter slaat Leendertz de Vlaming evenals Jonckbloet niet hoog aan, maar nu minder uit hoofde van de onregelmatige versbouw, die Leendertz zeer conscientieus heeft getracht te verklaren², dan wel van de vele stoplappen, herhalingen en wijdlopigheden — hij had er het beperkte vocabulair en de vele hinderlijke parallellismen nog bij kunnen voegen —, die overigens bij 's dichters vlotte, aangename verhaaltrant gemakkelijk over het hoofd worden gezien en pas opvallen bij nauwkeurige lezing of vergelijking met het Frans. Tenslotte moet toch ook Leendertz toegeven, dat een goed deel van de verdiensten van *Floris ende Blancefloer* schuilt in het oorspronkelijke verhaal, uitsluitend gebouwd als dit is op het oer-menselijke thema van de liefde. Terecht corrigeert hij hier Kalff, wiens „liefdesidealisme” hij vervangt door „beschaafd realisme”.

¹ Zie de inleiding tot zijn uitgave blz. XVII e.v.

² D. van Assenede schijnt korte verzen te hebben afgewisseld door lange, die overigens steeds talrijker worden. Het meest metrisch is de voorrede, die hij het laatst zou hebben gedicht (blz. LXXXI e.v.).

De oordeelvellingen van de jongere literatuurhistorici brengen zo goed als geen wijziging meer in het door Leendertz geschetste beeld. Jan te Winkel spreekt uiterst sober van een „prijzenswaardige vertaling van de bekoorlijk-idyllische, schoon enigszins sentimentele geschiedenis” van Floris ende Blancefloer¹. Lof en kritiek voor de oorspronkelijke roman en de middel-nederlandse bewerking zijn nadien gemeengoed². Aan de „losse versbouw” meent alleen Van Mierlo een argument voor de datering te kunnen ontleen. Hij zou het verval aankondigen en dus op het eind van de 13^e eeuw kunnen wijzen. Ik meen, dat wij er beter een persoonlijke onhandigheid van de dichter in kunnen zien en de datering op ca. 1260 handhaven, een datum waarop volgens Leendertz ook de taal schijnt te wijzen.

Tenslotte een enkel woord over deze uitgave. In de reeks der „Klassieken uit de Nederlandse Letterkunde” past geen voor vakgeleerden bestemd commentaar. Aan de tekst van Leendertz, die ongewijzigd en onverkort is overgenomen, heb ik slechts een aantal noten toegevoegd, die de lezer willen helpen bij het lezen. Ze zijn allerm minst bedoeld om hem Middelnederlands te leren. Ze willen alleen voor misvatting behoeden. Ik heb het voor dit doel nuttig geacht soms gehele versregels, ja een enkele keer zelfs twee of drie opeenvolgende in modern Nederlands weer te geven. Misschien is het een eigenaardigheid van deze tekst, maar het komt nog al eens voor, dat opheldering van een of twee woorden in een zin de bedoeling van het geheel nog volstrekt niet duidelijk maakt. Begrijpt men b.v. de vss. 1192-3

Ic sal mi harde cume verhooren,
In sal di soeken ende vinden gereet,

¹ *De ontwikkelinggang der Nederlandsche Letterkunde* I, 2^e dr. (Haarlem 1922) blz. 328 e.v.

² Zo b.v. J. A. N. Knuttel in de inleiding van zijn *Ridderverhalen* (zie noot 2, blz. 14) blz. XIII; vg. ook dez. *Onze Letteren in de Middeleeuwen* (Amsterdam-Antwerpen 1958) blz. 42 e.v., De Keyser in de inleiding van zijn in noot 2, blz. 14 genoemde uitgave, J. v. Mierlo in de *Geschiedenis van de Letterkunde der Nederlanden*, I, 2^e dr. ('s-Hertogenbosch-Brussel z.j.) blz. 176-7.

wanneer men weet, dat *harde* = zeer, *cume* = nauwelijks, *verhoren* = ophouden en *gereet* = aanstonds? Of zijn de vss. 2583-9

Daer boven staet ghewassen een boom:
Diere so na comet, dat hieren nemet goom,
Dats no loghen no fabele gheveinst,
Dat hi nemmer die varwe ghepeinst,
No nemmer die varwe can ghenomen,
Hi en magher sien also ghedaen blomen

volkomen opgehelderd met een verklaring van de woorden *ghewassen* = gegroeid, *nemet goom* = waarneemt, *ghenomen* = noemen en *also ghedaen* = zulke?

Mijn weergave zal de vakgenoot soms zeer vrij, wellicht te vrij voorkomen. Indien hij echter de moeite neemt mij na te rekenen, zal hij ontdekken, dat ik de werkelijke bedoeling van de dichter toch zo dicht mogelijk heb trachten te benaderen. Het misschien op het eerste gezicht bevreemdende van enkele van mijn vertalingen schuilt hierin, dat ik gezocht heb naar moderne equivalenten van de middelnederlandse zinswendingen en uitdrukkingen. Uiteraard kan ik mijn interpretaties niet motiveren; nog minder leent de reeks der „Klassieken” zich tot polemiëk. Ik kan de lezer alleen de verzekering geven, dat ik mijn verklaringen zorgvuldig heb overwogen. Natuurlijk kan ik, als iedereen, me hier of daar hebben vergist. Voor serieuze kritiek houd ik mij dan ook gaarne aanbevolen.

- Nu hoert na mi, ic sal beghinnen
 Ene aventure tellen van minnen,
 Die den dorperen no den doren
 Niet bestaet, dat sise horen.
- 5 Maer die redene merken connen
 Ende van minnen hebben ghewonnen
 Beide bliscap ende rouwe,
 Sijt clerc, zijt leec, zijt hoefsche vrouwe,
 Dien annics datter wese bi
- 10 Daer dese aventure vertellet si.
 Oec en willics niet verbieden
 Te hoerne allen hoefschen lieden,
 Die evel ende ghoet bekinnen.
 Hets al van ener ghestadegher minnen,
- 15 Beide van bliscapen ende van rouwen.
 Nu merct, ghi heren ende ghi vrouwen,
 Dies heeft die minne vremden zede,
 Dat haer die rouwe volghet mede.

1 *Nu*: nu dan, vooruit (stereotiep woord ter inleiding of opwekking tot luisteren); *hoert*: De bedoeling is, de suggestie wordt althans gewekt, dat de dichter zijn werk voordraagt (vg. *vertellet* in vs. 10); *na*: naar.

2 *aventure*: verhaal; *tellen*: vertellen.

3 *dorperen*: onbeschaafden; *no*: noch; *doren*: dwazen (misschien mogen we *dorperen* en *doren* (vg. 1007) opvatten als een hendiadys: dwaze dorpers).

4 *bestoet*: betaamt, past.

5 *die redene merken connen*: die verstand bezitten (i.t.t. de „dwaze dorpers”).

6 *ghewonnen*: ondervonden.

7 *Beide ... ende*: zowel ... als; *rouwe*: verdriet.

8 *Sijt*: zij het, versta: of het is; *clerc*: geleerde; *leec*: ongeleerde.

9 *annics*: gun ik (het), zou ik wensen.

10 *aventure*: Zie de aant. bij 2.

12 *hoerne*: horen.

13 *evel*: kwaad; *bekinnen*: kennen, kunnen onderscheiden.

14 *ghestadegher*: standvastige.

15 *die* zowel smart als vreugde met zich bracht.

16 *Nu*: Zie de aant. bij 1; *merct*: verstaat.

17 *Dies*: daarin (t.w. *Dat haer die rouwe volghet mede*); *vremden zede*: een wonderlijke eigenschap.

18 *Dat smart haer vergezelt*.

- Men moet corten ende linghen
 20 Die tale, sal mense te rime bringhen,
 Ende te redenen die aventure.
 Hets worden herde te sure
 Van Assenede Diederike.
 Dien seldijs danken ghemeenlike,
 25 Dat hijt uten Walsche heeft ghedicht
 Ende verstandelike in Dietsche bericht
 Den ghenen, diet Walsche niet en connen.
 Tierst heeft hi dus beghonnen,
 Ende segt, hoe ghedane wijs
 30 Blancefloer ende Florijs,
 Twee scone kinder, worden gheboren,
 Die in haren live meneghen toren
 Hadden van minnen ende rouwen vele
 Ende dicke bliscap met groten spele.
 35 Soe wie so rechter minnen pleghet,
 Ende si hem ghestadelike legghet
 Vaste in siere herten binnen,
 Dicke ghevalt dat hem van minnen
 Gheschiet gheval na ongevallen,
 40 Dies hebben wi ghenoech gheweten alle,
 Ende na gheluc groot ongeval,
 Als ic van desen twee tellen sal
 In der historien, die ghi selt horen,
 Hoe meneghen rouwe, hoe meneghen toren

19 *corten*: verkorten; *linghen*: verlengen.

20–21 Het verhaal, wil men het geval in
 versvorm en ordelijk vertellen.

22 Het is zeer zwaar gevallen.

24 *seldijs*: zult gij daarvoor; *ghemeenlike*:
 allen.

26 *verstandelike*: duidelijk, goed te begrij-
 pen; *bericht*: verteld.

28 *Tierst*: allereerst.

29 *hoe ghedane wijs*: hoe, op welke wijze,
 onder welke omstandigheden.

32 *live*: leven; *toren*: verdriet, narigheid.

33 *rouwen*: verdriet.

34 *spele*: genot.

35 *Soe wie so*: wie, alwie; *rechter minnen*:
pleghet: de ware liefde(kunst) beoefent.

36 *si*: versta: indien zij (t.w. de liefde);
ghestadelike: bestendig.

38 *Dicke*: dikwijls; *ghevalt*: gebeurt het.

39 *gheval*: geluk; *onghevallen*: ongeluk.

40 *Dies*: daarvan; *hebben ... gheweten*:
 weten.

41 *ongheval*: ongeluk.

42 *tellen*: vertellen.

44 *rouwe*: verdriet; *toren*: leed.

- 45 Si beide ghewonnen in haren daghen
 Van rechter minnen, die si plaghen.
 Ooc waren si dicke zoe vro,
 Dat si liever hadden te leven also
 Dan te zijn in hemelrike.
- 50 Binnen dien quam een ongheval haestelike
 Ende warpse beide van hoghen neder
 Uter bliscap inden rouwe weder.
 Daer zijn vele die dat segghen
 Vanden ghenen, die haer herte legghen
- 55 Soe ghestadelike an die minne,
 Dat hem comt van dommen zinne;
 Dat selen wi over loghen houden.
 Wi hebben ghehoort van Ysouden,
 Hoe si minde haers mans neve Trustram,
- 60 Ende hoe Parijs minde Helenam,
 Ende van anderen vele niemaren,
 Die hovesch ende natuerlic waren,
 Dier men seyt ende tellet vele
 In aventuren ende in spele,
- 65 Maer des en quam mi niet te voren
 Van dommen lieden ende van doren,
 Dat si noit van herten minden.

45 *ghewonnen*: kregen, ondervonden.

46 *plaghen*: koesterden.

47 *vro*: verheugd.

50 *Binnen dien*: intussen; *een ongheval*: iets rampspoedigs.

51 *van hoghen*: uit de hoogte.

52 *rouwe*: verdriet.

53 *dat*, t.w. *Dat hem comt van dommen zinne* (vs. 56).

55 *ghestadelike*: vast.

56 *Dat dat* (t.w. die standvastige liefde) bij hen voortkomt uit dwaasheid van geest.

57 *over*: voor.

58–9 Toespeling op de roman van Tristan en Isolde.

60 *Parijs*: Paris, zoon van Priamus, koning van Troje; *Helenam*, Helena (gемalin van

Menelaos, koning van Sparta) door Paris geschaakt.

61–62 Daar vs. 62 aansluit bij vs. 60 en evenzo vs. 63 bij vs. 61, lijkt het aantrekkelijk de vss. 61 en 62 van plaats te doen wisselen.

61 *niemaren*: opzienbarende zaken (t.w. de liefde betreffende).

62 *natuerlic*: rechtschapen.

63 *Dier*: waarvan; *tellet*: vertelt.

64 In (avonturen)romans en andere ontspanningsliteratuur.

65 *des*: daarvan (t.w. *Dat si noit van herten minden*, vs. 67), *niet*: niets, *en quam mi niet te voren*: hoorde (of las) ik nooit.

66 *doren*: dwazen.

67 *noit*: ooit.

- Wilden sijs hem ooc onder winden,
 Si souden die minne verwerken zeere.
 70 Si beghevens bat ende doen haer eere
 Dat si die minne niet verwerken,
 Ende latenre pleghen hovesschen clerken,
 Ende hovesschen riddersen ende hovesschen vrouwen.
 Dat zijn die minnen met rechter trouwen
 75 Ende emmer der minnen zijn onderdaen.
 Haer en mach ghene cracht wederstaen.
 Si en doet dat haer becomt te doene.
 Dat scheen den wisen Salomoene:
 Al hadde hi cracht ende wijsdom groot,
 80 Hi moeste minnen als zijt gheboet,
 Al ware hire gherne bleven sonder.
 Bedi en darf niement hebben wonder,
 Dat si dese twee kinder dwanc.
 Die beide waren jonc ende cranc,
 85 Daer ic of segghe daventure
 Ende telle, al wort het mi te sure,
 Een deel van harre gherechter minnen.
 Nu hoort, hoe ic u sel beghinnen.
- Wi vinden ghescreven, als ghi selt horen,
 90 Dat bi ouden tiden hier te voren
 Een heyden coninc uut Spaengen quam,
 Tierst dat hi den somer vernam

68 Indien ze het bij geval zouden beproeven.

69 *verwerken*: schenden, krenken, beledigen.

70 *beghevens bat*: doen beter ervan af te zien; *haer*, t.w. de liefde.

71 *verwerken*: Zie de aant. bij 69.

72 *latenre*: laten haar; *pleghen*: Zie de aant. bij 35; *clerken*: Zie de aant. bij 8.

74 *zijn*, versta: zijn degenen.

75 *emmer*: steeds; *onderdaen*: gehoorzaam.

76 *Haer*, t.w. de (ware) liefde; *mach*: kan.

77 Of zij doet, wat ze wil doen.

78 *scheen*: bleek aan; *Salomoene*: Salomo, zoon van David, koning van Israël.

80 *zijt*: zij (t.w. de liefde) het.

81 *sonder*: buiten.

82 Daarom behoeft het niemand te bevreemden.

83 *dwanc*: in haar macht hield.

84 *cranc*: teer.

86 *telle*: vertel; *al wort het mi te sure*:

Zie de aant. bij 22.

87 *harre*: hun.

89 *selt horen*: moet weten.

91 *heyden*: Saraceens, Mohammedaans.

92 *tierst*: zodra; *vernam*: zag.

- Bringhen dat nuwe loof ende dat gras;
 Fenus dies conincs name was.
- 95 Te scepe quam hi met vele lieden,
 Als hem zijn vroede man rieden.
 Hi sciere meerde an een sant,
 Ende ghinc op inder kerstinen lant.
 Roof ende brant dedi stichten,
- 100 Die mure breken, die borghe slichten;
 Cloesters, monstre ende gods huus
 Dede testoren die coninc Fenus.
 Man ende wijf si al versloeghen,
 Haren roof si te scepe droeghen.
- 105 Soe waest ghewoest in viertich daghen,
 Dat si der kerstinen gheen en saghen
 No en vonden der haven mee
 Binnen dertich milen vander zee.
 Als sijt al hadden ghestoort,
- 110 Menighe scone borch ende poort,
 Gheboot die coninc, dat men loede
 Die scepen metten groten ghoede.
 Hier binnen quam hem te voren,
 Dat hi viertich ridderen hadde vercoren,
- 115 Die duchtich ende van prise waren.
 Wapenen dede hise ende hietse varen
 Op die montaenge ende beriden
 Die wegghen, die straten in allen ziden

96 *vroede* : wijze (*vroede man* : raadslieden).

97 *schiere* : aldra; *meerde* : legde het schip vast; *sant* : strand, kust.

98 *ghinc op* : landde; *kerstinen* : christenen.

100 *borghe* : burchten, kastelen.

101 *monstre* : heiligdommen; *gods huus* : kerken.

102 *testoren* : verwoesten.

103 *versloeghen* : doodden.

105 *waest ghewoest* : werd alles verwoest.

106 Dat ze geen enkele christen (meer) zagen.

107 *No ... mee* : noch ... ook; *haven* : vee.

109 *ghestoort* : verwoest.

110 *borch* : burcht, kasteel; *poort* : stad.

111 *loede* : zou laden.

113 Intussen bedacht hij, herinnerde hij zich.

114 Dat hij veertig uitgelezen ridders had.

115 *duchtig* : flink; *van prise* : lofwaardig.

116 *hietse varen* : beval ze te gaan.

117 *Op die montaenge* : in de bergen? Of de berg op? Zie 125; *beriden* : afrijden.

- Ende roven die pelgrime of sise vonden;
 120 Men soude binnen der selver stonden
 Die scepen laden ende reden die vaert,
 Te keerne weder te Spaengen waert.
 Si wapenden hem haestelike
 Ende voeren wech gheweldelike,
 125 Ende beleiden die borghe in allen ziden,
 Al daer wech was ende lide.
 Si reden vort, si reden weder;
 Doe saghen si vanden borghe neder
 Pelgreme, die vele moede quamen.
 130 Tierst dat sise vernamen,
 Reden si hem tenen ghemoete,
 Ende beghondense roven onsoete,
 Ende sloeghen diese wilden slaen.
 Die pelgreme en mochten niet ontghaen
 135 No met crachte hem onthouden.
 Doe si saghen, dat si sterven soudén,
 Si boden haer handen ende ghaven
 Een groot deel van harre haven,
 Ende verdingheden lijf ende lede.
 140 Daer was oec een Fransoys mede,
 Die grave was ende van edelen gheslachte.
 Om dat hi hem weerde met crachte,

119 of: indien.

121 *reden*: gered maken.

124 *gheweldelike*: met groot machtsvertoon.

125 *beleiden*: bezetten; *borghe*: bergen? Men verwacht eerder berg (daar hebben 40 man immers wel genoeg aan), wat grammatisch niet onmogelijk is, want *borghe* wordt ook vrouwelijk gebruikt. Door het hier onmiddellijk volgende mannelijke gebruik (vs. 128) twijfelt men dan weer aan een enkelvoudige opvatting.
 126 Overal waar een weg of doorgang was.

127 Zij reden heen en weer.

128 *borghe*: Zie de aant. bij 125.

129 *die vele moede quamen*: zeer vermoeid aankomen.

130 Zodra zij hen zagen.

132 *onsoete*: genadeloos.

133 En doodden die zich met geweld verzetten.

135 Noch met geweld standhouden, versta: met succes tegenweer bieden.

137 *Si boden haer handen*: gaven ze zich over.

138 *harre haven*: hun bezittingen.

139 *verdingheden*: kochten vrij.

140 *mede*: bij.

142-3 Vg. 133.

- En wilden die Torke niet leven laten.
 Die bleef daer verslegghen inder straten.
 145 Ene zijn dochter hi met hem hadde brocht,
 Die een heylichdom soude hebben besocht
 Te Rome, daerse haer bisscop sinde.
 Haer man hadse ghelaten met kinde,
 Daer hi was inden stride bleven doot.
 150 Daer was si doe in groter noot:
 Si sach verslaen haren vader.
 Dat moestese ghedogghen algader
 Ende nochtan vele meer daer toe,
 Want si namen haer selven doe
 155 Ende voerdense wenende ende claghende sere
 Voor den coninc haren here,
 Die hem so willecome was.
 Doe hise sach, ghedacht hem das,
 Doe hi vander coninginne sciet
 160 In sijn lant, daer hise liet,
 Dat si seide hoe gherne si name
 Ene kerstijn joncfrouwe, of hire an quame,
 Dat hise vinghe ende hise haer brachte.
 Als hise sach ende hijs ghedachte,
 165 Seide hi dat hise haer voeren soude,
 Ende dede craieren dat hi varen woude.
 Doe traken si alle te scepe waert.
 Hem was wel verghaen haer vaert,

143 *wilden*: wilden hem; *Torke*: Saracenen.

144 *verslegghen*: gedood; *inder straten*: op de weg.

145 *Ene zijn dochter*: een dochter van hem.

146 *heylichdom*: heilige plaats, plaats waar (een) relik(en) bewaard wordt (worden).

147 *sinde*: had heengezonden.

148 *ghelaten*: achtergelaten; *met kinde*: zwanger.

151 *verslaen*: doden.

156 *haren*: hun.

157 *Die*: t.w. de vrouw; *hem*: t.w. de koning; *so*: zeer.

158 *ghedacht hem das*: herinnerde hij zich (dat).

159 *sciet*: afscheid nam.

162 *of hire an quame*: als hij die zou ontmoeten.

164 *hijs*: hij daaraan.

165 *haer*: t.w. de koningin; *voeren*: brengen.

166 *craieren*: omroepen, bekend maken.

168 *Hem*: hun; *vaert*: reis, i.c. rooftocht.

- Si hadden ghewonnen herde vele,
 170 Ende voeren wech met vollen zele
 Ende worden in corter stont gheset
 In Spaengen indie haven van Tolet.
 Die niemare liep voren indie poort:
 Die ierst ghevreischt, hi teltet voort;
 175 Dus maket deen den andren cont,
 Dattie coninc waer comen ghesont
 Ende alle die waren inde vaert.
 Die lieden liepen ter havenen waert
 Ende waren blide van haren maghen,
 180 Dat sise behouden comen saghen.
 Men ontfinc den coninc met groter eeren,
 Beide vrouwen ende heeren
 Ende der kindren volghden vele.
 Vrolike ghinc hi op die zele
 185 Ende beghan te deelen zijn ghewin:
 Somen gaf hi meer, somen min,
 Dat conste hi wel bescheidelike.
 Doen nam hi herde hovesschelike
 Bider hant die ghevanghen vrouwe,
 190 Die int herte droech groten rouwe,
 Dat mochtmen wel an haer bekinnen;
 Die ghaf hi te deele der coninginne,
 Diese alte hant inde camere dede,
 Ende gaf haer orlof haren zede
 195 Te houden ende die selve wet,

169 *herde*: zeer.

170 *zele*: zeil.

172 *Tolet*: Toledo.

173 *niemare*: tijding; *liep voren*: ging vooruit (versta: voor de koning en zijn mannen uit); *poort*: stad.

174 Die het 't eerst verneemt, vertelt het verder.

175 *cont*: bekend.

177 *waren inde vaert*: aan de expeditie hadden deelgenomen.

179 *van*: over; *maghen*: verwanten.

184 *hi*: t.w. de koning; *zele*: (ridder)zaal.

185 *ghewin*: buit.

186 *Somen ... somen*: dezen ... die.

187 *bescheidelike*: op een verstandige wijze

190 *rouwe*: verdriet.

191 *bekinnen*: merken, zien.

192 *te deele*: als deel (in de buit).

193 *alte hant*: terstond; *camere*: vrouwen-vertrek.

194 *orlof*: toestemming; *zede*: leefregel.

195 *wet*: geloofsregel.

- Die den kerstinen lieden was gheset.
 Haer wet hielt si alsoe redelike,
 Harre vrouwen dieneſe ghetrouwelike
 In allen tiden ſpade ende vroe,
 200 Want het stont haer daer toe,
 Si leerde haer Fransoys ghenoech;
 Soe bewarf si ende bedroech
 Dat si wart van groten love
 Beide inden lande ende inden hove;
 205 Het was goet al dat si wrachte.
 Dat si was van hoghen gheslachte
 Mochtmen an haer ghedochte merken.
 Tenen tiden soudese werken
 Haren heere den coninc ene baniere;
 210 Si wrachter in menighe diere;
 Indie middel wracht zire inne
 Met den coninc die coninginne.
 Daer wart die coninginne gheware
 An haer ghelaet, an haer ghebare,
 215 Daer sise sach roden ende bleiken
 Ende metten handen ten lanken reiken
 Ende menighe varwe ontfæen,
 Dat si met kinde was bevaen.
 Doe begħan sijt haer an tiën
 220 Ende bad haer, dat sijt soude liën,
 Of si kint droech, jeghen hare,

197 *alsoe redelike*: zeer plichtsgetrouw.

199 *spade*: laat; *vroe*: vroeg.

200 Want zij was daartoe verplicht.

201 *haer*: t.w. de koningin; *ghenoech*: behoorlijk.

202 *bewarf si*: verwierf ze zich; *bedroech*: bewerkte zij.

203 *wart van groten love*: zeer geprezen werd.

205 *wrachte*: deed.

207 *ghedochte*: manier van denken, ideeenwereld.

208 *werken*: weven.

210 *wrachter*: borduurde er.

214 *ghelaet*: houding, gedrag, manier van doen.

215 *roden ende bleiken*: rood en bleek worden.

216 *lanken*: zijden; *reiken*: tasten.

217 *varwe*: kleur.

218 *met kinde was bevaen*: een kind droeg.

219 *an tiën*: te zeggen, dat zij (geloofde dat zij) zwanger was.

220 *liën* (in vertrouwen) zeggen.

221 *Of*: indien; *jeghen*: aan.

- Ende welctijt het ghewonnen ware.
 Doe seide sijt haer bescheidenlike.
 Die vrouwe seide dier ghelike,
 225 Dat si vanden selven stonden
 Hadde kint ghedraghen, ende si begonden
 Te rekenen, alse de vrouwen pleghen,
 Datsi even langhe hadden ghedreghen
 Ende binnen enen daghe souden ghenesen,
 230 Ende even varinghe quite wesen.
 Die tijt leed also God woude,
 Dattie coninginne ghenesen soude
 Entie termt volcomen was.
 Eens Palmen sondaechs si ghenas
 235 Van enen sconen knapeline.
 Doe ghaven hem die maghesine
 Uut haren boeken, na hare wijs,
 Een sconen name ende hieten Florijs.
 Dies selves daghes ghenas van kinde
 240 Die ghevangen vrouwe, alsict bescreven vinde,
 Ende brachte inde werelt een maghedijn.
 Doe dedem hebben die moeder sijn
 Na onse wet zijn kerstenhede;
 Blancefloer zijt heten dede.
 245 Doe waren die kinder beide gheboren,
 Daer ghi daventure of selt horen.
 Nu ghewan die coninc sijn kint
 Soe lief ende hi haddet so ghemint,
 Dat si peinsden, hi ende sijn moeder,

222 *welctijt*: wanneer.

223 *bescheidenlike*: heel precies.

224 *vrouwe*: lees of versta: de koningin;
dier ghelike: desgelijks.

227 *Te rekenen*: uit te rekenen.

229 En op dezelfde dag zouden bevallen.

230 *varinghe*: spoedig; *quite*: verlost.

231 *leed*: was daar, brak aan.

232 *ghenesen*: bevallen.

233 *termt*: tijd (der zwangerschap); *vol-*
comen: ten einde.

234 *Palmen sondaechs*: Palmzondag, de
 zondag vóór Pasen.

236 *maghesine*: magiërs, versta (naar het
 Volksboek) „heydensche meesters”; *hie-*
ten: noemden hem.

241 *maghedijn*: meisje.

242–3 Toen liet haar moeder ze volgens
 ons geloof dopen.

247 *ghewan*: kreeg.

248 *haddet so ghemint*: hield er zoveel van.

249 *sijn*, t.w. van het kind.

- 250 Wien zijt mochten bevelen vroeder.
 Si mindent ghelijc haers selfs lijf,
 Ende bevalent den kerstinen wijf,
 Dat sijt soude houden ende voeden.
 Maer men hiet haer des behoeden,
 255 Dat sijt selve en soeghde niet.
 Men bevalt te soghene ende hiet
 Eenre heydenre voestre, diere toe dochte,
 Dat si conincs kint soghen mochte.
 Nu hadde die kersten die kinder beide;
 260 Daer toe hadsi goede ghereide
 In allen tiden spade ende vroe,
 Ende dede, dat hem behoorde daer toe:
 Te tide slapen, te tide waken,
 Te tide haer bad ende bedde maken.
 265 Soe lief had sise beide ghewonnen,
 Dat wi ghelesen niet en connen,
 Na dien datmen ghescreven vint,
 Welc si hadde meest ghemint,
 Soe haer dochter, soe des conincs zone.
 270 Si was emmer dies ghewone,
 Dat sise beide leide te samen.
 Eer si tharen vijf jaren quamen,
 Die minne scootse int herte richte
 Ende wondese soe met enen schichte;
 275 Dat schicht was van goeden ghewerke,
 Ende deedse minnen even sterke.

250 Aan wie zij het 't best konden toe-
 vertrouwen.

251 lijf: lichaam (*haers selfs lijf*: zichzelf).

253 houden: verzorgen; voeden: opvoe-
 den.

254 Maar men beval haar zich ervoor te
 wachten.

256 bevalt . . . ende hiet: beval het.

257 diere toe dochte: die daar geschikt voor
 was, daartoe waardig werd gekeurd.

260 hadsi goede ghereide: was ze zeer zorg-
 zaam.

261 Zie 199.

262 hem: hun (t.w. de kinderen).

265 Ze had ze beiden zo lief.

269 Soe haer dochter, soe: haar dochter, of.

270 emmer dies ghewone: altijd gewoon.

273 int herte richte: recht in het hart.

274 schichte: pijn.

275 was van goeden ghewerke: had een
 goede uitwerking.

- Nu hoort vremtheit, die si daden.
 Dat si te gader souden baden,
 Herde goetliken si hem onder saghen,
 280 Ende onder custen hem, daer si laghen
 Beide te gader in ene wieghe.
 Dat was al waer, ons en bedrieghe
 Dese boec ende andre, daer wi inne
 Al vinden ghescreven haer minne.
 285 Als si waren comen tharen vijf jaren,
 Van scoenre groten si beide waren
 Ende tallen goeden werken ghekeert.
 Diese ghewijst hadden ende gheleert,
 Si waren waert van groten lone.
 290 Die kinder waren beide so scone,
 Datmen daer no in gheen lant
 Soe scone twee kinder noit en vant.
 Als die coninc hadde vernomen,
 Dat zijn kint soe verre was comen,
 295 Dat het mochte ter scole ghaen
 Ende lettren kennen ende verstaen,
 Riep hi te hem sinen zone,
 Als hi dicke was ghewone.
 «Minne», seit hi, «ic sal di ter scolen doen:
 300 Di sal leren meester Gaydoen,
 Een wijs meester ende een vroet.»
 Florise bedroefde herde zijn moet,
 Dat moeste hi daer te hant toghen;
 Hem braken die tranen uten oghen.
 305 «Soete heere», seit hi, «en mach niet wesen:

277 *vremtheit*: iets zeldzaams.

278 *Dat*: wanneer.

279 *goetliken*: lief; *si hem ondersaghen*: keken ze naar elkaar.

280 *ondercusten*: kusten elkaar.

282 *ons en bedrieghe*: als ons niet bedriegt.

288 *ghewijst*: onderwezen.

289 *van groten lone*: grote lof.

291 *no*: noch; *gheen*, versta: welk.

292 *noit*: ooit.

293 *vernomen*: bemerkt.

297 *te hem*: bij zich.

302 *herde*: zeer; *moet*: gemoed.

303 *te hant*: terstond; *toghen*: tonen.

305 *en mach niet wesen*: dat kan niet.

- In sal moghen scriven no lesen
 No der leringhen niet verstaen,
 Ghi en doet Blancefloere met mi gaen.»
 Doe gheloefde hem al daer zijn vader,
 310 Dat hise zoude zenden beide gader
 Ter scolē, ende hi dede alsoe.
 Des waren die kinder beide vro.
 Men dedese ter scolē, ende si leerden;
 Si ghingen te gader ende si keerden.
 315 Van harre ouden, van haren daghen
 Consten si van minnen, die si plaghen,
 Menighen raet ende vele treken.
 Doe mochtsi vriliken spreken
 Haer ghelijc andren sinen wille
 320 Verholentlike ende stille.
 Si ghingen ter scole gestadelike.
 Si onder minden hem verholentlike.
 Als deen bi den andren niet en was,
 Vergat hi wat hi hoerde of las;
 325 Ende wat so men hem seggen hiet,
 Des en mocht hi onthouden niet.
 Ter minnen hadden si goede stade.
 Si waren beide van enen rade,
 Van ere scoenheit, van enen sinne,
 330 Ende even gestadech an die minne,

306 *In* (uit *ic en*) *sal moghen*: ik zal niet kunnen.

307 noch mij tot de studie zetten.

308 *Ghi en*: of gij (als gij niet).

309 *gheloefde*: beloofde.

312 *Des*: daarover; *vro*: verheugd.

315 Voor hun leeftijd.

316 *plaghen*: Zie de aant. bij 35.

317 *raet*: vond; *treken*: listen.

318 *Doe*: lees *Soe* (= zo, op die manier, d.w.z. dank zij de vonden en listen)?

318–20 Toen (of zo) konden ze stiekem vrijuit aan elkaar zeggen, wat ze wilden (*Haer ghelijc andren*: elkaar).

321 *ghestadelike*: geregeld, zonder te verzuimen.

322 *onder minden hem*: beminden elkaar.

325 *wat so*: wat (ook maar); *seggen*: opzeggen; *hiet*: beval.

326 *Des ... niet*: niets daarvan (of: dat ... niet); *onthouden*: Versta: daar bracht hij niets van terecht, omdat hij het niet had onthouden.

327 *stade*: gelegenheid.

328 *rade*: geest, gezindheid.

- Dat si oec dicke lesen horden
 Die treken, die ter minnen horden,
 Ende mense oec te lesene sette
 In Juvenale ende in Panflette
 335 Ende in Ovidio de Arte Amandi,
 Daer si vele leerden bi,
 Dat hem bequam ende dochte goet.
 Dus hadden si ter minne spoet.
 Die boeke dadense haesten so
 340 Ter minnen, dat si dicke vro
 Beide waren ende in sorgen groet,
 Dat si hadden liever te wesene doet
 Dan gesceden lange te sine.
 Dus leefden si in soeter pine,
 345 In soeten rouwe, in soeten bedwange.
 Die nachte dochten hem vele te lange,
 Die dage waren hem te cort vele
 Te harre bliscap, te haren spele.
 Sint dat si leren begonsten,
 350 Binnen vijf jaren die kinder consten
 Latijn spreken wel te maten.
 Doe mochten si in wege ende in straten
 Ende in den hove seggen in Latijn
 Haerlijc andren den wille zijn,
 355 Dattie leeke niet en mochten verstaen.
 Dit hadden si so lange gedaen
 Ende der minnen so lange geplogen,

331 *Dat*: doordat.

332 *treken*: listen.

334 *Juvenale*: Juvenalis, Romeins satiren-dichter (ca. 60—140 n. Chr.); *Panflette*: Pamphilus Mauritanus, schrijver van *De Amore*, een in de Middeleeuwen (ook als schoolboek) veel gelezen werk. De vorm *Panflette* (uit *Pamphilet*, *Pamphilet*) wordt wel verklaard naar analogie van *Esopet* (van *Esopus*, *Aesopus*) als kleine (versta: verkorte uitgave van) *Damphilius*.

335 *Ovidio*: Ovidius, schrijver van *De arte amandi*, een in de Middeleeuwen gezaghebbend handboek der zinnelijke liefde.

336 *leerden bi*: uit leerden.

337 *bequam*: beviel.

338 *spoet*: geluk, voorspoed.

345 *bedwange*: druk.

351 *wel te maten*: behoorlijk.

354 Elkaar wat ze wilden (voor *Haerlijc andren* zie de aant. bij 318–20).

- Dattie niemare was gevlogen
 Ende ment seide openbare.
- 360 Tierst dattie coninc die niemare
 Ghevreeschte, dat Floris sijn kint
 Blancefloere so hadde gemint,
 Dat hi el ne gene name
 Nemmermeer, die hem getame,
- 365 Ocht mens hem gehingede ende liet also,
 Doe balch hi harde ende wart onvro.
 Het dochte hem wonderlike dinc.
 Erlike hi te sire vrouwen ginc
 Ter cameran, daer hise vant inne,
- 370 Raet te nemene, hoe hi die minne
 Van den kindren mochte testoren.
 «Vrouwe», seit hi, «wi hebben verloren
 Florise ons kint, so ict bevroede.»
 Die vrouwe was van gestaden moede,
- 375 Te meer was sijs in groten vare:
 An sine varwe wart si geware,
 Dat hi gram was ende verbolgen,
 Ende peinsde hoe si hem mochte volgen
 Minlike ende met soeter spraken.
- 380 «Ay here», seit si, «bi welker saken
 Selen wi onse kint verliesen?
 Segt, ende wi selen kiesē

357 *geploegen*: Zie de aant. bij 35.

358 Tot dat het nieuws werd verbreed,
 het bekend was geworden.

360 *Tierst*: zodra.

361 *Ghevreeschte*: vernam.

362 *hadde gemint*: liefhad.

363–5 Dat hij nooit een ander (*el ne gene*:
 geen ander) zou nemen, die geschikt voor
 hem zou zijn, indien men hem dit zou
 toestaan en daarin zijn gang liet gaan.

366 *balch*: werd toornig; *harde*: zeer;
onvro: kwaad.

367 *wonderlike*: afschuwelijk.

368 *Erlike*: vertoornd.

369 *cameren*: Zie de aant. bij 193.

370 *raet te nemene*: te beraadslagen.

371 *testoren*: een eind maken aan.

373 *so ict bevroede*: denk ik.

374 *van gestaden moede*: rustig van aard.

375 Niettemin schrok ze er hevig van?

Of (bij *gestade* in vs. 374 = vriendelijk,
 zoals een riddervrouwe t.o. haar echt-
 genoot betaamt, vg. ook 403): des te
 meer maakte ze er zich bezorgd over (t.w.
 hoe haar man te kalmeren).

376 *varwe*: gelaatskleur.

378 *volgen*: paaien.

380 *bi welker saken*: waarom, door welke
 oorzaak.

- Den besten raet, die wi mogen vinden.»
 «Vrouwe», seit hi, «ic wil u ombinden:
 385 Floris heeft met al sinen sinne
 An Blancefloere sine minne
 So harde gekeert utermaten
 Ende seit, dat hise niet sal laten
 Alsoe lange als hi sal leven.
 390 Vrouwe, wildire raet toe geven
 Ende dunket u oec wel gedaen,
 Ic wille haer thoeft doen ave slaen:
 Alse dan die leede niemare
 Florise te voren quame van hare,
 395 Dat si doet es, so wanic wel weten,
 Dat hi haers al sal vergeten
 Ende sine minne an ene ander keren,
 Die hi minnen moge met eren.
 Dan willic, dat hi te sinen rechte
 400 Neme een wijf van hogen geslechte.»
 Tierst dattie conincinne vernam
 Die sake, die den coninc mesquam,
 Si was hoefsch ende goedertiere,
 Ende bepeinsde haer harde sciere
 405 Ende dachte, hoe si mochte verwerven,
 Dattie joncfrouwe niet soude sterven,
 Ende gesachten mochte des coninx moet.
 «Here», seit sie, «dese raet es niet goet.
 Na dien dat gi segt dat staet,
 410 Salic ons geven betren raet.

384 ombinden: het zeggen.

385 al sinen sinne: heel zijn hart.

387-8 So harde . . . Ende: zo sterk . . . dat (hij).

390 wildire raet toe geven: indien gij daarin wilt toestemmen.

393 leede niemare: droeve tijding.

394 te voren quame: bekend zal worden.

395 so wanic wel weten: dat denk ik wel.

396 haers: haar; al: geheel.

399 te sinen rechte: zoals hem betaamt.

401 Tierst dattie: zodra de; vernam: hoorde.

402 mesquam: mishaaide.

404 bepeinsde haer harde sciere: overlegde ze zeer vlug.

405 hoe si mochte verwerven: hoe ze het gedaan zou krijgen.

407 Ende: versta: en hoe zij; gesachten mochte: tot bedaren kon brengen; moet: toorn.

409 Na: naar; dat: dat het.

- Machlichte Floris heeft gemint
 So gestadelike dat hoefsche kint,
 Blancefloere, die scone es,
 Dat ic mi sere ontsie des
 415 Ende bens in harde groten vare,
 Tierst dat hi gevreischte die niemare,
 Dat hi lichte mochte bederven
 Ende van groten rouwe sterven;
 Dan ware onse scade ende onsen toren
 420 Meerre dan hi was te voren.
 Men gewons nemmer prijs no lof,
 Noch vrome en quamer nemmer of,
 Dat mense versloege, ende messate.
 Hets beter dat mense leven late.»
 425 «Vrouwe», seit hi, «nu raet daertoe.»
 «Here, ic segt u wat men doe.
 Sijn meester sal hem sicc maken
 Ende onmachtech: bi derre saken
 Seldine ter Montoriën ter scolen sinden,
 430 Daer te learne met andren kinden,
 Des sijn meester es genesen.
 Hi sal daer willecome wesen:
 Vrouwe Sante, die vrouwe vander port,
 Tierst datse dese sake hort,
 435 Dat hi ene kerstene heeft gemint,
 Ende hi daer omme si daer gesint,

411 *Machlichte*: misschien; *heeft gemint*: bemint.
 412 *gestadelike*: onverbrekelijk.
 414 Dat ik erg bang ervoor ben.
 415 En zeer bevreesd ervoor ben.
 416 Zodra hij de tijding zou vernemen.
 417 Dat het wel eens zijn leven zou kunnen kosten.
 418 *rouwe*: verdriet.
 419 *scade*: rampspoed; *toren*: leed.
 420 *Meerre*: groter.
 421 *gewons*: zou nooit daarvoor verwerpen.
 422 *vrome*: iets goeds.

423 *Dat*: indien; *versloege*: zou doden; *messate*: het zou niet te pas komen.
 425 *nu raet daertoe*: wat dan te doen?
 427 *hem sicc maken*: zich ziek houden.
 428 *onmachtech*: niet in staat iets te doen;
bi derre saken: om die reden.
 429 *Seldine*: zult gij hem; *Montoriën*: een moeilijk te identificeren stad „in heidenesse”.
 431 *Des*: totdat.
 433 *vrouwe*: heerseres; *port*: stad.
 434 Zodra (of wanneer) ze hoort.
 435 *heeft gemint*: bemint.
 436 *si daer gesint*: daar(heen) is gezonden.

- Si salse hem met liste verleden.
 Joncfrouwe Sibilie salne leden
 Onder die kinder, haer gespele,
 440 Die hi daer sal vinden vele,
 Dor te cortene sinen dach.
 Dies hi ne hort geen gewach
 Daer hi spelen nu mede pleget,
 Ende hem so na int herte nu leget,
 445 Dan sal hi beginnen coelen,
 Ende sijn herte in lanc so min gevoelen
 Van Blancefloere der starker minnen,
 Ende selke nuwe beginnen,
 Die hem die oude sal verdriven.
 450 Dus moghen die kinder levende bliven.
 Maer alse Floris dat sal gevreischen
 Hi sal wenen ende eischen,
 Dat men met hem Blancefloere
 Ter Montoriën ter scole voere.
 455 Des selen wi hebben goeden raet:
 Haer moeder sal maken een gelaet
 Ende een gebaer ocht si siec ware.
 Dit moet si doen: wi selent hare
 Bevelen vaste bi haren live,
 460 Dat si op haer bedde blive,
 Ende si bidde, dat men harre dochter
 Met hare late, want si haer sochter

437 zal zij op listige wijze bewerken, dat hij een tegenzin in haar krijgt (*verleden*: maken dat iemand een tegenzin in iets krijgt).

438 *salne leden*: zal hem brengen.

439 *gespele*: vriendinnen.

441 *Dor*: om.

442-3 Omdat (of — indien *dies* wordt betrokken op *Dan* van 445 — wanneer) hij niets meer hoort van haar, met wie hij nu gewoon is te spelen.

444 *Ende*: Versta: en die.

445 *coelen*: koel worden (t.w. in zijn gevoelens voor Blancefloer).

446 *in lanc so min*: hoe langer hoe minder.

448 *selke*: de een of andere; *nuwe*: nieuwe (t.w. liefde).

450 Zo kunnen de kinderen blijven leven.

451 *gevreischen*: horen.

455 Daarvoor zullen we raad schaffen.

456-7 Haar moeder zal doen, alsof ze ziek was.

459 *vaste*: streng, onverbiddelijk; *bi haren live*: op straffe des doods.

461 *Ende si bidde*: en dat ze vraagt.

462 *Met*: bij; *want*: omdat.

- Ende bat bewaren dan een ander sal.
 Dus selen wi onse dinc vorachten al.
- 465 Dan seldi geloven over waer,
 Dat gise hem selt senden naer
 Binnen viertien nachten, daer hi es,
 Ende hi niet en twivele des.»
 Dit dede men harde verholenlike.
- 470 Doe omboet die coninc haestelike
 Florise, dat hi te heme quame.
 «Sone», seit hi, «u si gename,
 U meester es siec ende heeft gelegen,
 Dat hi der clerke niet mach plegen,
- 475 No der scolē onder winden.
 Bedi salic u ter Montoriē sinden,
 Daer seldi willecome sijn ende wel ontfaen;
 Ghi selt daer bliven enter scole gaen
 Ende leren lesen ende scriven.»
- 480 «Here», sprac Floris, «waer sal dan bliven
 Blancefloer?» «Minne», seit hi, «hier.»
 Hem liepen die trane over sine lier
 Ende began te weenne harde sere.
 «Dit en doet niet», seit hi, «here;
- 485 Dit gebod waer mi te swaer.
 Ghi en doet Blancefloere met mi daer,
 In salre mogen wonen niet.»
 Doe bad hem die coninc ende hiet,

463 *bat bewaren*: beter verzorgen.
 464 *vorachten*: van te voren overleggen.
 465 *geloven*: beloven; *over*: voor.
 466 *naer*: na.
 468 En dat hij daarom niet behoeft te twijfelen.
 469 *verholenlike*: in het geheim.
 470 *omboet*: ontbood.
 471 *te heme*: bij hem.
 472 *u si gename*: met uw goedvinden.
 473 Uw meester ligt ziek te bed.
 474 Zodat hij geen aandacht aan de leer-

lingen kan schenken (versta: geen les kan geven).
 475 *onder winden*: zich wijden aan.
 476 *Bedi*: daarom.
 477 *wel ontfaen*: goed ontvangen.
 482 *lier*: wangen.
 484 *Dit en doet niet*: doe dat niet.
 486 *Ghi en*: als gij niet.
 487 Dan zal ik daar niet kunnen verblijven.
 488 Toen verzocht de koning hem dringend.

- Dat hi blidelike voere:
- 490 Hi soude hem senden Blancefloere
 Binnen viertien nachten oft eer.
 Dat minderde hem harde sijn seer,
 Al dede hijt node, hi lovet al dus.
 Doen dede sijn vader, die coninc Fenus,
- 495 Roepen enen sinen camerlinc,
 Die listech was ende vroet talre dinc;
 Dien hiet hi varen met sinen kinde
 Ter Montoriën, daer hine sinde,
 Ende gaf hem al dies hem behoevede.
- 500 Maer Floris sere droevede
 Ende weende al daer hi sciet
 Van Blancefloere ende hise liet.
 Doe al gereet was sine vaert,
 Voer hi wech ter Montoriën waert.
- 505 Daer vant hi dien hertoge Goras,
 Dien hi willecome was.
 Vrouwe Sante ontfginge blidelike;
 Si dede harde hoefschelike
 Harre dochter, joncfrouwe Sibiliën,
- 510 Heme leeden dicwilen
 Onder die joncfrouwen van der port,
 Dat hi soude horen selc wort,
 Ende hi bi lichte mochte gewinnen
 In die scole ene andre minnen,
- 515 Daer hi hem selven bi soude verhogen
 Ende Blancefloere vergeten mogen.

489 *voere*: erheen zou varen.

493 *lovet al dus*: vond het zo goed.

495 *enen sinen camerlinc*: een van zijn kamerheren.

497 *hiet*: beval.

498 *hine*: hij hem.

499 *dies hem behoevede*: wat hij nodig had.

501 *al daer hi sciet*: toen hij afscheid nam.

503 Toen hij reisvaardig was, alles in orde was voor zijn reis.

508–10 *dede . . . leeden*: liet . . . brengen.

511 *joncfrouwen*: adellijke meisjes; *port*: stad.

512 *selc*: een zodanig.

513 *Ende hi bi lichte*: dat hij wellicht.

514 *minnen*: liefde.

515 *verhogen*: verheugen.

- Men wijsde hem vele ende leerde,
 Daer hi lettelt toe keerde
 Sinen sin, so wat soet was.
- 520 Al dat hi hoerde ende las,
 Altoes was hem die gedane te voren
 Van Blancefloere, die hi hadde vercoren
 Boven alle die hi nie gesach,
 Die hem so vaste int herte lach,
- 525 Dat sine dede leven in groten bedwange.
 Die wile dochte hem lange,
 Beide bi dage ende bi nachte.
 Dicke versuchte hi harde onsachte
 Te halven woerde an sine sprake.
- 530 Dus leefde hi met ongemake,
 Ende clagede dicke sijn ellende,
 Eer die viertien nacht quamen ten ende.
 Also volcomen was die termt,
 Daer hi omme hadde gekermt,
- 535 Entie viertien dage waren comen ten ende,
 Ende men hem Blancefloere niet sende,
 Doe was hi in sorgen groet,
 Dat si soude wesen doet.
 Doe was hi droever dan hi was eer.
- 540 Die rouwe wies hem in lanc so meer,
 Hine mochte haers niet vergeten.
 Doe liet hi slapen ende eten,
 Beide dat eten ende dat drinken,
 Doghen begonsten hem ontsinken,

517 *wijsde*: onderwees.

518–9 waaraan hij weinig aandacht besteedde, wat het ook was (*so wat soet*: versta: *so wat so 't*: wat het ook).

520 *Al dat hi*: wat hij ook.

521 Altijd stond hem de gedaante voor de geest.

523 *nie*: ooit.

525 *bedwange*: druk.

526 *wile*: tijd.

528–9 Bij het spreken slaakte hij vaak midden in een woord een diepe zucht.

530 *ongemake*: verdriet.

533 Toen de tijd (t.w. de termijn van 14 dagen) om was.

537 *in sorgen groet*: zeer bevreesd.

539 *eer*: te voren.

540 Zijn verdriet werd hoe langer hoe groter.

544 Zijn ogen gingen hol staan.

- 545 Want heme sijn vleesch al ave ginc.
 Doe warts geware die camerlinc.
 Haestelike hi ten coninc sinde,
 Ende ontboet hem van sinen kinde.
 Die niemare hem harde mesquam.
- 550 Hi wart wonderlike gram
 Ende riep die conincinne te hem.
 «Vrouwe», seit hi, «en weet wie ic bem
 Dus wonderlike comen an dese dinc.
 Ons heeft ontboden die camerlinc
- 555 Van onsen sone quade niemare.
 Nu siet, hoe menre best toe vare.
 In weet, ocht si bi toveriën
 Van Blancefloere, sire amiën,
 Ocht hi verwoet si selve Florijs,
- 560 Dat si hem dus gedane wijs
 Sinen sin al heeft genomen.
 Men doese mi haestelike comen;
 Ic wille haer te hant doen thoest af slaen.
 Hi saels lichte dan ave staen
- 565 Ende der minne al vergeten
 Van hare, als hise doet sal weten.»
 Here God, hoe groet es die dompheit,
 Die de coninc heeft geseit,
 Datse toverie soude hebben gedaen!
- 570 So tielic hadse die minne ontfaen,

545 Want hij verloor al zijn vlees.

547 *sinde*: zond, t.w. bericht.

548 *ontboet*: lichtte in.

549 Hij (t.w. de koning) vond die tijding
 zeer onaangenaam.

550 *wonderlike gram*: hevig vertoornd.

552-3 Indien de dichter anticipeert op
 vs. 557 e.v. zou men kunnen vertalen:
 Ik weet niet, hoe ik aan deze narigheid
 ben gekomen. Dit lijkt misschien aan-
 trekkelijker dan: Ik weet niet, wie ik ben
 (versta: ik ben buiten mezelf), zo af-
 schuwelijk gaan de zaken toe.

554 *ontboden*: gezonden.

556 *hoe menre best toe vare*, wat het beste
 is hierin te doen.

557 *In weet*: ik weet niet; *ocht*: of; *si*: is.
 558 *amiën*: liefde.

559 of wel dat Floris zelf gek geworden is.

560 *dus gedane wijs*: zo, op dusdanige
 wijze.

564 Hij zal er gauw mee ophouden, het
 uit zijn hoofd zetten (*ave staen*, *afstaen*
 (e. gen.^o) laten varen).

567 *dompheit*: dwaasheid.

570 *tielic*: vroegtijdig.

- Doe hise tierst minnen begonste,
 Dat si no goet no quaet ne conste.
 Si mindene weder utermaten.
 Sint dat hise hadde gelaten
 575 Ende hi haer ontvoer ter Montoriën waert,
 Dat si nie sint blide en waert.
 Met pinen leidde si haer leven,
 Haer suchten ende haer beven
 Hadde haer deten al benomen,
 580 Maer des en hadsi niet vernomen,
 Dat dus gedane tale om haer was.
 Doe pijnde haer echter die vrouwe das,
 Hoe sise mochte ledegen vander doot.
 «Ay here», seit si, «het ware sonde groet,
 585 Beide sonde ende scade,
 Dat men so scone een kint verdade!
 Hets beter, dat men Blancefloere
 Te Nicle ter merct te cope voere.
 Daer sijn comannen comen van verren,
 590 Die onlange selen merren.
 Alsi des worden geware,
 Dat si so scone es ende het wert mare,
 Si selenre haven vele omme geven.
 Doet dit, hets best, ende laetse leven.
 595 Si selense dan voeren so verre,
 Dat ghire nemmeer omme wert erre;
 Dan dorvedi manslachtech werden niet.»

572 Dat ze zich nog van geen goed of kwaad bewust was.

574 *gelaten*: achtergelaten.

575 En hij van haar wegtrok naar Montoriën.

576 Was ze niet meer blij (de bijzinconstructie door bijgedachte aan *utermaten* (vs. 573) begrepen als „zo hevig”).

580-1 Maar daarvan had ze niets gemerkt, dat er zo over haar gesproken werd.

582 *pijnde haer* ... *das*: zon er op; *die vrouwe*: t.w. de koningin.

583 *ledegen*: vrijwaren.

586 *verdade*: zou doden.

590 *merren*: blijven, vertoeven.

592 *mare*: bekend.

593 *haven*: geld of goed.

596 Versta: dat gij er geen last meer van zult hebben (*erre werden* = vertoornen, t.w. op Blancefloer, of = spijt hebben, t.w. van het verkopen van Blancefloer).

597 Dan behoeft ge u niet schuldig te maken aan doodslag.

- Doet hem die vrouwe so harde riet,
 Ende sijt erenstelijke woude,
 600 Seide hi, dat hijt doen soude,
 Ende omboet twee portren vander stat,
 Dien geboet hi ende gebat,
 Want si lustege comanne waren,
 Dat si te Nicle souden varen
 605 Ende met hem senden ende voeren
 Te cope die scone Blancefloere.
 Si gereidden haer vaert ende namen
 Blancefloere met hem, ende alsi quamen
 Te Nicle ende sise ter marct brochten,
 610 Doe vonden si comans, diese cochten
 Met groten scatte, met vele haven.
 Nu hoert, wat sire omme gaven,
 Dat willic u maken cont:
 Si gaven van goude sestich pont,
 615 Van zilvere hondert bi getale,
 Hondert pellene, hondert sendale,
 Hondert bliaude purper sanguine,
 Hondert mantele rode peline,
 Driehondert vogle, die goet waren:
 620 Hondert valken, haveke, sporewaren,
 Hondert ors groet ende snel.
 Si gaven oec, dat weetic wel,
 Na dien dat dystorie seit
 Ende gewaget die rechte waerheit,
 625 Enen cop gewracht van goude.

598 *harde*: nadrukkelijk.

599 *erenstelijke*: beslist.

601 *omboet*: ontbood; *portren*: burgers.

602 Die droeg hij op (*geboet* ... *ende gebot* op te vatten als hendiadys, zoals elders *bidden ende heten* (o.a. in vs. 488) in de zin van dringend verzoeken of vriendelijk, minzaam, beleefd gelasten).

603 *lustege*: bekwame.

611 *haven*: Zie de aant. bij 593.

615 *bi getale*: in getal.

616 *pellene*: pronkgewaden; *sendale*: zijden kledingstukken.

617 *bliaude*: met goud doorweven zijden gewaden; *purper sanguine*: bloedrood.

618 *rode peline*: purperrood.

620 *sporewaren*: sperwers.

621 *ors*: paarden.

623-4 Indien het (geschied)verhaal waarheid bevat.

625 *cop*: beker.

- Die nu so gedanen maken soude,
 Hi soude groten cost doen daer toe.
 No daer te voren, no sident, no doe
 En sach nieman genen so goet.
 630 Nu hoert, wat daer an gemaket stoet:
 Daer stoet, hoe gedane wijs
 Des coninx sone van Troien Parijs
 Helenam voerde ende gewan
 Ende hem na volgede haer man,
 635 Die coninc Menelaus, verbolgen sere;
 Ende hoe Agamemnon leidde there,
 Des hi vele hadde utermaten;
 Entie Grieken Troien besaten,
 Ende si die mure met storme versochten,
 640 Ende hoe si van binnen weder vochten.
 An den scedel oec gemaket was,
 Hoe Juno, Venus ende Pallas
 Enen appel vonden van goude
 Ende streden, welc harre hebben soude;
 645 Want in den appel stont gescreven,
 Dat menne der scoenster soude geven;
 Ende hoe sijt keerden op Parise,
 Dat hi tvonnesse te rechte wise,
 Ende hi sciede sonder gedinge;

626 *so gedanen*: een soortgelijke.

627 Het zou hem heel wat kosten.

628 *sident*: daarna.

629 *genen so goet*: (er) een die zo mooi was.

630 *an gemaket*: op afgebeeld.

631 *hoe gedane wijs*: hoe.

632-5 Zie de aant. bij 60.

633 *voerde ende gewan*: versta (als prote-
 ron husteron) *gewan* (= won)ende *voerde*
 (= ontvoerde, schaakte).

634 *na volgede*: achtervolgde.

636 *Agamemnon*: koning van Mycene,
 aanvoerder van de Grieken in de Tro-
 jaanse oorlog; *there*: het leger.

637 Dat zeer groot was.

638 *Entie*: versta: en hoe de; *besaten*:
 belegerden.

639 En hoe ze de muren trachtten te be-
 stormen.

640 En hoe de belegerden weerstand
 boden.

641 *scedel*: deksel; *gemaket*: afgebeeld.

642 *Pallas*: Ook in het Franse voorbeeld
 (buiten het rijm) staat hier naast Juno en
 Venus de Griekse naam i.p.v. *Minerva*.

644 *streden*: er over twistten; *welc harre*:
 wie van haar (hem).

645 *gescreven*: gegrift.

647 *keerden op*: opdroegen.

648 *te rechte wise*: naar recht, op de juiste
 wijze zou vellen.

649 En in der minne zou beslissen.

- 650 Ende hoe haer gelijc sprect sonderlinge;
 Ende hoe hem Juno behiet rijcheit vele;
 Pallas seit, dat sine maken wele
 Den besten riddre die ie gewan lijf;
 Venus behiet hem dat scoenste wijf,
 655 Die nie van moeder wart geboren;
 Ende hoe hi dat wijf heeft vercoren,
 Ende hoe hi den appel Venuse geeft,
 Ende seit, dat sine met rechte heeft.
 Opten scedel stont een carbonkel steen;
 660 Ens kelre so donker ne geen,
 Al eiser in licht no vier,
 Daerne in die hant hout die bottelgier,
 Hi maket so licht daer binnen,
 Dat men daer bi moge bekinnen,
 665 So wat haven soet moge sijn,
 Moraet, clareit ochte wijn.
 Dien carbonkel hadde in den voet
 Een vogel, die daer boven stoet.
 Die den vogel sach, hem dochte,
 670 Dat hi levede ende vliegen mochte.
 Desen cop makede Vulcanus,
 Dien ic hebbe bescreven dus.
 Het brachtene uut Troien Eneas,
 Doe die stat te storet was;

650 *hoe*: versta: wat; *haer gelijc*: ieder van haar; *sonderlinge*: op de beurt.
 651 *behiet*: beloofde.
 652 *wele*: wil, zal.
 653 *die ie gewan lijf*: die ooit leefde.
 655 *nie*: ooit.
 658 *met rechte*: te recht.
 659 *scedel*: Zie de aant. bij 641; *carbonkel steen*: robijn.
 660 Een kelder kan zo donker niet zijn.
 661 *eiser*: is er.
 662 Wanneer de keldermeester hem (t.w. de *carbonkel steen*) in de hand houdt.
 663 *Hi*: t.w. de steen.

664 *moge bekinnen*: kan onderscheiden.
 665 Wat voor goed het ook mag zijn (*So wat . . . soet*: zie de aant. bij 519).
 666 *Moraet*: moerbeienwijn; *clareit*: kruidenwijn.
 667 *hadde*: hield; *voet*: poot, klauw.
 671 *Vulcanus*: god van het vuur, hier in zijn kwaliteit van oer-edelsmid.
 673 Eneas bracht hem uit Troje mee (t.w. bij zijn vlucht uit de brandende stad om na verschillende avonturen via Carthago Italië te bereiken).
 674 *te storet*: verwoest.

- 675 Sint liet hine ere sire amiën
 In dat land van Lombardiën;
 Daer naer wart hi gegeven voert,
 Dat hi te Roeme quam in die poert,
 In des keisers stat, ende hi verstarf
 680 Vanden een opten anderen so menich warf,
 Dat hi den keyser was comen toe;
 Ende een dief hadden gestolen doe
 Ende hadden te Nicle ter merct brocht,
 Daerne die comanne hadden gecocht,
 685 Diene om Blancefloere gaven voert,
 Als ghi te voren hebt gehoert.
 Die comanne der joncfrouwen blide waren.
 So wel waenden si hebben gevaren,
 Mochten si te Babyioniën comen binnen,
 690 Dat sire twiscatte an souden winnen.
 Si voeren wech, ende haer vaert
 Beviel hem wel te Babyioniën waert.
 Tierst dat si te Babyioniën quamen,
 Blidelike si die joncfrouwe namen
 695 Ende gavense te prosente den ammirale,
 Dien si alte hant bequam so wale,
 Tierst dat hise met oghen sach,
 Dat hise hem tienvout met goude wach.
 Dies waren die comanne harde vro,
 700 Dat si hem was vergouden so.

675 Nadien schonk hij hem aan een liefje van hem.

677 Daarna werd hij door de een aan de ander gegeven.

678 *Dat*: totdat; *poert*: stad.

679 *verstarf*: kwam door erfenis.

681 *comen toe*: ten deel gevallen.

684 *Daerne*: waar hem.

685 *Diene*: die hem; *gaven voert*: afstonden.

687 *der*: met (t.w. het bezit of de koop van) de.

688-90 Zij dachten zulke goede zaken te hebben gedaan, dat ze, indien ze Baby-

lon zouden bereiken, het dubbele voor haar zouden terugkrijgen.

692 *Beviel*: verliet.

693 *Tierst dat*: zodra.

695 *te prosente*: ten geschenke; *ammirale*: emir.

696 *alte hant*: terstond; *bequam*: beviel.

697 *Tierst dat*: zodra.

698 Dat hij hun het tienvoudige van haar gewicht in goud schonk.

699 *Dies*: daarover; *harde vro*: zeer verheugd.

700 *vergouden*: vergolden (versta 700: dat ze zoveel voor haar hadden gekregen).

- Si dancten hem ende namen orlof,
 Ende rumeden met bliscapen thof.
 Die joncfrouwe heeft so goede seden,
 So goede gescepe van haren leden,
 705 Die oghen so scone, die huut so claer,
 So wale sit hare dat scone haer,
 Datter die ammirael merct bi
 Dat si van hogen geslachte si.
 Hi was gewone al sijn lijf,
 710 Elcs jaers te hebbene een wijf;
 Die seden, seit hi, sal hi breken
 Dor haren wille ende bespreken,
 Dat hise sal nemen ende houden te wive,
 Ende el ne gene bi sinen live
 715 Nemmermeer ne sal minnen.
 Hi deedse in enen tor binnen;
 Daer vant si scone joncfrouwen in
 Sevene ende twintech meer no min.
 Alle dien beval hi met goeder trouwe
 720 Goem te nemen te dier joncfrouwe
 Ende te dienen dagelijc.
 Doe seide hi ende bat haer gelijc
 Dat sise troesten ende haer seiden,
 Dat hi een jaer noch sal beiden
 725 Eer hi haer wille genaken,
 Ende hi dat doe bi derre saken,
 Dat si die seden daer binnen sal leren;
 Ende wilsi haren sin dan keren

701 *orlof*: afscheid.

702 *rumeden*: verlieten.

704 *gescepe*: vorm.

709 *al sijn lijf*: (gedurende) zijn gehele leven.

711 *seden*: gewoonte.

712 *Dor haren wille*: om harentwille;
bespreken: beloven.

714-5 En niemand anders ooit zal be-
 minnen, zolang hij leeft.

716 *tor*: toren.

720 *Goem te nemen te*: acht te slaan
 op.

722 *haer gelijc*: elk van haar.

723 *troesten*: zouden opbeuren.

726 *bi derre saken*: om die reden.

727 *daer binnen*: in die (tussen)tijd.

- Them ende haers rouwen vergeten,
 730 Daer tenden mach si weten,
 Dat men hare verwedemen sal
 Dat lant van Babyioniën al,
 Ende mense sal cronen eerlike
 Ende makense vrouwe van den rike.
 735 Nu es Blancefloer in vremden lande
 Hoe sere wringt si haer hande
 Met groter clage, met groten wene!
 In al der werelt quam nie gene
 Clusenersse no so godelic wijf,
 740 Die so lettel acht om haer lijf
 Alse Blancefloer doet om dat hare.
 Sine weet van rouwen hoe gebaren;
 Hoe dicke seit si: «keitivech wijf,
 Hoe sere rouwet mi mijn lijf!
 745 Mi heeft verloren die scone Florijs,
 Mijn soete lief, mijn soete amijs.
 Ter bliscap daden wi scone begin,
 Maer wi waren onlange daer in.
 Tierst leefden wi met soeten spele,
 750 Nu moeten wi droeven vele
 Ende bliven emmer in den toren.
 Die wile dat ic wart geboren,
 Die moet sijn vermaledijt.
 Dit heeft beraden die leede nijt.

729 *rouwen*: leed.

730 *Daer tenden*: dan.

731 *verwedemen* (als weduwgoed) schenken.

733 *eerlike*: luisterrijk.

734 *vrouwe*: heerseres.

736 *wringt si haer hande*: t.w. als uiting van smart.

737 *wene*: geweent, geweeklaag of droefheid.

738 *nie gene*: ooit een.

739 *Clusenersse*: kluizenares; *godelic*: godvruchtig.

740 Die zo weinig geeft om haar leven.

742 Ze weet niet, wat ze doen moet van verdriet.

743 *dicke*: vaak; *keitivech*: ellendig, rampzalig.

744 Hoe smart het mij te leven.

746 *amijs*: beminde.

749 *spele*: vreugde.

751 *emmer*: (voor) altijd; *in den toren*: in ellende.

752 *wile*: ogenblik.

753 *vermaledijt*: vervloekt.

754 Dat heeft de afschuwelijke afgunst bewerkt.

- 755 Hi si vermaledijdt, diet beriet
 Dat men Florise van mi sciet.
 Ay nijt, hoe quaet es dine nature!
 Ochtu best enege creature,
 Dier goet of evel mach gescien
 760 Entie men mach horen ochte sien,
 Ende daer men toe moge spreken,
 So moet mi God over di wreken
 Ende moet di senden ter dieper hellen,
 Daer di die duvele moeten quellen
 765 Emmermeer al sonder ende.
 Du heefs mi gesent int ellende;
 Ic wane, du Floris oec heves doet,
 Ochte bracht in also grote noet,
 Dat hem rouwet dat hi levet
 770 Dor den rouwe, die hi om mi hevet.
 Ay arme, twi segic om mi?
 En weet ic wel dat Floris si
 Van Spaengien eens heidens coninc kint?
 Al hebbicken domlike gemint,
 775 Ic weet wel dat hi mi niet geteme,
 Ende mi niet en bestaet van heme,
 Ende hem niet van mi te rechte;
 Hi es van so hogen geslechte,
 Dat ic sijns werdech niet en bem,
 780 Maer dat hi mi mint ende ic hem.
 Florijs mint mi utermaten,
 So doe ic hem, in caent gelaten;

755 *vermaledijdt*: vervloekt; *beriet*: bewerkte.

756 *sciet*: scheidde.

757 *nature*: aard, wezen.

758 Mocht je een of ander levend wezen zijn.

759 Die goed en kwaad kan overkomen.

762 *moet*: moge.

767 Ik denk, dat Floris ook al dood is door jouw toedoen.

768 *Ochte*: of.

771 *twi*: waarom (*twi segic*: versta: hoe kan ik zeggen).

772 *En weet ic wel*: weet ik dan niet.

775 *geteme*: past.

776-7 En ik geen recht op hem heb en hij niet op mij heeft.

780 Maar hij bemint mij nu eenmaal en ik hem.

782 *in caent*: ik kan het niet.

- Mijns en canic raet geweten,
 Sijns en canic niet vergeten.
 785 Mocht sijn dat ict gedade,
 Dat ic vergate so groter scade
 Ende mochte bliven sonder toren
 Van Florise, die ic hebbe vercoren,
 Dien ic so van herten minne,
 790 Dat waer groet cracht van minen sinne.
 Soete vrient, en mach niet sijn,
 Die rouwe sal bliven int herte mijn;
 Beide bi dage ende bi nachte
 Saltu sijn in mijn gedachte;
 795 Alsic dijns genoeme ende gewage,
 Daer bi cortic mine dage;
 Die rouwe sal bliven met ons beden.
 Talrerst worden wi gesceden
 Bi groten nide, wel soete vrient.
 800 Du best so hoefsch, du heefs verdient,
 Datti alle die gene minnen
 Van dien lande, die di kinnen.
 God ware werd van grote lone,
 Die di maecte: du best so scone,
 805 So hovesch, so goet, so goedertieren,
 Men soude cume vinden hem vieren
 In der werelt, die di geliken.
 Du vermaets di getrouweliken,
 Dattu mi niet en souds begeben;
 810 Nu moetic dor dinen wille leven

783 Ik kan er niets aan doen.

785 Indien ik het kon doen.

786 *scade*: rampspoed.

787 *toren*: smart, treurnis.

788 *Van*: over.

790 Dan zou dat van veel geestkracht getuigen.

791 *en mach niet sijn*: het kan niet, ik kan het niet.

795 Wanneer ik je (naam) noem.

798 *Talrerst*: al gauw.

799 *nide*: afgunst.

803 Men zou God wel hooglijk mogen prijzen.

806 Men zou er geen vier kunnen vinden (*cume*: nauwelijks).

808 *Du vermaets di*: je beloofde (vg. 2233, eig.: je verstoutte je te zeggen).

809 *begeben*: in de steek laten.

810 *dor dinen wille*: om jou.

- Sonder bliscap emmermeer.
 Dese rouwe ende dit grote seer
 Ne magic meer nu verwinnen,
 Floris, en si bi diere minnen.»
- 815 Al dus heeft Blancefloer geclaget
 Dien rouwe, die si int herte draget,
 Al daer si es in vremden lande.
 Vor haer herte leit si haer hande,
 Haer dunct dat hare herte sal breken,
- 820 Van rouwen mach si niewet spreken.
 Die joncfrouwen, die bi haer saten,
 Ende sagense so harde meslaten,
 Entie grote clage hoerden,
 Si troestense met soeten woerden
- 825 Ende seiden, si dorste haer niet ontsien,
 Haer en soude maer al goet gescien.
 Nu latic van Blancefloere bliven,
 Ende wille u seggen ende bescriven
 Vanden portren, diese brochten
- 830 Ter marct te Nicle ende daer vercochten.
 Si hadden haers heren gebod gedaen,
 Haer dinc was hem wel vergaen.
 Si hadden gewonnen harde vele
 Ende keerden weder met groten spele.
- 835 Met groter bliscap mense ontfinc,
 Ende gavense op haren here den coninc,
 Als hi geboet ende woude,
 Dat silver metten groten goude,
 Daer toe die pellene entie sindale
- 840 Die heme bequamen harde wale,

813 Kan ik niet te boven komen.

814 *en si bi diere minnen*: tenzij door jouw liefde.

820 *niewet*: niets.

822 *harde meslaten*: zeer jammeren.

825 *si dorste haer niet ontsien*: ze behoefde niet te vrezen.

826 *maer al goet*: alleen maar goeds.

827 Nu zwijg ik voorlopig over Blancefloer.

828 *bescriven*: schrijven.

829 *portren*: burgers.

834 *spele*: vreugde.

836 *gavense op*: zij overhandigden.

839 Zie de aant. bij 616.

840 Die hem zeer aanstonden.

- Die bliaude purper sanguine,
 Die mantele rode peline,
 Die valken, die haveke, die sporewaren,
 Die ors, die harde goet waren;
 845 Den guldinen cop si daer toe gaven,
 Die werd was vele haven.
 Dien nam die coninc in sijn hant;
 En was geen so goet in sijn lant,
 Ende alle, die waren in die zele,
 850 Si prijsdene ende besagene vele.
 Nu hoert, wat doet die conincinne:
 Si was noch droeve in haren sinne,
 Dies en nam si gene ware.
 «Here», seit si, «moch ben ic in vare
 855 Ende ontsie noch ander ongeval,
 Alse Floris weder comen sal
 Ende om Blancefloere sal vraghen,
 Wies wi dan best over een draghen,
 Dat wi antwoorden, waer si es.
 860 Ic ontsie mi ende sorge des
 Alse hise hier niet en vint
 Die hi so van herten mint,
 Dat hem die droefheit entie smerte
 So vaste moge liggen int herte
 865 Ende hi den rouwe gewinne so groet,
 Dat hi hem selven sla te doet
 Ocht in eneger manieren verdoe.
 List ende raet behoeft daer toe,
 Wat men hem best geseggen moge,

841 Zie de aant. bij 617.

842 Zie de aant. bij 618.

843 Zie de aant. bij 620.

846 Die zeer kostbaar was.

849 *zele*: (ridder)zaal.

853 Daarom schonk ze er (t.w. aan de genoemde kostbaarheden) geen aandacht aan.

854–5 „Heer”, zei ze, „ik ben nog niet gerust en vrees nog een andere ramp”.

858 Wat we dan het best afspreken.

860 Ik ben bang.

865 En hij zo bedroefd zal worden.

867 Of hoe dan ook een eind aan zijn leven maakt.

868 *raet*: slimheid.

- 870 Daer men sine droeve herte bi verhoge
 Ende menne met list levende behoude.
 Verliesen wine, hets bi onser scoude.»
 «Vrouwe», sei hi, «gi segt wel,
 Ic does uwen raet ende niet el.»
- 875 «Here», seit si, «gi selt doen touwen
 Een graf ende dat van marbre houwen,
 Beide van marbre ende van kerstale;
 Dat doet maken ende bewerpen wale
 Beide met zilvere ende met goude.
- 880 Dan mach menne ontbieden houde,
 Ende als hire omme vraget, so mogen wi
 Doen seggen, dat si begraven si.
 Hi en sal niet lange merren,
 Dat mochter ons lichte ane werren,
- 885 Des selen wi te harder haesten daer mede.»
 Te hant die coninc ombieden dede,
 Na dien dat sijn moet gedroech,
 Goede meestre ende diere genoegh,
 Ende daer toe diere goutsmede.
- 890 Hi wijsde hem ene scone stede
 Ende seide, dat si namen goem.
 Doe begonnen si werken onder enen boem
 Vor enen monster een eerlijc graf,
 Daer men wonder mag seggen af.
- 895 Het was van kerstale ende van marberstene,

870 *verhoge*: opbeurt.

872 Als we hem verliezen is het onze
 (eigen) schuld.

874 *does*: doe hierin; *niet el*: niets anders.

875 *touwen*: maken.

876 *marbre*: marmmer.

877 *kerstale*: kristal.

878 *bewerpen*: afzetten.

880 Dan kan men hem onmiddellijk
 laten komen.

883 *merren*: toeven.

884 Dat zou ons wel eens in ongelegen-
 heid kunnen brengen.

886 *Te hant*: terstond; *ombieden*: ont-
 bieden.

887 Zoals hij wenste.

888-9 „Een genoegzaam aantal goede
 metselaars en bovendien voortreffelijke
 goudsmeden”.

891 *namen goem*: zorgvuldig te werk zou-
 den gaan.

892 *werken*: aanleggen.

893 *monster*: Zie de aant. bij 101; *eerlijc*:
 prachtig, schitterend.

895 *kerstale*: Zie de aant. bij 877.

- En was creature ne gene
 Si en stonder in gescreven:
 Die vogel die in die lucht sweven,
 Serpente, liebarde met andren dieren,
 900 Ende vissche die in der rivieren,
 In des zeewes gronde swemmen.
 Met dieren stenen ende met gemmen
 Scierden die goutsmede haer werke.
 Ten hoefden setten si opten serke,
 905 Daer ment best moge bescouwen,
 Een beelde van finen marbre gehouwen,
 Beworpen van zilvere ende van goude
 Ende van varwen menichfoude,
 Blauwe, roet, gelu ende groene.
 910 Bider wijsheit van Salomoene
 Ende bi haers selfs list groet
 Maken sijn, dat emmer boet
 Sijn hant ter sonnen waert geredt,
 Al waest metten swerke bedect;
 915 Ende also die sonne daer ane sceen,
 Sone was man in die werelt geen,
 Die so claer hadde die oghen
 Dat hi den scijn mochte gedogen.
 Si setten midden op dien sarc

896-7 (Er was) geen enkel dier of het was er op afgebeeld.

899 *liebarde*: leeuwen.

901 *In*: versta: en in; *des zeewes gronde*: die diepte van de zee.

902 Met kostbare (edel)stenen (*gemmen* = edelstenen).

903 *Scierden*: versierden, verfraaiden.

907 *Beworpen*: Zie de aant. bij 878.

910 Naar het schijnt een weergave van *l'oeuvre Salemon*. Het „Salomo's werk” was oorspronkelijk vermoedelijk een bepaalde wijze van beeldhouwen, later veralgemeend tot „oosterse, exotische trant”. Heeft Diederick van Assen de Franse A-redactie gevolgd, dan kan hij

in *la trifoire Salemon* „prachtig drijf- of inlegwerk” bij *trifoire* mogelijk aan *trivium* hebben gedacht en dit met *wijsheit* hebben vertaald (Leendertz).

911 *list*: kundigheid.

912-3 *dat emmer boet Sijn hant ter sonnen waert geredt*: (zo) dat het altijd zijn hand in de richting van de zon hield uitgestrekt.

914 Al was de lucht bewolkt.

915 *also*: wanneer.

916-7 Was er niemand, die zulke sterke (? of volmaakte?) ogen had.

918 *mochte gedogen*: zou kunnen verdragen.

- 920 Twee kinder, die werd waren meneger marc,
 Ocht mense vercopen soude.
 Si waren al gewracht van goude
 Ende waren harde rijclijc.
 Deen was Florise ane gelijc;
 925 Dat ander stoet in diere gebare,
 Ocht Blancefloer sine amië ware.
 Blancefloer hadde van goude roet
 In die hant ene rose, die se boet
 Ende hilt vor dansichte haers amijs.
 930 Al dies gelike hilt Florijs
 Ene lylie vor sire amiën.
 Die bloemen waren bi meestriën
 Naturlic gemaect ende scone.
 Haergelijc hadde ene guldene crone
 935 Opt hoeft wonderlike goet.
 In Florijs crone een carbonkel stoet,
 Diet so licht om hem maecte,
 Weltijt sore iemen bi genaecte,
 Dat hi also claer daer bi gesach
 940 Ocht sonne scijn waer ende middach.
 Hoert noch wat men lesende vint:
 Daer mocht men sien den wint
 Ende lange pipen, daert waide dore;
 Alle den genen, diere leeden vore,
 945 Dochtet wonderlike dinc.
 Van den winde, die dor die pipen ginc,

920 *werd*: waard; *marc*: goud- of zilverstuk.

921 *Ocht*: indien.

923 *harde rijclijc*: zeer fraai.

924 *was Florise ane gelijc*: leek op Floris.

925 *stoet in diere gebare*: stond in zo'n houding.

926 *Ocht*: alsof het; *amië*: liefste.

929 *amijs*: liefste.

930 *Al dies gelike*: op precies dezelfde wijze.

932 *bi meestriën*: meesterlijk.

933 *Naturlic gemaect* (naar de natuur) nagemaakt.

934 *Haergelijc*: ieder van hen (t.w. Floris en Blancefloer).

936 *carbonkel*: Zie de aant. bij 659.

938 *Weltijt sore*: wanneer ook maar er.

939 *claer*: duidelijk.

941 *lesende*: te lezen of gelezen (t.w. in 's dichters Franse voorbeeld).

944 *leeden vore*: voorbijgingen.

946 *Van*: door.

- Waest so gemaect met luste,
 Dat deen den andren dicke custe,
 Beide custe ende helsede vele.
 950 Al waiende stoeden si met spele.
 Als die wint weder gelach,
 Haer gelijc bleef staende ende sach
 Vriendelijc ins anders oghen.
 Doe begonden si die bloemen toghen,
 955 Die si in haer hande droeghen;
 Als ocht si hem onder loeghen
 Ende leefden, also gebaerden si;
 Dat dochte hem allen dier waren bi.
 Daer was oec een boem geplant,
 960 So gedanen vint men genen int lant,
 Die was geset int graf ten hoeften;
 Sine swige bloeiden ende loefden
 In allen tiden van den jare,
 Dat was die waerheit openbare.
 965 Dien boem willic u noemen:
 Hi hiet ebenus, sine bloemen
 Waren wit ende roet;
 Sijn hout hadde nature groet:
 Al warp ment in een vier binnen,
 970 En mochte vier no brant gewinnen;
 Sine loever gaven oec
 Den soetsten roke, dien ie man roec,
 Ende soeter dan wi geseggen connen.
 Ten voeten stoet oec jegen der sonnen

947 *met luste*: kunstig.

949 *helsede*: omhelsde.

950 Door de wind bewogen liefkoosden
 ze elkaar (*Al waiende* wellicht te lezen:

Alst waiede: als het woei).

951 Als de wind was gaan liggen.

952 Stond ieder stil en keek.

953 *anders*: van de ander.

954 *toghen*: te tonen.

956 Alsof ze naar elkaar lachten.

957 *also gebaerden si*: zo deden ze zich voor.

960 Zo vindt men er niet één in het land.

961 *ten hoeften*: aan het hoofdeneind.

962 *swige*: takken; *loefden*: droegen loof.

964 *openbare*: stellige, ontwijfelbare.

966 *ebenus*: ebbenboom.

968 *nature*: kracht, vermogen.

970 Het vuur zou er geen vat op krijgen.

972 *roke*: geur; *ie man*: ooit iemand.

974 *Ten voeten stoet*: aan het voeteneind
 stond; *jegen der*: in de.

- 975 Een boem, die heet tyrebij;
 Sijn roke mochte niet soeter sijn.
 An die rechter side stoet een crismier,
 Ende an die luchtre een balsemier,
 Die gerechte balseme gaf;
 980 Daer mocht men die balseme sien vallen af;
 Van den crismiere droep crisme neder.
 Van dien twee bomen en was no weder,
 Hi en gaf den roke so goet,
 Dat hem dochte dier onder stoet,
 985 Dat hi ware int paradijs.
 Die dese viere bome plante, was wijs.
 Alle die gode, die waren doe
 Doe hise sette, hi beswoerre toe.
 Die gode die daden die boeme groeien,
 990 Alt jaer loeven ende bloeien.
 Daer boven plaghen altoes te sine
 Ende in te singene vogelkine,
 Die nie en worden so bedwonghen,
 No somer no winter, si en songhen.
 995 So soete geluut si onder hem maecten,
 Weltijt dat si twee daer genaecten,
 Eneghe joncfrouwe met enegen jongelinge,
 Die gelieve waren onderlinge,
 Die hovesch ende naturlec waren,
 1000 Die moesten te hant haer minne baren;
 Van selker naturen was die sanc,

975 *tyrebijn*: terpentijnboom?

976 Zijn geur was allerheerlijkst.

977 *crismier*: soort balsemboom.

978 *luchtre*: linker; *balsemier*: balsemboom.

979 *gerechte*: echte.

981 *crisme*: soort welriekende olie.

982-3 Elk van beide bomen verspreidde een zo heerlijke geur.

988 *beswoerre toe*: riep (onder ede) hierbij aan.

990 *loeven*: loof dragen.

993 Die nooit ophielden (eig. verhinderd werden), in de zomer noch in de winter, te zingen.

995 *hem*: elkaar.

996 Wanneer er daar twee kwamen.

997 *Eneghe joncfrouwe*: een (of andere) jonge dame.

999 *naturlic waren*: natuurlijk menselijk gevoel bezaten.

1000 *baren*: tonen.

1001 Die zang had zulk een (magische) kracht.

- Tierst dat si horden dat geclanc,
 Si liepen te samen haestelike
 Ende onder custen hem vriendelike.
- 1005 Die minne was soeter, die si dreven,
 Dan ic u telle of vinde gescreven.
 Maer was een dorper ocht een dore,
 Als hi lieden soude daer vore,
 Tierst hi hoerde der vogle sanc,
- 1010 Hi gewan daer af so groet bedwanc,
 Dat hi hem gere minnen daer naer
 Ne onder want, maer al daer
 Moest hi slapen ter selver stede,
 So besweken hem alle die lede.
- 1015 Dese boerne stoeden alle viere
 Om dat graf, dat so diere
 Was ende so goet, dat ict geprisen
 Niet en mach na sire wisen.
 Om ene joncfrouwe was niene geen
- 1020 So goet gemaect; menich rijclec steen
 Waser an geset, daer dogede an lagen
 Ende oec miracle te doene plagen:
 Sofiere, jogonten, calcedoniën,
 Miraude, bericolen ende sardonon,
- 1025 Jaspen, crisoliten, diamanten,
 Ametisten, topasen, jocanten.

1002 *Tierst dat* : zodra.

1003 *Liepen ze vlug naar elkaar toe.*

1004 *En kusten ze elkaar innig.*

1005 *die si dreven* : waaraan ze uiting gaven.

1007 *was* : versta : was er; *een dorper ocht een dore* : Zie de aant. bij 3.

1008 *Zie de aant. bij 944.*

1009 *Tierst* : zodra.

1010 *Ondervond hij daarvan zo'n (verlammende) werking.*

1011 *gere* : geen.

1012 *ne onder want* : bedreef.

1014 *besweken hem* : verloor hij de macht over.

1016 *diere* : kostbaar.

1018 *na sire wisen* : zoals het betaamt.

1019 *Om* : voor; *niene geen* : (er) nooit een.

1020 *rijclec steen* : kostbare (edel)steen.

1021 *daer dogede an lagen* : die (bijzondere) vermogens bezaten.

1022 *Ende* : versta : en die.

1023 *sofiëre* : saffieren; *jogonten* : soort robijnen; *calcedoniën* : soort topasen.

1024 *Miraude* : smaragden; *bericolen* : berillen; *sardonon* : sardonixen.

1025 *Jaspen* : jaspissen.

1026 *jocanten* = *jogonten* (zie aant. bij

1023. Voor *jocanten* moet men misschien lezen *acanten* : agaten).

- Met dieren lijsten waest graf bevaen.
 Daer mocht men oec sien ane staen
 Lettren al gescreven van goude,
 1030 So openbare, wie so woude
 Ende lesen conde, dat hi las.
 Nu hoert, ic seggu wat dat was:
 Daer stont: «Hier leget Blancefloer
 In dit graf, op desen vloer,
 1035 Die de jonchere Floris, dat scone kint,
 Met gestadeger herte hadde gemint.»
 Doe dede die coninc over al gebieden
 Van sinen lande alle den lieden,
 Kint ende kinne, man ende wijf,
 1040 Also lief als hadden haer lijf,
 Dat niemen der waerheit soude liën
 Jegen Florise van siere amiën,
 Ende niet soudens seggen el van hare
 Dan dat si doet ende begraven ware.
 1045 Doe ontboet men Florise dat hi quame.
 Die boescap was hem wel gename;
 Hi gereidde hem ende nam orlof
 An alle die gene, die waren int hof.
 Willike keerde hi te lande weder.
 1050 Hi reet in die zale; daer beette hi neder;
 Hi groete sire moeder ende sinen vader,
 Ende daer na dandre alle gader.
 Hi vraechde te hant om sire amiën;
 Hem antworde niemen no dorste liën

1027 *bevaen*: afgezet.

1030–31 Zo duidelijk, dat ieder die wilde

het kon lezen, als hij die kunst verstond.

1034 Op de bodem van dit graf.

1036 Trouw beminde.

1039 *kinne*: maag, verwant.

1040 Op straffe des doods (*lijf*: leven).

1041 *liën*: belijden, zeggen.

1042 *Jegen*: aan.

1043 *el*: (iets) anders.

1046 *wel gename*: zeer aangenaam.

1047 *gereedde hem*: maakte zich gereed.

orlof: afscheid.

1049 *Willike*: vlug.

1050 *beette hi neder*: steeg hij af (t.w. van zijn paard).

1053 *om*: naar.

1054 *liën*: bekennen.

- 1055 Die rechte waerheit, alse mense wiste.
 Doe hise niet sach ende hise gemiste,
 Wart hi vervaert ende sere ondaen
 Ende liep wech ter cameran saen,
 Daer hi haerre moeder in bevoer.
- 1060 «Vrouwe», seit hi, «waer es Blancefloor,
 Mine amië, die ic hier liet?»
 «U amië, des en weet ic niet.»
 «Ghi houd u sceren.» «In doe.» «Gi doet.»
 Die vrouwe wart droeve in haren moet,
- 1065 Alsi hoerde gewagen van harre dochter.
 Florise wart in lanc so onsochter:
 «Roepse mi», seit hi, «haestelike!»
 Si antwerdte wider vroedelike
 Ende seide, sine wiste niet waer si ware.
- 1070 Hi wart in lanc so meer in vare:
 «Vrouwe», seit hi, «ghi doet quaet,
 Wijstse mi ende doet den raet
 Dat ghise mi haestelike doet sien!»
 Does ander raet en mochte gescien,
- 1075 Hi en moeste iet van haer weeten,
 Seide si, alse haer was geheten,
 Dat si doet ende begraven ware.
 Doe en wilde hijs niet geloeven hare
 Onthier ende sijt hem swoer.
- 1080 «Ay mi», seit hi, «es Blancefloor
 Mine wel soete amië doet?»
 Hi wart in dansichte harde roet,

1055 *alse*: zoals.

1058 *cameren*: vrouwenvertrek; *saen*: snel.

1059 *bevoer*: aantrof.

1063 „Ge houdt me voor de gek”. „Dat doe ik niet”. „Dat doet ge wel”.

1066 Floris werd hoe langer hoe bedroefder.

1068 *wider*: verder (voor *wider* leze men liever *weder*: weer); *vroedelike*: bedachtzaam, gereserveerd (vg. 2010).

1070 Hij werd hoe langer hoe ongeruster.

1072 *doet den raet*: maak.

1074 Toen er niets anders opzat.

1075 *Hi en*: of hij.

1076 *geheten*: opgedragen.

1078 *hijs*: hij daarin.

1079 *Onthier ende*: totdat.

- Daer na so wonderlike bleec,
 Dat sine varwe enen doden geleec.
 1085 Doe moest hi al met allen swigen,
 Want hi began daer neder sigen
 Ende viel in onmacht optie erde.
 Die vrouwe haer dies ververde
 Ende gaf enen crijt harde luut,
 1090 Dat ment in den hof ende daer uut
 Mochte horen gereedelike.
 Doe quam gelopen haestelike
 Beide gader ter cameren binnen
 Die coninc metter conincinnen,
 1095 Ende dreven groet; seer ten selven stonden,
 Daer si haer kint in onmacht vonden.
 Floris lach lange in onmacht;
 Als hi bequam ende hem wart gesacht:
 «Ay mi, wat heeft mi die doet geweten,»
 1100 Seit hi, «dat si mijns heeft vergeten
 Ende Blancefloere nam? Sine dede niet wale:
 Noch biddic haer dat si mi hale,
 Ende si mi lede ende wise
 Int gebloeide velt ten paradise,
 1105 Daer ombeit mijns haer ziele.
 Wat waendi, ocht so gevele,
 Hoe blide ic van haer wesen soude!
 Ay arme, ocht mi leiden woude
 Tharen grave iemen goeder!»

1085 *al met allen*: geheel en al.

1088 *haer dies ververde*: schrok daarvan.

1089 *crijt*: schreeuw.

1090 *uut*: buiten.

1091 *gereedelike*: duidelijk.

1095 *seer*: misbaar.

1098 Toen hij (weer) bijkwam (*hi bequam* = hem wart gesacht).

1099 Wee mij, wat heeft de dood tegen mij.

1101 *Sine dade niet wale*: ze heeft niet goed gehandeld.

1103–4 En dat ze mij moge voeren naar het bloemenveld (eig.: bloeiende veld, d.i. veld vol bloemen) in het paradijs.

1105 *ombeit mijns*: wacht op mij.

1106–7 Hoe verheugd, denkt ge wel, indien dat mocht gebeuren, dat ik over (het weerzien van) haar zou zijn.

1108–9 Och arme, of (toch) een goed mens mij naar haar graf wou brengen.

- 1110 Doe namen die conincinne, sijn moeder,
 Ende leidden selve al daer,
 Daer si hem seide over waer
 Dat Blancefloer begraven lach.
 Tgraf doctem scone, daer hijt sach.
 1115 Hi vant die lettren ende las
 Wat so daer ane gescreven was.
 Hi las: «Hier leget Blancefloer
 In dit graf, op desen vloer,
 Die de jonchere Floris, dat scone kint,
 1120 Met gestadeger herten hadde gemint.»
 Doe sach hi kinder lachgende staen,
 Van rouwen wart hi so ondaen,
 Dat hi drie werf beswalt achter een,
 No mochte spreken wort ne geen,
 1125 No mochte sien no antwerden.
 Sijn moeder stont daer te jegen werden.
 Als hi bequam them selven weder,
 Vor die kinder ginc hi liggen neder
 Ende weende ende claegde sijn ongeval groet
 1130 Van Blancefloere ende van haerre doet.
 «Ay Blancefloer», sei hi, «Blancefloer,
 Sident dat ic van di voer,
 Leefdic met groten ongemake.
 Wistic op wien, hoe gerne ict wrake,
 1135 Dat ic di dus hebbe verloren.
 Wi waren in enen dag geboren,
 Ende gewonnen in ere nacht —

1110 *namen*: nam hem.

1111 *leidden*: bracht hem.

1112 *over waer*: voor waar, waarheid.

1114 *daer*: toen.

1117–20 Zie de aant. bij 1033–6.

1122 *ondaen*: buiten zichzelf.

1123 *beswalt*: bezwijmde.

1124 En geen woord kon spreken.

1126 *te jegen werden*: bij.

1127 *bequam*: kwam.

1129 *claegde sijn ongeval*: beklaagde zijn rampspoed.

1132 *Sident dat*: sinds.

1133 *met groten ongemake*: in grote droefheid.

1134 Hoe graag zou ik het wreken, als ik maar wist op wie.

- Dus waest gerekent ende geacht —
 Gehouden ende geleert te samen,
 1140 Onthier ende wi so verre quamen,
 Dat men verriet ende sciet ons beden.
 Met rechte soudwi henen sceden
 Vander werelt binnen enen dage.
 Niemen wancons mi, dat ic di clage.
 1145 Ic ben serech utermaten,
 Te minen live heefstu mi gelaten
 In rouwen ende in groten wene.
 So hovesch en sach nieman gene
 In der werelt, no soeter wijf.
 1150 So scone, so soete was dijn lijf,
 Dat ict geseggen niet en can.
 Ic wane dat in dese werelt man
 So vroet ne geen es, die can gescriven
 Te rechte die scoenheit van dinen live.
 1155 Du waers spiegel van al den rike;
 Du hilt di harde suverlike.
 Nie gewan wijf so goede seden
 Als du hads, no so scone leden,
 So scone ogen, den mont so soete,
 1160 So scone antwerde, so scone groete.
 Du verwons met dogeden al dine gespele,
 Du hads gemaect vriende so vele,
 Dat si di loveden ende minden
 Ende priseden alle, die di kinden.

1138 Zo had men het berekend en daar-
 voor hield men het.

1139 *Gehouden*: opgevoed.

1140 *Onthier ende*: totdat.

1142 *henen sceden*: heengaan.

1144 Niemand moge het mij euvel dui-
 den, dat ik mijn nood aan je klaag.

1145 *serech*: bedroefd.

1146 *Te minen live*: voor mijn (gehele
 verdere) leven.

1147 *wene*: ellende.

1152-3 Ik geloof niet, dat er op het ogen-

blik in de wereld iemand zo knap is, dat
 hij kan beschrijven.

1155 *spiegel*: een toonbeeld, versta: de
 uitnemendste.

1156 Je gedroeg je zo keurig.

1157 *Nie gewan*: nooit kreeg; *seden*:
 manieren.

1160 Sprak zo fraai met zulke hoofse
 gebaren.

1161 Je overtrof al je vriendinnen in aan-
 genamen eigenschappen.

- 1165 Niemen darf mi wanconnen dies,
 Dat mi nie verleedde no verwies
 Dat ic di minde gestadelike.
 Wi onder minden ons verholenlike:
 Beide met scriven ende in Latijn
 1170 Dedic di verstaen den wille mijn
 Ende minen raet, so dadestu mi,
 Dat sijs niet verstonden dier waren bi.
 Ay doet, hoe nidech ende hoe sure
 Sijn dine seden ende dine nature!
 1175 Du best mordadech als een dief,
 Du haets die di hebben lief,
 Maer siestu iemen leven met spele
 Ende der bliscapen hebben vele,
 Dien biedstu storm ende wijch
 1180 Ende sets an hem dinen krijch;
 Dien neemstu en werpsen openbare
 Uter bliscapen, daer hi gerne in ware.
 Maer roept di een arm keytijf,
 Die onwerd heeft sijn arme lijf,
 1185 Dien oec selden goet gesciet,
 Te hem en wiltu comen niet.
 Des heefstu enen vremden sede:
 Du en wils die di volgen mede,
 Dat mach men an mi merken wel.
 1190 Ic roepe, ende du best so fel,

1165-7 Niemand mag het mij euvel duiden, dat het mij nooit heeft verdrotten je trouw te beminnen (*verleedde* = *verwies*: tegenstond).

1168 *onder minden ons*: beminden elkaar.

1169-71 Zowel door middel van brieven (versta: die ongeletterden toch niet konden lezen) als door Latijn te spreken, vertelde ik je, wat ik maar wou (*raet* = wens), precies zo deed jij.

1173 *nidech*: boosaardig; *sure*: afschuwelijk.

1175 *mordadech*: gewetenloos; *dief*: misdadiger.

1177 *met spele*: vreugdevol.

1179-80 Die val je aan en daag je uit (*storm* = aanval, *wijch* = strijd) en verklaart hem de oorlog.

1181 *werpsen*: werpt hem; *openbare*: openlijk, voor ieders ogen.

1183 *arm keytijf*: arme droommel.

1184 Die niets om zijn misserabele leven geeft.

1188 Die je zoeken, wil je niet hebben.

1190 *fel*: wreed, meedogenloos.

- Dattu mire clage niet wils horen.
 Ic sal mi harde cume verhoren,
 In sal di soeken ende vinden gereet.
 Ic sal doen na dien dat mi steet,
 1195 So waer so ic mi sal bewenden.
 Eer dese dach sal comen ten ende,
 Salic mi selven nemen dat lijf.
 Ens in der werelt man no wijf,
 Hi en mogre lichte bewerven,
 1200 Dat hi hem selven snieme doe sterven.
 Ic sal mi doden, ic hebbe die geweld
 Ende varen int gebloeide velt,
 Daer Blancefloeren siele jegen die mine
 Gadert ende leset bloemekine.»
 1205 Doe rechte hem Floris van den grave,
 Niet verre bleef hi staende daer ave;
 Tenen griffie voedersele hi vinc
 Daer ene guldine griffie in hinc,
 Die hem hadde gegeven Blancefloer
 1210 Op minne, doe hi van haer voer.
 Alse Floris die griffie uut trac,
 Hi hiltse vor hem ende sprac:
 «Dese griffie, Blancefloer, daeddi maken
 Ende gaefse mi bi derre saken,
 1215 Als icse dan saghe, dat si woude
 Dat ic haers gedinken soude.

1192-3 Ik zal niet nalaten (of: aarzelen)
 je te zoeken en aanstonds te vinden.

1194-5 Ik zal doen, wat ik doen moet,
 wat er ook moge gebeuren.

1198 *Ens*: er is (niet).

1199-1200 Of hij kan gemakkelijk een
 eind aan zijn leven maken (*snieme doen*
sterven: snel doen sterven, versta: zelf-
 moord plegen).

1201 *gewelt*: macht.

1202 Zie de aant. bij 1104.

1203-4 Waar Blancefloer's ziel zich voegt
 bij (zich verenigt met) de mijne en bloem-
 pjes plukt.

1205 *rechte hem*: stond op.

1206 *Niet verre ... daer ave*: niet ver
 daarvandaan.

1207 Hij greep een griffelkoker (of grif-
 felfoedraal).

1208 *griffie*: griffel, schrijfstift.

1210 *Op minne*: als aandenken.

1211 *uut trac*: t.w. uit de koker of het
 foedraal.

1214 *bi derre saken*: daarom.

1215 *si* t.w. Blancefloer.

- Nu leget mijn troest an di allene,
 Du salt mi lossen uten wene,
 Daer ic in ben, ende nemen mi dat leven,
 1220 Al ne waerstu mi niet daer toe gegeven.
 Haest, dats wesen sal, dat doe.»
 Metten woerde droech hise hem toe
 Ende wildse te sire herten steken inne.
 Dit sach sijn moeder, die conincinne,
 1225 Ende liep te hem waert ende prant
 Haestelike die greffie uut sire hant.
 Nu hort, hoe sine daer na begonste
 Te castiene, alsi wel conste:
 «Floris», sei si, «wel lieve kint,
 1230 Hoe domplike heefstu gemint
 Ende best keytijf van dinen live,
 Dattu dor die minne van enen wive
 Di selven wilds verslaen ter doet
 Ende dogen dor haer die grote noet.
 1235 Ens in der werelt niemen altoes
 No verwoet no sinneloes
 Hi en hadde liever in grote pine
 Blint ende doef ende stom te sine
 In dese werelt emmermeer
 1240 In rouwen ende in groet seer,
 Dan te dogene die bitter doet:
 Die anxt van haer hi es so groet.
 Wat waenstu datti soude vromen
 Dattu di versloeges? Waenstu dan comen

1217 Nu ben jij mijn enige toevlucht.
 1218 *lossen uten wene*: verlossen uit de ellende.
 1221 Vooruit, doe wat (er) gedaan moet worden.
 1222 Daarmede richtte hij ze (t.w. de „griffie”) op zich.
 1225 *prant*: greep.
 1227 *sine*: zij hem.
 1228 *castiene*: vermanen, terechtwijzen.
 1231 En wat geef je weinig om je leven.

1234 *dogen*: lijden; *dor*: om; *die grote noet*: de dood.
 1235-6 Er leeft geen mens (eig.: er is op de wereld absoluut niemand), die zo ver dwaasd is (*No ... no*, lees *So ... so*).
 1237 *Hi en hadde*: of hij zou.
 1241 *dogene*: lijden.
 1242 *van*: voor.
 1243 *waenstu*: denk je; *vromen*: baten.
 1244 *Dattu di versloeges*: indien je je zou doden.

- 1245 Int gebloede velt int paradijs?
 Neen du niet, dies benic wijs,
 Dat en sal di niet mogen gescien,
 Daer en saltu Blancefloere niet sien:
 Daer es binnen so grote core,
 1250 Dat men hem allen verseit die dore,
 Ende menre niemen wille gehoren,
 Die besondecht sijn te voren.
 Du salt dijn woninge kiezen elre,
 Ende varen ter helle in den donkren kelre,
 1255 Daer Biblis es ende Dido,
 Die so serich sijn ende so onvro,
 Datsi met clagene die wincle vervullen.
 Daer soeken si ende soeken sullen
 Emmermeer ende niewet vinden
 1260 Haer amise, die si minden
 Ende so sterke minne droegen,
 Dat sire hem selven omme versloegen.
 Floris, nu hebt goeden troest:
 In toewaert bestu wel na verloest;
 1265 Di sal noch vele goeds gescien:
 Ic wane, du salt noch levende sien
 Blancefloeren, diere amië;
 Ic weet noch selke ersatrië,
 Dat icse bider cracht, dier leget ane,
 1270 Levende weder gewinnen wane.»

1245 Zie de aant. bij 1104.

1246 *dies benic wijs*: dat weet ik zeker.

1249 *core*: strengheid van oordeel.

1250 *hem allen*: al diegenen; *verseit die dore*: weigert binnen te laten.

1251 *gehoren*: inlaten (eig. een gunstig oor lenen).

1252 Die zich in hun leven met (zware) zonden hebben bezoedeld.

1253 *elre*: elders.

1255 *Biblis*: zuster van Caunos, op wie ze hartstochtelijk verliefd werd, waarna ze uit wanhoop zelfmoord pleegde;
Dido: minnares van Aeneas te Carthago;

toen deze haar verliet, maakte ze een eind aan haar leven.

1256 *serich, onvro*: bedroefd.

1257 *wincle*: hoeken.

1259 *niewet*: niet.

1261 En die (ze) zo hartstochtelijk liefhadden.

1262 *versloegen*: doodden.

1263 *troest*: moed.

1264 Aan je rampspoed zal nu gauw een einde komen (*In toewaert*: thans, nu).

1268 *ersatrië*: tovermiddel.

1269 *dier leget ane*: die het bezit.

1270 Weer levend denk te maken.

- Doe ginc si wech ten coninc waert
 Rouwech ende sere vervaert.
 «Here», sei si, «hoe gerne ic u bade,
 Dat ghi ons kints hadt genade.
 1275 Siet hier die griffie, die hi hadde geset
 In sijn herte te stekene; ne haddict belet,
 Hi ware doet te derre stede.
 Ic was daer bi ende ic dede
 Den raet dat ics hem bi liste
 1280 Ontrac, eer hijs selve iet wiste.»
 «Vrouwe», seit hi, «nu en weest niet te ga:
 Ic wane, hi hem selven niet versla;
 Ghi selt varinge sien dat hi sal
 Sire sericheit vergeten al.»
 1285 «Here», seit si, «dan mach niet wesen:
 Van den rouwe sal hi cume genesen,
 En si dat hi sterve ende niet eer.
 Wine hebben al der kinder meer
 Dan hem, ende ocht wi dat verslaen,
 1290 Het sal ute breken saen,
 Dat si bi ons, ende die niemare
 Sal lopen ende worden mare.
 Dan sal groet sijn onse scande
 Ende onse lachter in allen lande.»
 1295 «Vrouwe», seit hi, «het ware quaet,

1272 *Rouwech*: bedroefd; *vervaert*: angstig.

1276 *ne haddict*: indien ik het niet had.

1277 Hij zou nu dood zijn.

1278–9 *ic dede den raet*: ik maakte.

1279–80 *dat ics hem bi liste Ontrac*: „dat ik hem handig daarvan afbracht” (Leendertz)? Of toch: dat ik ze (t.w. de *griffie*) hem handig ontnam?

1280 *eer hijs selve iet wiste*: vóórdát hij er erg in had.

1281 *ga*: voorbarig.

1282 *wane*: denk; *versla*: zal doden.

1283 *varinge*: spoedig.

1284 *sericheit*: smart.

1285 *dan* (uit *dat en*): dat.

1286 *cume*: niet.

1287 *En si dat*: tenzij.

1288 Wij hebben geen andere kinderen.

1289 *ende ocht wi dat verslaen*: en indien we dat doden (versta: indien wij oorzaak zijn van zijn dood).

1290–2 Zal het gauw bekend worden, dat het door ons (gekomen) is en het nieuws zal verbreid en wereldkundig worden.

1294 *lachter*: schande.

- Dadics el dan uwen raet;
 Van hem beden volgics u.»
 «Here», seit si, «wel segdi nu.
 Wi moghen oec weten wel gerede,
 1300 Dat wise te gader selen hebben bede
 Ochte gader beide verliesen
 Van desen moeten wi dat beste kiezen.»
 «Vrouwe», seit hi, «so segget heme,
 Dat hi ne genen rouwe neme
 1305 Ende hi blide wese ende vro,
 Want die rechte waerheit draget also,
 Dat Blancefloer sine amië levet,
 Die hi harde gemint hevet.»
 Si keerde haer omme ende loech,
 1310 Der woerde dochten haer genoech,
 Ende ginc te Florise weder allene.
 «Sone», seit si, «niet en wene,
 Ic sal di seggen ende liën
 Die rechte waerheit van dire amiën:
 1315 Si levet, daer es niet int graf.
 Wi hebben di geseit logene daer af,
 Ende daden seggen beide gader
 Bi onser lust, ic ende dijn vader,
 Dat si doet ware. Dat wi dat seiden,
 1320 Daer bi waenden wise di verleiden.
 Wi waenden, als duse doet souds weten
 Dattu haerre minne souds vergeten
 Ende nemen dan eens coninx dochter;

1296 Indien ik hierin niet handelde naar Uw wens.

1297 *Van hem beden*: ten aanzien van beiden (t.w. Floris en Blancefloer).

1298 *wel segdi nu*: dat is goed gesproken.

1299 *gerede*: zeker.

1304 Dat hij niet (meer) treure.

1305 *Ende*: maar (dat).

1306 *draget also*: is deze.

1308 Die hij innig lief heeft.

1309 *loech*: lachte.

1310 Ze had genoeg gehoord of: ze vond, dat er genoeg was gezegd.

1313 *liën*: verklaren.

1315 *niet*: niets.

1318 *lust*: list (*bi onser lust*: met opzet?).

1320 Daardoor dachten we te bewerken, dat je je hart van haar zou aftrekken (Verdam)? Of: meenden we ze je te ontnemen?

- Des soudē wi hebben geleefte te sochter
 1325 Dan ochti Blancefloer bleve te wive
 Emmermeer te dinen live.
 Om dat si onedel ende kersten es,
 Entijn vader wilde niet gehingen des
 Dat si dijn wijf soude wesen bleven,
 1330 Wilde hise verdoen; maer hi lietse leven
 Bi den rade, die wi hem rieden,
 Ende bevalse comannen ende deedse bieden
 Te cope ter marct, daer hise sande.
 Daer cochtense comanne van verren lande
 1335 Met groten scatte haestelike,
 Ende voerdense wech in vreemden rike.»
 «Vrouwe», seit hi, «segdi mi waer?»
 «Jaic», seit si al sonder vaer
 «Ic salt die doen sien ogelinge.»
 1340 Doe deetsi roepen jongelinge,
 Die dapper waren ende starc.
 Ende dede oplichten den sarc.
 Alse Floris niet en vant daer onder,
 Hi dankes Gode, het doctem wonder,
 1345 Doe seide hi dat hi wilde leven.
 Daer wart die rouwe sciēre verdreven
 Vander bliscap; hi wart so blide,
 Dat hi hem vermat te verne sonder bide
 Ende ne ghere rasten onder winden,

1324 *Des*: zo, dan; *te sochter*: prettiger, gelukkiger.

1325-6 Dan wanneer je Blancefloer voor je hele leven tot vrouw had gekregen.

1327 *kersten*: christin.

1328 *wilde niet gehingen des*: niet wou toestaan.

1329 *wesen bleven*: zijn geworden.

1332 *bevalse*: gaf ze mee aan; *bieden*: aanbieden.

1337 *waer*: de waarheid.

1338 *sonder vaer*: zonder te aarzelen? Of: uit de grond van haar hart?

1339 *ogelinge*: met eigen ogen.

1341 *dapper*: flink.

1343 *niet*: niets.

1344 *dankes*: dankte daarvoor.

1346 *sciēre*: snel.

1348-51 Dat hij besloot (of: verklaarde) onmiddellijk te vertrekken en niet te rusten, maar haar onverdroten te zoeken tot hij ze gevonden had, waar ze ook mocht zijn (*verne*: vertrekken, *sonder bide*: onmiddellijk, *Waer sose*: waar ze ook, *genedelike*: onverdroten).

- 1350 Hi en soudse soeken ende vinden,
 Waer sose ware, genendelike
 Ende brengense weder blidelike.
 Maer hi des niet merken woude,
 Wat pinen hi daer omme dogen soude,
 1355 Ende hoese hem soude werden te sure.
 Dat seide Diederic, die dese aventure
 In Dietsche uten Walsche vant,
 Dat menre soude lettelt vinden in dlant,
 Die souden willen geloeven dies,
 1360 Dat iemen so sot ware ende so ries
 Ochte van so coenen sinne,
 Die soude dorren dor enege minne
 Die grote coenheit doen, die hi sal bestaen.
 Vander bliscap, die hi heeft ontfæen,
 1365 Sone rocket hem wat over geet.
 Hi gaet ten coninc, daer hine weet,
 Ende sijn moeder emmer an sijn side.
 Hi gaet serech ende hi gaet blide,
 Om Blancefloere serich ende erre,
 1370 Dat si es gesent so verre,
 Ende andersins blide dat si levet.
 «Here», seit hi, «ic bidde u dat gi mi gevet
 Orlof te varne, ic wilse soeken,
 Blancefloer, — wat darf mi roeken,
 1375 In welken lande ic mi bekere? —
 Des icse vinde; noch biddic, here,

1353 *des*: daaraan; *merken*: aandacht schenken.

1354 *pinen*: moeiten; *dogen*: verduren.

1355 En wat hij om haar zou moeten uitstaen.

1357 *vant*: bewerkte (vertaalde?).

1358 *lettelt*: weinigen.

1360 *ries*: dwaas.

1361 Of zo vernietel.

1362 *Die soude dorren*: dat hij zou durven; *dor*: uit.

1364 *Van der*: door de.

1365 Bekommert hij er zich niet om, wat hem zal overkomen.

1367 *Ende*: met.

1368 *serech*: droevig.

1369 *serech ende erre*: droef te moede.

1373 *orlof*: toestemming.

1374 *wat darf mi roeken*: wat kan het mij schelen.

1375 *In*: naar; *bekere*: begeef.

1376 *Des*: totdat; *noch*: voorts.

- Beide u ende mire moeder,
 Dat ghijs mi noch maect vroeder
 End mi geraet, alse mi gedoge,
 1380 In welken lande icse vinden moge.»
 Doe seide hem haergelijc ende swoer,
 Dat sine wisten waer si voer.
 Doe lachterdet die coninc ende seide, hoe quaet
 Hadde geweest der vrouwen raet,
 1385 Dat si riet, dat mense vercochte;
 Maer Floris dat beter dochte
 Dat si levede dan si doet ware.
 Si pensede om hem ende hi om hare,
 Want hi soude haer volgen, waer si doot,
 1390 Ende genieten des selfs dies si genoet.
 Nu es die coninc harde verdroeft;
 Hem dunct dat hi raets behoeft
 Ende list, hoe hine behouden mach.
 Hi vloekede die wile ende den dach,
 1395 Doe hise ter marct te cope sinde.
 So sere ontsach hi hem van sine kinde,
 Dat hijt om hare verliesen soude,
 Ende hise gerne weder copen woude
 Twivout dierre dan hise vercochte,
 1400 Waer iemen diese hem weder brochte.
 Hi vloecte oec harde den selven tijt,
 Dat hi moeste sijn vermaledijt,
 Doe hi alrerst harre moeder vant,
 Daer hi roefde in der kerstine lant.

1378-9 Dat ge me erover inlicht, mij ten nutte (*geraden* is hier blijkbaar synoniem met *vroeder maken*).

1381 *haergelijc*: elk van beiden.

1382 *sine*: zij niet.

1383 *lachterdet*: vervloekte, sprak er schande van.

1390 En hetzelfde lot smaken als zij.

1391 *verdroeft*: droef gesteind.

1394 Hij vervloekte dag en uur.

1396-7 Zo zeer vreesde hij, dat hij zijn kind ter wille van haar zou verliezen.

1398-9 Dat hij ze graag weer terug zou kopen tegen het dubbele van de prijs, waarvoor hij ze had verkocht.

1400 *Waer iemen*: indien er iemand was geweest.

1402 *hi*: t.w. *den selven tijt* (vs. 1401); *moeste*: mocht.

- 1405 Noch bidt hi sinen sone, dat hi blive,
 Hi sal hem selke geven te wive,
 Die scone sal sijn ende van hogen magen,
 Die crone met eren moge dragen.
 «Here», seit hi, «ocht gi mi mint,
 1410 Sone gewages nemmer, bedi men vint
 In al der werelt wijf ne gene,
 Die ic minnen mach sonder haer allene.
 So ghi mi henen haestet meer,
 So wi beide weder keren eer.»
 1415 «Sone, nu hebt den orlof mijn,
 Na dien dats ander raet en mach sijn.
 Ic sal di helpen ende gewinnen al
 Datti daer toe behoeven sal:
 Rijclike pellene ende cleder van siden
 1420 Ende goede ors met dieren gesmiden,
 Daer toe gout ende silver te vullen
 Ende knapen, die di dienen sullen.
 Maer ic bidde di, dattu dies
 Goeden goem neems ende besies,
 1425 In welker maniere duse zoeken salt,
 Ende ochti oec so gevalt
 Dattuse vints, in welker gebare
 Du di mocht vertogen dare,
 Ende hoe duse best salt mogen gewinnen,
 1430 Want grote list behort ter minnen.»

1406 *selke*: een zodanige (of: (er) een).

1409 *ocht*: indien.

1410 *Sone gewages nemmer*: spreek daar (dan) nooit meer over; *bedi*: want.

1412 *sonder*: behalve.

1413-4 Hoe meer gij mijn vertrek bespoedigt, hoe eerder wij beiden terugkeren (So . . . So: hoe . . . hoe).

1415 *hebt den orlof* (= toestemming) *mijn*: ga dan maar.

1416 Nu het zo wezen moet.

1417-8 Ik zal zorgen, dat je alles krijgt, wat je daarvoor nodig hebt.

1419 *Rijclike*: kostbare, prachtige; *pellene*: Zie de aant. bij 616.

1420 *gesmiden*: tuigen.

1421 *te vullen*: overvloedig, volop.

1422 *knapen*: knechten.

1423-4 *dies Goeden goem neems ende besies*: er wel je gedachten over laat gaan.

1425 *In welker maniere*: hoe.

1426-8 En voor het geval het je te beurt mocht vallen, dat je haar vindt, onder welke vermomming je daar dan zult optreden (eig.: je je zult vertonen).

1429 *gewinnen*: in je bezit krijgen.

1430 *list*: slimheid.

- «Here», seit hi, «nu hoert na mi.
 Ic wane, dat dit die beste raet si,
 Die men daer toe gepensen can:
 Ic sal varen gelijc enen coman,
 1435 Die wille copen ende vercopen.
 Twelf someren selen vor mi lopen;
 So willic dat men bi uwen rade
 Die drie met silvere ende met goude lade;
 Dander drie selen dragen gemunte penninge,
 1440 Dat wi mogen onse teringe
 Ende onse wedden quiten te gereeder;
 Die twee selen dragen goede cleder,
 Pellene, samite, scarlaken diere;
 So willic dat dragen de viere
 1445 Bont werc, grau ende sabelijn.
 Metten twelf someren selen sijn,
 Dier goem selen nemen, twelf garsoene.
 Dit staet u alre best te doene.
 Met mi selen varen twelf scilt knechte,
 1450 Die mi connen dienen te rechte
 Ende goem selen nemen ten rossiden
 Ende ten orssen ende ten gesmiden.
 Ic wille oec een van uwen drossaten,
 Die milde es ende hem best can gelaten,
 1455 Ende daer toe uwen camerlinc,
 Die hovesch ende vroet es talre dinc.
 Dese selen mi ter noet geradech sijn

1432 *wane*: denk.

1433 *gepensen*: uitdenken.

1436 *someren*: lastpaarden.

1437 *bi uwen rade*: in overleg met u, met uw goedvinden.

1438 *Die*: er.

1441 *wedden quiten*: schulden voldoen.

1443 *Pellene* (met figuren doorwerkt)
 linnen; *samite*: zijfluwelen.

1445 *sabelijn*: (eig. van sabelbont)
 zwart.

1446 *Metten*: bij de.

1447 *Dier goem selen nemen*: die er op
 zullen passen; *garsoene*: knechten.

1448 Dat is het beste, wat ge kunt doen.

1450 *te rechte*: zoals behoort.

1451 En zullen passen op de lastpaarden.

1452 *gesmiden*: tuigen.

1453 *drossaten*: hofmeesters.

1454 *milde*: royaal; *hem gelaten*: zich ge-
 dragen, geschikt zijn.

1455–6 Vg. 495–6 en de aantt. aldaar.

1457 Die zullen mij helpen, waar het
 nodig is.

- Ende copen mijn eten ende minen wijn.
 Die twee portren willic voeren met,
 1460 Diese vercochten, want si weten bet
 Dan ic ochter enich ander coman voere,
 Ende weten oec bat van Blancefloere,
 Waer sise vercochten, ende hoe gedanen lieden,
 Ende waer si achterst van haer scieden.
 1465 Haer raet nach mi wel vromen.
 Wi selen seggen waer wi comen,
 Dat wi varen om copinge alse coman.
 Gevallet oec dats mi God an,
 Dat wire omme vragen ende cischen,
 1470 Ende wise ieweren mogen gevreischen,
 Ende wise mogen gewinnen niet scatte,
 Ende men ons doe te wetene datte,
 Wine selent om gene have laten,
 Wi en selenre omme geven utermaten
 1475 Der haven so vele, mogen wi met eren
 Ende blidelike weder te lande keren.»
 Floris heeft sine tale gheënt.
 Die coninc hem droevelike omme went
 Ende doet gerciden ende gewinnen al,
 1480 Des hi in den wege behoeven sal;
 Hi gaf hem dat hi hebben woude.
 Ende alse Floris orlof nemen soude,
 Ende al gerecht was sine vaert,

1459 *portren*: burgers.

1461 *ochter enich ander coman voere*: of er soms nog een andere koopman (t.w. naar de markt te Nicle) trok (N.B. De betekenis blijft vreemd; vs. 1461 kan wellicht (niet vs. 1462) het best geschrapt worden).
 1463 *ende hoe gedanen*: en aan wat voor soort.

1464 *achterst* (eig. 't laatst, door bijgedachte aan „zien”) tenslotte.

1465 *Haer*: hun; *vromen*: te stade komen.
 1468-73 Mocht het gebeuren — wat God geve — dat wij, wanneer we navraag naar haar doen, ze ergens zouden aan-

treffen en voor geld zouden kunnen krijgen en men ons dat te verstaan zou geven, we zullen het om geen geld (ter wereld) laten (*dats mi God an*: wat God (mij) geve; *onnen*: gunnen, schenken).

1474 *Wi en selenre*: maar (wij) zullen er.
 1477 Floris zweeg.

1479-80 En laat alles gereed maken en bijeenbrengen, wat hij onderweg nodig zal hebben.

1481 *dat*: wat.

1482 *orlof*: afscheid.

1483 En geheel reisvaardig was.

- Die coninc dede brengen een teldende paert
 1485 Al gesadelt, dat hi harde minde,
 Ende gaeft Florise sinen kinde.
 So gedaen ne vant men verre no wide
 In al der werelt: sijn een side
 Si was wit ende dander roet,
 1490 Dat dochte den menegen wonder groet.
 Sijn hoeft was al besprinct met bloemen
 Menegerhande, die ic niet can genoemen,
 Vele naturliker dan ofse een man
 Met varwen hadde gemaket daer an,
 1495 Ende die nature hadt also te voren
 Gemaect ende wart daer mede geboren.
 Het was scone ende snel
 Ende harde fier, dat weet ic wel.
 Van den gesmide salic u seggen een deel.
 1500 Van spaenscen pellene was die paneel,
 Met siden gewracht, gestict, gescakiert
 Ende was utermaten geciert.
 Van den gereide die sadelbome
 Hadde een sadelere gemaect van Rome
 1505 Ende gesneden van visch rebben,
 Die van naturen rode varwe hebben.
 Daer mocht men merken an den snede
 Wonderlec werc ende bendechede.
 Van peline was al gewracht die coverture;
 1510 Daer was in gewracht menege creature,

1484 *teldende paert*: telganger.

1487 Zo een vond men nergens.

1491 *besprinct*: bezaaid.

1495 *te voren*: eenmaal.

1499 *gesmide*: tuig; *een deel*: iets.

1500 *pellene*: Zie de aant. bij 1443; *paneel*: schabrak, paardendek.

1501 *gewracht*: doorweven (?). Of betekent vs. 1501: waarop zijden ruiten waren geborduurd?; *gestict*: geborduurd; *gescakiert*: geruit.

1503 *gereide*: zadel; *sadelbome*: hoge stukken voor en achter aan het zadel.

1504 *sadelere*: zadelmaker.

1507 *snede*: snijwerk.

1508 *bendechede*: knapheid, knap vakmanschap.

1509 *pelline*: Zie de aant. bij 616; *coverture*: kleed dat over het zadel wordt gelegd.

1510 *gewracht*: geborduurd; *creature*: dier.

- Onder vissche, vogle ende serpent.
 Twee darengenden waren den coninc gesent
 Van Poeliën, die toten gereide
 Wel voegeden ende waren sidijn beide.
 1515 Goud drade mocht mer in sien lopen.
 Men soudse harde diere copen,
 Die nu so gedane hebben woude.
 Die gespen waren zilveren, die tongen van goude,
 Van siden waren al te samen
 1520 Die sloppen die daer jegen quamen.
 Die vorboech, die daer toe behorde,
 Was ene rikelike gout borde,
 Binnen gevoedert van corduwane;
 Menegerande bellekine hinger ane.
 1525 Van goude waren die stegebande;
 Met rechte soudmen die hande,
 Diese wrachten, prisen ende loven.
 Hi hadde van beneden tote boven
 So wonderlec werc gewracht daer an,
 1530 Dat ict vertellen niet en can.
 Van den gereide hebdi gehort;
 Nu salic u een deel seggen vort
 Van den breidele, so ic best mach.
 Ic wane uwer geen nie en sach
 1535 So rikeliken breidel bi sinen tiden.
 Thoeftstoel was al gewracht van siden,

1511 *onder ... ende*: zowel ... als; *serpent*: slangen.

1512 *darengenden*: buikriemen.

1513 *Poeliën*: Apulië; *toten gereide*: bij het tuig.

1514 *Wel voegeden*: goed pasten; *sidijn*: van zijde.

1517 *so gedane*: zulke.

1518 *tongen*: t.w. van de gespen.

1520 *sloppen*: passanten.

1521 *vorboech*: borstriem.

1522 *rikelike gout borde*: kostbare riem met gouborduursel.

1523 *gevoedert van corduwane*: gevoerd met cordovaans leer (geiteleer).

1525 *stegebande*: stijgbeugels.

1531 *gereide*: tuig.

1532 *een deel*: iets.

1534 Ik denk, dat niemand van U ooit zag.

1535 *rikeliken*: schitterende; *bi sinen tiden*: in zijn leven.

1536 *Thoeftstoel*: (de zijden banden van) het hoofdstel.

- Daer ane stoet menich ledekijn,
 Deen van goude, dander zilverijn,
 Gewracht met meestriën alle.
- 1540 Stenekine alse kerstalle
 Stonden bendelike daer in geset,
 Een gouden belleken an elc let.
 Dat seiden, die de steenkine sagen
 Ende kinden, datter dogede an lagen
- 1545 Meer dans mi iemen geloeven soude.
 Die braken entie ketenen waren van goude,
 Tgebet was silverijn in den mont,
 Die togel siden, geweven ront;
 Twee goudine braken daer tenden hingen,
- 1550 Ende daer tenden dor die braken gingen
 Ten andren, ende an den togel hinc
 Van goude een wel gemaect rinc.
 Met desen gesmide gaf die coninc tpaert
 Sinen sone te helpen te sire vaert,
- 1555 Ende dede hem spannen twee goudine sporen,
 Die hi te sijns selfs boef hadde vercoren.

1537 *Daer ane*: t.w. aan de ketting, waarmee de zijden banden van het hoofdstel waren overtrokken; *ledekijn*: schakel, schalm.

1539 *meestriën*: voortreffelijk vakmanschap.

1540 *stenekine*: edelsteentjes; *kerstalle*: kristal.

1541 *bendelike*: kunstig; *daer in*: t.w. in de schakels.

1542 *let*: schakel.

1544 *kinden*: kennis daarvan bezaten; *datter dogede an lagen*: dat ze (magische) vermogens bezaten (zo elders, b.v. vs. 1021, 1566), anders: dat ze voortreffelijk waren.

1545 *dans*: dan dienaangaande.

1546 *braken*: kinkettingen? Of stangen (zie de aant. bij 1550-1).

1547 *Tgebet*: het bit; *silverijn*: van zilver.

1549 *braken*: Zie de aant. bij 1546 en 1550-1; *tenden*: aan het cinde.

1550-1 Deze vss. kunnen oorspronkelijk geluid hebben:

Ende daer tenden, daer die braken gingen
 Ten andren, an den togel hinc,

waarin *Ten andren* zou moeten betekenen „Naar het andere, t.w. het zijden gedeelte van den teugel”. Zou men de vss. 1549 en 1550 en de twee eerste woorden van 1551 schrappen, dan zou *braken* „stangen” kunnen betekenen en vs. 1551 kan geluid hebben:

Ende daer tenden an den togel hinc

1553 *gesmide*: tuig.

1554 *vaert*: reis.

1555 *spannen*: aan (de voeten) doen.

1556 *te sijn selfs boef*: voor zijn eigen gebruik; *vercoren*: uitverkoren, versta: gereserveerd.

- Een vingerlijn hem sijn moeder gaf,
 Daer si hem dogeden vele seide af.
 «Minne», seit si, «ic bidde dattu altoes
- 1560 Minen raet niet en verroekeloes,
 Du en voers niet di dit vingerlijn;
 Also lange alst over di sal sijn,
 En darfstu niet vruchten van quaden diere,
 No van watre no van viere:
- 1565 Dine sal mogen scaden wapen no geen man.
 Daer liggen oec meerre dogede an,
 Dies ic geloove ende seker bem:
 Wie soet draget over hem,
 Ende soeket enge dinc gestadelike,
- 1570 Hi salse vinden, ende gewinnen sekerlike,
 Dat hi soeket spade ende vroe.»
 An sinen vinger deedsijt hem doe.
 Hi ontfinc ende dankes sijn moeder
 Van so scoenre gichte ende so goeder,
- 1575 Daer hi Blancefloere mede waende gewinnen
 Ende weder te Spaengen bringen binnen.
 Hi nam orlof ende wilde varen.
 Daer mocht men sere sien mesbaren
 Ende utermaten wenen bede
- 1580 Vader ende moeder tien gescede,
 Haer hande wringen ende sliten haer haer.
 Alle die gene die waren daer,

1557 *vingerlijn*: ring.

1558 *dogeden*: magische vermogens.

1559-61 „Lief (kind)”, zei ze, „ik smeek je nooit na te laten deze ring te dragen (eig. dat je mijn vermaning nooit in de wind slaat om deze ring te dragen)”.

1562 *alst over di sal sijn*: als je hem bij je zult hebben.

1563 *En darfstu niet vruchten van*: behoef je niet bang te zijn voor.

1565 Niemand's wapenen zullen je kunnen deren.

1566 Hij bezit nog meer (magische) krachten.

1568 Alwie hem bij zich draagt.

1569 *gestadelike*: met volharding.

1571 *Dot*: wat; *spade ende vroe*: altijd, in elk geval.

1573 *dankes*: dankte er voor.

1574 Voor zo'n mooi en waardevol geschenk.

1575 *waende*: dacht te.

1577 *orlof*: afscheid; *waren*: gaan, ver- trekken.

1578 *mesbaren*: misbaar maken.

1580 *tien gescede*: bij dit afscheid.

1581 Het „handen wringen” en „(uit)trekken van het haar” zijn uitingen van smart.

- Si weenden ende hadden rouwe also groet,
 Als hi vor hem lage doet.
- 1585 Maer sijn moeder dreef den meesten ween
 Ende custen tienwerf al in een,
 Ende dicker hadde gedaen, maer haer benam
 Die coninc sijn vader, die totem quam,
 Ende custen oec an sinen mont
- 1590 Drie werf ter selver stont.
 Emmer waren si in dien,
 Dat sine nemmermeer waenden sien.
 Hen gesciede alsijt ontsagen,
 Want sine nemmermeer en sagen.
- 1595 Floris sach se so groten rouwe driven;
 Met Gode hiet hise alle bliven.
 Doe riepen si alle man ende wijf
 Ende bevalen te Gode sijn scone lijf.
 Hi voer wech soeken Blancefloere
- 1600 Ende seide, en ware dat hise bevoere,
 Hi soudse soeken sonder inde
 Ende euwelike int ellinde.
 Nu es Floris comen buter stat
 Ende sine someren wel op haren pat.
- 1605 Hi achte sijn dach vaerde ende sijn dinc,
 Ende nam raet met sinen camerlinc,
 Welcsins mense best tierst sochte.
 Die camerlinc seide, dat hem best dochte,

1584 *Als*: alsof; *hem*: hen.

1585 *dreef den meesten ween*: weeklaagde het meest.

1586 *al in een*: achtereen.

1587 En ze zou het nog vaker hebben gedaan, maar dat belette haar.

1591-2 Ze leefden geheel in de gedachte, dat ze hem nooit meer (terug) zouden zien.

1593 *alsijt ontsagen*: zoals ze vreesden.

1596 Hij beval ze allen in Gods hoede (versta: nam op hoofse (beleefde) wijze afscheid).

1598 *Ende bevalen te Gode*: bevalen in Gods bescherming aan (versta: ze beantwoordden zijn groet op dezelfde wijze).

1600-2 En zei, dat hij — mocht hij haar niet vinden — eeuwig (eindeloos) naar haar in den vreemde zou blijven zoeken (versta: nooit weer terug zou keren).

1604 *someren*: lastpaarden.

1605 *achte sijn dach vaerde*: dacht na over zijn dagreis.

1606 *nam raet*: pleegde overleg.

1607 *Welcsins*: in welke richting.

- Dat si voeren ter havenen daer Blancefloer
 1610 Metten comannen scepede ende voer.
 Si voeren so lange dat sire quamen.
 Haer herberge si met enen portre namen,
 Die gewone was te herbergen coman
 Ende hovessche liede wel onthalen can.
 1615 Sijn gesate was buten harde rijclie,
 Binnen scone ende suverlic.
 Men stalde die paerde, ende dede hem geven
 Te vullen van hoie ende van even.
 Some gaen si ter marct als hem was geheten,
 1620 Om haren dranc ende om haer eten.
 Ter herbergen si genoech weder senden,
 Dat dierste eten, datsi te cope venden,
 Broet ende wijn ende als te vullen,
 Dat si ten etene behoeven sullen,
 1625 Ende doen gereden houde dat eten,
 Dat hadde hem Floris te voren geheten,
 Dien si eren ende groet heerscap houden.
 Si seggen, dat si coman sijn ende gerne wouden
 Tilike scepen ende over varen,
 1630 Ende an ander copinge haer goet bewaren.
 Als haer eten was gereet,
 Men rechte die taffen, die waren breed,
 Men eisschede water, ende si dwoegen,
 Twee ende twee hem te gader voegen.
 1635 Die werd hadde therte vro ende blide,
 Dien jonchere sette hi neven sire side,

1610 *scepede ende voer*: scheep was gegaan.

1612 *met*: bij; *portre*: burger.

1613 *gewone was*: placht, zich er op toelegde (als beroep?).

1614 *onthalen*: ontvangen en verzorgen.

1615 *gesate*: huis; *rijclie*: fraai.

1616 *suverlic*: zindelijk, helder.

1618 *even*: haver.

1619 *Some . . . si*: sommigen.

1620 Om spijs en drank (te kopen).

1623 *als*: (van) alles; *te vullen*: volop.

1625 *houde*: aanstonds, snel.

1627 *groet heerscap houden*: grote eer bewijzen.

1629 *Tilike scepen*: spoedig scheepgaan.

1630 *copinge*: koopwaar; *bewaren*: besteden.

1632 *rechte*: maakte gereed.

1633 *eisschede*: vroeg; *dwoegen*: wasten (t.w. de handen).

1635 *werd*: waard, hotelier.

1636 *neven sire side*: naast zich.

- Ende si begonden eten ende drinken.
 Daer mocht men doe den wijn sien scinken,
 Daer gingen die guldine coppe entie silverine,
 1640 Beide met clareite ende met wine,
 Onder heren ende knechten gemeenlike.
 Die te voren hadden geseten moedelike,
 Si dronken wel ende aten,
 Dat si der moetheit al vergaten,
 1645 Ende seiden, als i gevoelden des wijns,
 Si hadden die herberge Sente Mertijns.
 Si loegen ende spraken haer ende geins.
 Maer Floris hadde al ander gepeins,
 Hine hadde bliscap no ioie gene
 1650 Sonder om Blancefloere allene.
 Te hare waert hadhi emmer sijn gedochte.
 Binnen den etene hi sere onsochte
 Ende dicke om haer versochte,
 No eten no drinken dat hi mochte.
 1655 So lettelt hi op sine hande sach
 Van den gepeinse, dat hem int herte lach,
 Dat hine wiste wedert was broet
 So vleesch, dat hi te monde boet.
 Dit dede hi so dicke ende so openbare,
 1660 Dats die vrouwe wart geware.
 Haren here nopede si behendelike:
 »Here, en siedi niet, hoe droevelike

1639 *coppe*: bekers.

1640 *clareite*: kruidenwijn.

1641 *gemeenlike*: gemeenschappelijk.

1642 *moedelike*: vermoeid.

1646 Dat ze het best naar hun zin hadden (eig. dat ze een uitstekend hotel hadden gevonden). S. Maarten is hier symbool van gulheid en gastvrijheid, te verklaren enerzijds uit het patronaat van S. Maarten over reizigers te paard, anderzijds uit het „goede sier” maken op S. Maarten, 11 november, vg. M. M. Pélan, *Floire et Blancheflor*, Paris 1956, p. 156).

1647 *loegen*: lachten; *haer ende geins*: over alles en nog wat.

1649 *ioie*: vreugde.

1650 *Sonder*: behalve.

1651 Bij haar waren altijd zijn gedachten.

1652 *Binnen*: onder; *onsochte*: hevig, diep.

1653 *versochte*: zuchtte.

1655 *sach*: lette.

1657 *wedert*: of het.

1658 *So*: of; *te monde boet*: naar zijn mond bracht.

1661 *nopede si behendelike*: stootte ze stiekem aan.

- Hem die jonchere gelaet ende versucht?
 In weet, wat hi peinst ende vrucht.
 1665 Hine et geredelike no drinct wijn.
 Al seggen si dat si comanne sijn,
 Si sijn elre omme geport uut.»
 Doe sprac si te hem over luut:
 «Jonchere, ic hebbe gemerct an u,
 1670 Van beginne van den etene tote nu
 Hebbics ware genomen ende geweten,
 Dat gi vele hebt gepenst ende lettelt geten.
 In weet niet wat u deert,
 Lichte waert te cope dat gi verteert.
 1675 Oec sagic hier, des es niet lange leden,
 Ene joncfrouwe van den selven seden,
 Die mi dochte dat al dus voer;
 Haer selven noemetsi Blancefloer.
 Gi dinct mi harde geliken hare
 1680 Beide van hude ende van hare.
 Van pensene hilt si gene mate.
 Ghi dinct mi van dien gelate
 Ende van der voeren, dat si mi dochte.
 Si versuchte over etene dicke onsochte
 1685 Ende gewoech dicke eens haers amijs,
 Dien si harde minde ende hiet Florijs,
 Daerse omme was versent ende vercocht.
 Dat seiden diese hier hadden brocht,

1663 *hem die jonchere gelaet*: de jonge heer doet of eruitziet.

1664 *In weet wat*: ik weet niet wat (versta: er is iets waarover); *vrucht*: bevreesd is.

1665 *Hine et geredelike*: hij eet niet noemenswaard.

1667 *Ze sijn om iets anders uitgetrokken*.

1671 *geweten*: opgemerkt, gezien.

1673 *Er moet u iets hinderen*.

1674 *Lichte waert te cope*: het zou niet veel kosten (versta: het is maar weinig)

1675 *des en niet lange leden*: kortgeleden.

1676 *seden*: manier van optreden.

1677 *al dus voer*: ook zo deed (deze bet. op grond van 1683; anders zou goed passen: met wie het juist zo gesteld was).

1681 *pensene*: in gedachten verzonken zijn, piekeren.

1682 *gelate* (= *voere* in 1683); manier van doen.

1683 *voeren*: Zie de aant. bij *gelate* in 1682.

1684 *onsochte*: Zie de aant. bij 1652.

1685 *En had het vaak over een vriend(je) van haar*.

- Dat sise voert vercopen wouden
 1690 Ende te Babyloniën met hem voeren soudē.»
 Alsoe Floris Blancefloer noemen horde,
 Hine gaf der vrouwe gene antworde.
 Van der groter bliscap, die hi ontfinc,
 Hine wiste wat hem over ginc.
 1695 So harde verwandelde hem sijn moet,
 Dat hi enen nap met wine, die vor hem stoet,
 Met enen messe al omme sloech.
 Doe spraker die werd toe ende loech
 Te spele ende seide openbare,
 1700 Dat hi boete schuldech ware,
 Dat hi omme sloech den wijn,
 Die mesdaet moeste gebetert sijn.
 Doe dede Floris reken in sine male
 Enen guldinen cop al metter scale,
 1705 Die rijclie was ende harde groet.
 Blidelike hine der vrouwen boet.
 «Vrouwe, desen cop geveic u,
 Bedi gi hebt mi vertellet nu
 Van Blancefloere dierste niemare,
 1710 Die ic gevreischen conde van hare.
 Tote nu ne wisticse soeken waer,
 Nu salicse soeken, ende volgen haer naer
 Te Babyloniën in die stat, daer gise mi
 Hebt gewijst ende waent dat si si.»
 1715 Die vrouwe nam den cop in die hant;

1690 *Babyloniën*: versta: Kairo.

1694 *over ginc*: overkwam (het woord *over ginc* is hier wellicht minder gelukkig gekozen, immers vs. 1694 moet betekenen: was hij buiten zichzelf of: wist hij niet (meer), wat hij deed).

1695 Hij raakte zo van zijn stuk.

1698 Toen sprak de waard al lachende (of: sprak de waard (hem) er al lachende over (aan)).

1699 *te spele*: schertsenderwijs.

1702 *gebetert*: goedgegemaakt.

1703 *reken in sine male*: uit zijn koffer halen.

1704 *scale*: schotel.

1705 *rijclie*: zeer fraai.

1708 *Bedi*: omdat.

1709 *niemare*: bericht.

1710 *gevreischen*: krijgen, te weten komen.

1711 Tot nu toe wist ik niet, waar ik ze zoeken moest.

1714 *waent*: denkt, meent.

- Ic wane, menre lettelt so scone vant
 Te dien stonden in die port.
 Haren man gaf sine vort
 Ende dancte den jonchere van den lone
 1720 Ende bad Gode, dat hi die scone
 Te sinen wille noch moeste gewinnen
 Ende weder bringen te lande binnen.
 Doe seide Floris, dat hi betren woude
 Die mesdaet, die hi bi sire scoude
 1725 Optie tafle den wijn verstiet.
 Sinen drossate hi gebiet,
 Dat hi scinke den besten wijn
 Alle den genen, die daer sijn
 Binnen den huus, die wille drinken.
 1730 Daer mocht men mildelike sien scinken,
 Daer gingen die guldene coppe al omme,
 Daer wart geradech ende vroet de domme,
 Daer dochte den bloden, dat hi es coene,
 Daers geen so arm onder die garsoene,
 1735 Hem en dunct, dat hi si so rike,
 Dat hi den hogesten cume gelike.
 Met groter bliscap hebben si bracht
 Den tijt wel naer ter midder nacht.
 Doe ginc die jonchere een lettelt slapen.
 1740 So daden scilt cnechte ende cnapen,
 Die van den wege waren gemoeit.

1716-7 Ik denk, dat men er op dat ogenblik in de stad niet veel (versta: niet één) vond, die zo mooi waren.

1718 Zij gaf hem aan haar man (het is niet duidelijk, of we te doen hebben met *vortgeven* (= overhandigen) of met *geven vort*, waarin *vort* = daarna of terstond kan betekenen).

1719 *van den lone*: voor de beloning, voor het geschenk.

1721 *moeste*: mocht.

1723-4 Zie 1702 en de aant. ald.

1724 *die hi bi sire scoude*: dat hij door zijn schuld.

1725 *verstiet*: (eig.: omstootte, t.w. de „nap”, waardoor de wijn over de tafel vloeide) hier met betrekking tot de wijn: vermorste.

1726 *drossate*: hofmeester.

1730 *mildelike*: royaal, volop.

1732 *geradech*: scherpzinnig.

1733 *bloden*: bange.

1734 *garsoene*: knechten.

1736 *cume*: bijna.

1737 *bracht*: doorgebracht.

1738 *naer ter*: dicht bij.

1741 Die vermoeid waren van de reis.

- Mettien waest hoge gevloeit,
 Die wint keerde hem omme int nort.
 Doe dede die verman roepen in die port,
 1745 Ochter enege coman waren,
 Die te Babyloniën wilden varen,
 Dat si ter havenen voeren daden
 Haer gewant, men soude die scepe laden.
 Alsoe dit Floris hoerde, het bequam hem wel
 1750 Ende wart blide, dat hem gevel
 Te Babyloniën so gereet te verne,
 Daer hi soude wesen gerne.
 Hi dede quiten dat hi hadde vertert
 Ende nam orlof an sinen wert;
 1755 Met Gode hiet hise alle bliven.
 Sine someren dedi vor hem driven
 Ter havene waert, daer hi vant
 Goede scepinge ende werpte te hant.
 Doe seiden die meestre, dier waren an vroet,
 1760 Dat si den wint hadden te seilne goet,
 Die lucht claer ende gestade weder.
 Tghetelt daden si breken neder
 Haren cnapen, dien sijt bevalen.
 Ten hunnen daden si tseil op halen,
 1765 Some vingen si ten gerden ende some ten corden.
 Met enen gestaden winde van norden
 Rumeden si die havene van der stat.

1742 Intussen was het vloed geworden.

1743 Vg. voor *int nort* vs. 1766 *van norden*.

1744 *verman*: schipper; *roepen*: omroepen.

1745 *Ochter enege*: indien er soms.

1748 *gewant*: waren.

1749 *Alsoe*: toen; *het bequam hem wel*:
 vond hij dat prettig.

1750-1 En verheugde zich, dat hij (al)
 zo vlug naar „Babyloniën” kon trekken
 (*gevel* = geviel, te beurt viel).

1753 *quiten*: betalen.

1754 *orlof an*: afscheid van.

1755 Zie de aant. bij 1596.

1756 *someren*: lastpaarden.

1758 *scepinge*: aanlegplaats; *werpte*: kade;
te hant: terstond.

1749 *meestre*: scheepslui; *dier waren an*
vroet: die er verstand van hadden.

1761 *gestade*: bestendig.

1762 *Tghetelt*: de tenten; *neder*: af.

1764 *Ten hunnen*: in top (*hu(n)ne* = mars).

1765 Sommigen grepen de schoten, an-
 deren de (andere) touwen (mogelijk zijn
corden hier naast *gerden* bepaalde touwen,
 maar welke?).

1767 *Rumeden*: verlieten.

- Nu hort wat Floris den stierman bat,
 Die van den scepe was geherst:
 1770 Dat hine ant lant sette alrerst
 Dat hi in die stat te Babyloniën mocht comen.
 Bedi hem was geseit ende hadde vernomen,
 Dat van dien dage over dertech nacht
 Alle die coninge hadden geacht,
 1775 Die van den ammirael hilden haer rike,
 Dat si ter feesten alle gemeenlike
 Te hove te Babyloniën soudén varen,
 Alsi elcs jaers gewone waren;
 Mocht hi die feeste daer belopen,
 1780 Hi soude sijn goet daer wel vercopen,
 Sine scarlakene ende sijn sidene cleder
 Vele te dierre ende te gereader.
 Die stierman geloefde aldus Florise.
 Daer was in den scepe vele spise
 1785 Van brode, van vleesche ende van wine,
 Alsoe met conincs kinde behoefte tsine.
 Si hadden wint te maten ende niet te vele
 Ende seilden acht dage met vollen zele,
 Sint dat sijs alre ierst begonsten,
 1790 Dat si lant ne geen gesien en consten,
 No daden seil daar binnen striken.
 Eens anders dages sagen si bliken
 Ene roke, daer op was geseten
 Ene stat, die Blandas was geheten.

1769 *geherst*: voornaamste, hoogste.

1770-1 *alrerst Dat*: zodra.

1772 *Bedi*: omdat.

1774 *hadden geacht*: voornemens waren.

1775 *ammirael*: emir; *hilden*: in leen hielden.

1776 *alle gemeenlike*: gezamenlijk.

1779 *belopen*: „halen”, d.i. tijdig genoeg ervoor arriveren.

1782 Veel duurder en vlotter.

1783 *geloefde aldus*: beloofde dit.

1786 Zoals er voor een koningskind moet zijn.

1787 *te maten*: (juist) voldoende.

1789 Sinds hun vertrek.

1792 *Eens anders dages*: lees: *Ende anders dages*: en de volgende dag; *bliken*: zich opdoen, te voorschijn komen.

1793 *roke*: rots; *geseten*: gelegen.

1794 *Blandas*: Bagdad? Zo ja, dan — wellicht evenals *Babylonië* — gebruikt voor een willekeurige oosterse (mohammedaanse) havenplaats.

- 1795 Van der stat sach men in die zee
Twintech milen verre ende mee.
Daer seide die scipman over waer,
Ware Floris met sinen gewande daer,
Hi mochte binnen vier dagen vort
1800 Te Babyloniën varen in die port
Ende met hem driven sine someren alle,
Si en worden belet met ongevalle.
Tierst dattie stierman versach de stat,
Hi stierde derwaert den rechten pat,
1805 Die hi conste ende si gewonnen
Die havene bi den lichte vander sonnen.
Men galt den verman den verscat scone
Ende gaf hem boven al sinen lone
Meer dan hi eisschede ende hebben woude.
1810 Twintech marc van silvere ende tien van goude
Dede hem selve hebben Florijs.
Hem dochte, hi hadden gevoert int paradijs,
Doe hine ant lant hadde geset,
Dat hi vinden waende, hi en worde belet
1815 Bi andren ongevalle, Blancefloere
Ende gewinnen, ocht hise bevoere.
Sijn orsse ende zijn someren dede hi ontscepen,
Sijn scrinen, zijn malen te lande slepen.
Hi verwarf des avonts ende gewan

1796 *mee*: meer.

1797 *over*: voor.

1798 *gewande*: koopwaar.

1799 *vort*: daarvandaan.

1800 *Babyloniën*: Zie de aant. bij 1794;
port: stad.

1801 En al zijn lastpaarden met zich voeren.

1802 Indien er niets tussenkwam.

1803 *Tierst dattie*: zodra de; *versach*: in zicht kreeg.

1804–5 *den rechten pat* Die hi conste: de rechtste koers, die hij wist.

1805 *gewonnen*: bereikten.

1807 *galt*: betaalde; *verman*: schipper;

verscat: geld voor de overtocht; *scone*: ten volle.

1809 *eisschede*: vroeg.

1811 Gaf Floris hem zelf.

1812 *Hem*: t.w. Floris; *hi*: t.w. de verman.

1814–6 Waar hij (t.w. Floris), als alles goed ging, Blancefloer dacht te vinden en als hij ze had opgespoord (in bezit) te krijgen (*ocht hise bevoere*: indien hij haar zou treffen, opsporen).

1817 *orsse*: rijpaarden; *someren*: lastpaarden.

1818 *scrinen*: kisten; *malen*: koffers.

1819 *verwarf*... *ende gewan*: kreeg.

- 1820 Sijn herberge met enen riken man,
 Die menege wege waren cont.
 Hi hadde in die havene sinen drachmont
 Ende was gewone, dat hine laden dede,
 Ende als hi was geladen, dat hire mede
 1825 In Spaengen ocht in andren lande voer.
 Mettien scepe was Blancefloer
 Van Spaengen te Blandas over brocht
 Metten comannen, diese hadden gecocht.
 Ten selven huus hadsi gelegen ene nacht,
 1830 Daer Floris hadde te herbergen geacht.
 Daer mach hi andre niemare horen
 Van Blancefloere, die hi hadde vercoren.
 Tierst dat si ter herbergen quamen,
 Men hiet den cnapen dat si goem namen
 1835 Ten someren ende ten andren paerden,
 Datsise corenden ende wel bewaerden.
 Si vonden die herberge wel bewest
 Van dies hem behoefde best.
 Orscoren genoegh ende voeder.
 1840 Van so scoenre herberge ende so goeder
 Vant men quaden coeder daer,
 So wel waest bewist van spisen alt jaer.
 Si vonder genoegh broet ende wijn.
 Ende verken vleesch ende renderijn,
 1845 Gesouten ende ongesouten bede,

1820 *Sijn herberge met*: onderdak bij.
 1821 *waren cont*: kende.
 1822 *drachmont*: soort spelzeilend schip.
 1830 *hadde . . . geacht*: zich voorgenomen had.
 1831 *andre*: wederom.
 1833 *Tierst dat*: zodra.
 1834 Beval men de knechten te zorgen (voor).
 1835 *someren*: lastpaarden.
 1836 *corenden*: voer gaven; *bewaerden*: verzorgden.

1837 *bewest*: voorzien.
 1838 Van hetgeen zij (t.w. de paarden) het meest (?) nodig hadden.
 1839 *Orscoren*: haver; *voeder*: versta: ander voer.
 1840–11 Zulke mooie en goede herbergen vond men daar niet veel (*quaden coever*: geringe voorraad).
 1842 *bewist*: voorzien.
 1844 *renderijn*: rund(vlees).
 1846 *gerede*: voorraad.

- Ende van menegen dinge scone gerede.
 Alsoe die scilt cnechte ende die garsoene
 Hadden gedaen dat hem stoet te doene,
 Haers selves gemaecs si doe plagen,
 1850 Want si waren verpijnt in negen dagen
 Ende binnen negen nachten in die zee;
 Des haeste men teten te mee.
 Daer vonden si oec in enen quaden sede,
 Want dammirael daer nemen dede
 1855 Harde swaren tol enen sinen seriant,
 Die tgerechte van hem hilt int lant.
 Waest recht, waest onrecht, si vertolden daer
 Van haren goede swaren vaer.
 Doe si haren tol hadden af gedaen,
 1860 Deten was gereet ende gingen dwaen.
 Die jonchere was int scoenste geseten.
 Doe dede men vort bringen dat eten;
 Men diende hem rijclie alrerst,
 Want hi van hem allen was geherst,
 1865 Met guldinen ende met silverinen vaten.
 Si dronken alle vrolike ende aten.
 Maer hi selve des lettelt achte.
 Emmer hadde hi in sine gedachte,
 Daer hi omme was geporret uut.
 1870 Dit vernam die werd ende sprac over luut:
 »Jonchere, mi dinct dat gi lettelt et;

1848 *dat hem stoet te doene* : wat ze moesten doen.

1849 *Gingen* ze voor zichzelf zorgen, of: maakten ze het zich behaaglijk.

1850 *verpijnt* : achterop geraakt, nl. van vermoeidheid.

1852 *Des* : daarom; *meer* : meer.

1853 *in* : t.w. in dat land; *sede* : instelling.

1854-55 Want de enir liet door een van zijn ambtenaren een zeer zware belasting (t.w. invoerrecht) heffen.

1856 *tgerechte* : de administratie (bestuur of rechtspraak); *hilt* : in leen hield.

1857 *vertolden* : betaalden.

1858 *vaer* : tol, invoerrecht.

1860 *dwaen* : wassen (t.w. de handen).

1861 *int scoenste* : op de mooiste plaats.

1862 *vort bringen* : opdienen.

1863 *alrerst* : vóór de anderen.

1864 *geherst* : de hoogste, voornaamste.

1867 Maar zelf had hij daarvoor weinig aandacht.

1868-9 Hij dacht aldoor aan degene, om wie hij was uitgetrokken (t.w. Blance-floer).

1870 *vernam* : merkte; *werd* : waard.

- Ic wane u harde an u eten let
 Ende u harde mescomt in uwen moede
 Dese grote tol van uwen goede.»
- 1875 «Here», seit hi, «dat moechdi weten wel,
 Dat daer omme si ende newer omme el,
 Dat ic dus peinse ende droeve bem.»
 Doe antwerde die werd ende sprac te hem:
 «Here», seit hi, «bi dire voeren gedinkes mi nu
- 1880 Ende bi den gelate dat ic verneme an u:
 Hier was een geselschap van comannen tjaren,
 Die ic wane dat van Spaengen waren.
 In dese herberge lagen si enen nacht.
 Van Spaengen had icse vor mi bracht
- 1885 Al hier in die port met minen drachmonde.
 Alle waren si blide davontstonde.
 Maer daer was mede ene scone joncfrouwe,
 Die vele peinsde ende hadde rouwe,
 Dat sine mochte drinken no eten.
- 1890 Blancefloer seidsi, dat si was geheten,
 Ende also noemdense, die met haer waren.»
 Floris was blide van der niemaren.
 «Ay here», seit hi, «moechdi nu vort tellen
 Van dier joncfrouwen ende van dien gesellen,
- 1895 Ocht gi iet vernaemt, hoe si hem berieden,
 Waer si souden varen, doe si henen scieden?»
 «Jonchere», seit hi, «si achten te verne her vort
 Te Babyioniën in die port.»
 Doe dede Floris reken van scarlaken roet

1872-4 Ik vermoed, dat uw eetlust ernstig wordt geschaad en dat ge zeer onaangenaam getroffen zijt door die zware tol op uw goederen.

1876 *niewer omme el*: nergens anders om.

1878 *antwerde*: hernam.

1879-80 „Heer”, zei hij, „uw optreden en uw manier van doen herinnert me eraan”.

1881 *geselschap*: groep; *tjaren*: van het jaar, een poosje geleden.

1884 *vor mi bracht*: meegebracht.

1885 *drachmonde*: Zie de aant. bij 1822.

1892 *van der niemaren*: met het nieuws.

1893 *vort tellen*: verder vertellen.

1895-6 Of ge soms hoordet, waar ze voornemens waren heen te reizen, toen ze vertrokken.

1897 *si achten te verne her vort*: ze waren van plan van hier te trekken.

1899 *reken*: Zie de aant. bij 1703.

- 1900 Enen mantel, die hi sinen werd boet,
 Ende enen silverinen nap, beide vier nuwe:
 «Her werd, dese gichten sijn beide uwe;
 Derre seldi Blancefloere weten danc.
 Van harre minne hebbic so groet bedwanc,
 1905 Dat ic dor haren wille moet varen delen
 In minen lande wart si mi verstolen,
 Ende nu weet ic waer icse vinden sal.
 «Here», seit hi, «God geve hem ongeval,
 Die u beraden heeft dit leet!
 1910 God moetu u amië wisen gereet
 Ende moet u noch met haer geven
 Bliscap, spel ende lange leven.»
 Doe saten si over etene ende spraken
 Van desen ende van andren saken,
 1915 Maer Floris conde haers niet vergeten.
 Doe si genoeg alle hadden geten,
 Ende op waeren gedaen die scoenlakene,
 Floris geboet die bedden te makene.
 Selve ginc hi opt scoenste slapen.
 1920 Doe gingen te bedde heren ende cnapen.
 Daer Floris sliep, hem droemde sochte
 Om Blancefloere, want hem dochte,
 Dat hise met sinen ogen sach
 Ende hi in haren armen lach,
 1925 Si in den sinen, ende hi in den haren.
 Als hi ontspranc, wart hi geware,

1901 *vier nuwe*: gloednieuw.

1902 *gichten*: giften, geschenken.

1903 *Derre*: daarvoor.

1904 *bedwanc*: verdriet (zo elders in dit verband, vg. o.a. 345, 525)? Of betekent vs. 1904: „Haar liefde houdt mij zo gevangen” (vg. 2148)?

1905 Dat ik om haar moet (gaan) zwer-
 ven.

1906 *verstolen*: ontstolen.

1908 *ongeval*: ongeluk.

1909 Die u dit kwaad heeft berokkend.

1910 *moetu*: moge u; *wisen gereet*: spoe-
 dig doen vinden.

1912 *spel*: genoeg, vreugde.

1913 *over etene ende spraken*: aan tafel te
 praten.

1917 En de tafellakens waren afgenomen.

1921 *Daer*: toen, terwijl; *hem droemde
 sochte*: droomde hij heerlijk.

1922 *Om*: van.

1926 *ontspranc*: wakker werd.

- Dat het droem was ende logene al.
 Doe vloecte hi sere sijn ongeval,
 Dat die bliscap te niete bleef,
 1930 Die hem dochte dat hi dreef.
 Die nacht leet, die hem verwies.
 Smargens alse die wachter blies,
 Ende Floris sach dattie dageraet op ginc,
 Doe wecte hi selve sinen camerlinc.
 1935 Doe porden scilt cnechte ende garsoene,
 Ende daden dat hem bestoet te doene.
 Die someren dreef men als men noch pliet.
 Doe en wilde Floris langer merren niet.
 Die werd gebrachtene uter stat
 1940 Te Babyloniën opten rechten pat.
 Des nachts herbergeden si in een casteel,
 Daer si haers willen oec hadden een deel.
 Si vonden scone herberge ende goeden wert,
 Ende gouden blidelike dat si hadden vertert,
 1945 Ende porden sanders mergens vroe.
 In ene dorp marct herbergeden si doe,
 Daer men hem seide, dat mense hadde sien liden
 Ende met comannen te Babyloniën riden.
 Des anders dages porden si metten dage
 1950 Ende voeren vort optie rechte slage

1928 *ongeval*: rampspoed.

1929 *te niete bleef*: vervlogen was.

1930 Die hij meende te hebben (t.w. in de droom).

1931 *leet*: ging voorbij; *verwies*: verdroot.

1932 *blies*: t.w. om de dag aan te kondigen.

1935 *porden*: roerden zich, kwamen in de weer of stonden op (vg. 1945); *garsoene*: knechten.

1936 *dat hem bestoet te doene*: wat ze moesten doen.

1937 *someren*: lastpaarden; *pliet*: (gewoon is te doen), doet.

1938 *merren*: toeven.

1939-40 De waard bracht hem buiten de

stad op de weg, die rechtstreeks (versta: het vlugst, vg. 1804) naar „Babylonië” leidde.

1941 *casteel*: stadje.

1942 Waar ze het ook tamelijk naar de zin hadden.

1944 *gouden*: betaalden.

1945 En trokken de volgende morgen weer verder.

1946 *dorp marct*: marktplaatsje? markt?

1947 *mense hadde sien liden*: men haar (t.w. Blancefloor) voorbij had zien gaan.

1949 De volgende dag trokken ze bij het aanbreken van de dag (weer) op.

1950 *slage*: weg.

- Ende quamen omtrent die vespertijt
 Tenen watre, dat snel was ende wijt,
 Die Fire hiet ende was harde diep,
 Een arm vander zee die so sere liep,
 1955 Datter nie brugge over ginc.
 Een horen daer an enen stake hinc;
 Die horen was yvoren, cypres die stake,
 Ende was daer gehangen om die sake,
 Die den verman hebben woude,
 1960 Dat hi den horen blasen soude.
 An dander side stont Monflijs.
 Den horen nam in die hant Florijs
 Ende setten te monde ende blieser mede,
 Dat hijt te Monflijs horen dede.
 1965 Die scepeliede te hem quamen,
 Tierst dat si den horen vernamen,
 Ende loeden int scip in corter stonden
 Wat so si te voerne vonden.
 Die meester was selve met enen bote over comen
 1970 Ende hadde Floris met hem int scip genomen.
 Als i hadden geladen, keerden si weder.
 Floris wart pensende ende sloech thoeft neder,
 Als hi gewone was ende dicke plach.
 Doe hi vernam ende den jongelinc sach
 1975 Van so edelre gedane ende so droeflec gebaren,
 «Jonchere», seit hi, «welcsins wildi varen
 Ende wat saken soecti in dit lant?»
 Floris antwerde hem te hant:

1951 *omtrent die vespertijt*: tegen de avond.

1952 *snel*: snelstromend; *wijt*: breed.

1954 *sere liep*: snel stroomde.

1959 *Die*: wie; *verman*: veerman.

1961 *stont*: lag.

1966 *Tierst dat*: zodra.

1967 *loeden*: laadden.

1968 Wat ze te vervoeren vonden.

1971 *si*: t.w. de scepeliede; *weder*: terug

(t.w. naar Monflijs, een niet te identificeren plaats).

1972 *wart pensende*: was in gedachten verzonken.

1974-6 Toen hij (t.w. de meester van vs. 1969) zag welk een edel voorkomen de jonge man had en hoe treurig hij deed.

1976 *welcsins*: waarheen.

1978 *te hant*: terstond.

- «Meester, dat moegdi selve sien,
 1980 Dat wi coman sijn ende copingen plien.
 Te Babyloniën hebwi geacht te verne,
 Maer te nacht souden wi bliven gerne.
 Hets ons te nachtelic te porne vort.
 Hebdi enech huus in dese port,
 1985 Dat gi mi moegt herbergen met minen gesellen,
 Onse someren ende onse paerde stellen?»
 «Here», seit hi, «ic hebbe herberge goede,
 Dat ic u wane herbergen tuwen gemoede
 Ende al uwen gesellen doen gemac.
 1990 Dat ic u eer vragede ende an u sprac,
 Dat was bedi mi dochte des,
 Ic weet wel dat cume leden es
 Dat vierendeel van enen jare,
 Dat ene joncfrouwe van dien gebare
 1995 Aldus met mi hier over voer.
 Die liede noemdense Blancefloer,
 Diese met hem hadden brocht.
 Dat seidsi, dat mense hadde vercocht
 Om enen jonchere, die in Spaengen bleef,
 2000 Daer si groet seer omme dreef.»
 Alse Floris van haer spreken horde,
 So wel behaegden hem die worde,
 Dat hi hem te blideliker geliet.
 «Here», seit hi, «waer voerse, doe si henen sciet?»
 2005 «Vrient, ic segt u alsict hebbe vernomen:
 Die comanne, daer si mede was comen,

1979 *moegdi*: kunt ge.

1980 *copinge plien*: handel drijven.

1981 Naar „Babylonië” zijn we van plan te reizen.

1983 Het is ons te laat om nog verder te trekken.

1984 *port*: stad.

1986 *someren*: lastpaarden; *stellen*: stallen.

1988 *Dat*: zodat; *wane*: denk (te kunnen);

tuwen gemoede: naar uw zin.

1889 *doen gemac*: verzorgen.

1990 *eer*: zoëven.

1991 *bedi mi dochte des*: omdat het mij te binnen schoot.

1992–3 Het is zeker niet meer dan drie maanden geleden.

1994 *van dien gebare*: die zich op dezelfde wijze gedroeg.

2000 *groet seer omme dreef*: zeer om weeklaagde.

2003 Dat hij zich vrolijk(er) toonde.

2004 *waer*: waarheen; *henen sciet*: vertrok.

- Vercochtense den ammirael om groten scat,
 Ende si bleef te Babyioniën in die stat,
 Dat weet ic wel sekerlike.»
- 2010 Daer hilt hem Floris vroedelike,
 Die wilde sine sake niet laten verstaen,
 Als hi den andren hadde gedaen.
 Doe si haer goet te lande hadden bracht,
 Si traken ter herbergen ende bleven den nacht
- 2015 Gemackelike metten goeden man.
 Des mergens alst dagen began,
 Quiten si haer wedden ende namen orlof vroe.
 Tien pont gaf Floris sinen werd doe,
 Om dat hi hem vriendelike hadde gediend:
- 2020 «Her werd, ic biddu, of gi enegen vrient
 Te Babyioniën hebt in die stat,
 Die dor u soude doen iet wat,
 Daer ons te herbergen voechde te sine,
 Dat gi hem ombiet met uwen littekine,
- 2025 Dat icker hebbe te doene, dat hi mi
 Gehulpech ende geradech si.»
 Die werd seide: «gerne, ic seg u, wat gi doet:
 Buten Babyioniën vindi ene vloet,
 Die snel es, diep ende breed,
- 2030 Die brugge, die daer over geet,
 Begoemt een goet man ende sitter besiden,
 Dat daer niemen en mach liden,

2007 *ammirael*: emir.

2010 *vroedelike*: gereserveerd (vg. 1068)
 (versta: hij liet niets merken).

2012 *Als*: zoals.

2014 *bleven*: logeerden.

2015 *Gemackelike metten*: rustig bij de.

2017 Betaalden ze, wat ze schuldig waren
 en vertrokken vroeg (in de morgen).

2018 *doe*: toen.

2020 *Her werd*: Heer waard; *of*: indien.

2022 *dor u* (uit vriendschap) voor u;
iet wat: mogelijk iets.

2023 Waar wij behoorlijk zouden kunnen
 logeren.

2024–6 Dat gij hem door (middel van)
 een (persoonlijk) kenteken vraagt mij te
 helpen, wanneer het nodig mocht zijn —
 (Dat vs. 2025 *Dat icker hebbe te doene* niet
 betekent „wat ik daar te doen heb”
 (Leendertz), maar „als het nodig mocht
 zijn” blijkt uit de vss. 2045 *ocht gijs hebt*
noet en 2066 *Ocht so gevallet, dat ons noet*
gesciet).

2031 *begoemt*: bewaakt; *goet*: gefortu-
 neerd of fatsoenlijk, eerlijk (vs. 2058–9
 pleiten voor de eerste betekenis).

2032–3 Dat daar iemand over kan gaan,
 of hij moet tol betalen.

- Hi en moet verdingen jegen heme.
 Also alsic den verscat neme,
 2035 Neemt hi den tol van der bruggen daer.
 Wi hebben gesellen gesijn menich jaer.
 Wat so wi verhogen ende winnen,
 Delen wi getrouwelike ende met minnen.
 Te Babyloniën in die scone strate
 2040 Heeft hi staende sine gesate
 Met vasten torren ende met hogen.
 Dit vingerlijn seldi hem togen
 Te littekene, dat hi u dor minen wille
 Beide openbare ende stille
 2045 Gehulpech si, ocht gijs hebt noet.»
 Floris nam dat vingerlijn, als hijt hem boet,
 Ende dancte hem harde, doe hi van hem sciet,
 Dat hi hem te sinen saken geriet.
 Hi nam orlof ende voer met sinen goede.
 2050 Vor middach quamen si ter selver vloede,
 Daer af getellet te voren was.
 Den portre vonden si sittende op een gras
 An deen side onder enen boem,
 Om sinen tol doen nemen goem.
 2055 Daer had hi van allen een denier van goude,
 Waest man of paert datter liden soude,
 Daer moest hi vertollen, die over die brugge leet

2034 *verscat*: veergeld.

2037 *Wat so*: wat; *verhogen*: beuren.

2040 *gesate*: huis.

2041 met sterke, hoge torens.

2042 *vingerlijn*: ring; *togen*: tonen.

2043 *Te littekene*: als herkenningsteken;
dat: opdat; *dor minen wille*: ter wille van
 mij.

2044 In elk opzicht.

2045 *ocht gijs hebt noet*: als ge daaraan
 behoefte mocht hebben.

2046 *als*: toen.

2047 *harde*: zeer; *sciet*: scheidde, afscheid
 nam.

2048 Voor zijn hulp (eig.: dat hij zijn
 zaak zo had bevorderd).

2049 *orlof*: afscheid; *voer*: vertrok.

2051 *getellet*: verteld.

2052 *gras*: grasveld.

2053 *deen side*: naast (of aan de kant van,
 of aan deze zijde van?) t.w. de brug (vg.
 2031).

2054 Op zijn tol letten (*doen nemen goem*
 = *nemen goem*)? Of: om op zijn tol te
 doen letten, versta: te doen eerbiedigen?

2055 *had*: ontving; *denier*: penning.

2056 *liden soude*: voorbij moest gaan.

2057 *vertollen*: tol betalen.

- Van so rijcliken clederen was hi gecleet,
 Dat hi sceen die rijclicste vander stat.
 2060 Floris ginc te hem waert daer hi sat,
 Van al den goden quedde hine over luut.
 Daer na seide hi hem groet saluut
 Van sinen geselle ende togede hem tvingerlijn:
 «Siet hier gewarech littekijn.
 2065 Nu hort, ic seg u, wat u ombiet:
 Ocht so gevallet, dat ons noet gesciet,
 Dat ghi ons helpt ende geraet,
 Als ghi hem soud doen ende niet en laet
 Beide openbare ende stille,
 2070 Ende gi ons herberget dor sinen wille,
 Ende peinst ende acht om onse vrome.»
 Den goeden man was hi willecome.
 Tierst dat hi verkinde tvingerlijn,
 Hi naemt ende gaf hem weder dat sijn,
 2075 Ende wijsde hem enen tor in ene strate.
 «Vrient,» seit hi, «siet ginder mijn gesate;
 Daer vindi mijn wijf ende mijn maisniede.
 Vaert daer ende segt, dat ic haer ombiede,
 Dat si u herberge ende wel onthale
 2080 U ende u geselschap altemale,
 Ende toget haer oec mijn vingerlijn.
 Ghi selt haer willecome sijn.»

2058 *Van* : in; *rijcliken* : kostbare, dure.

2059 *rijclicste* : rijkste, aanzienlijkste.

2061 Onder aanroeping van alle goden
 groette hij hem met luider stem.

2062 Daarna bracht hij hem de beste
 groeten over.

2063 *togede hem tvingerlijn* : toonde hem
 de ring.

2064 *gewarech* : waarachtig, echt; *littekijn* :
 kenteken, bewijs.

2065 *wat u ombiet* : wat het (voor u) te
 betekenen heeft (eig. : wat het u te
 zeggen heeft).

2066 *Ocht so gevallet* : indien het mocht
 gebeuren.

2067 *geraet* (met raad) bijstaat.

2069 Zie de aant. bij 2044.

2070 *dor sinen wille* : om zijnentwil.

2071 *acht* : let op, aandacht schenkt aan;
vrome : belang.

2073 Zodra hij de ring herkende.

2074 *weder dat sijn* : de zijne (versta : zijn
 ring) ervoor terug.

2075 *tor* : toren.

2076 *gesate* : huis.

2077 *maisniede* : bedienden.

2078 *ombiede* : opdraag, gelast.

2079 *onthale* : ontvangt.

- Doe voer Floris van hem blidelike
 Te sire herbergen, daer hi hoveschelike
 2085 Ontfaen was, hi entie sine,
 Ende geherberget bi den littekinne.
 Nu es Floris comen daer hi wesen soude.
 Hem bedarf wel dat hi hem houde
 Met sinne ende pense weder ende vort.
 2090 Al es hi comen in die port,
 Daer hi Blancefloere in weet,
 Nochtan dunct hem harde ongereet
 So getrouwe vrient, dat hi moge
 Te sire saken geraden, alst hem doge,
 2095 Ende helpen met liste, dat hise gewinne.
 Selve wart hi peisende in sinen sinne,
 Dat hi grote sotheit heeft bestaen.
 Floris sprac te hem selven: «wat heefstu gedaen?
 Waer omme heefstu geruumt dijn rike?
 2100 Du heves gedaen onvroedelike.
 Nu bestu comen daer Blancefloer es.
 Wien machtu nu getrouwen des?
 Dune kens hier niemen, die di geve raet.
 Lijstuus jegen iemene, hets di quaet,
 2105 Ende het den ammirael wert vort geseit,
 Hi soude di doen becopen dine dompheit,
 Hi soude di doen slepen ende vangen
 Ende daer na verbernen oft hangen.

2086 *bi den littekinne*: door middel van of krachtens het herkenningsteken.

2087 *soude*: moest.

2088–9 Het is hard nodig, dat hij zich hoedt voor onbezonnenheid en met overleg te werk gaat (*pense weder ende vort*: (zich) grondig, goed bezint).

2092 Nochtans meent hij, dat hij moeilijk zal vinden (*ongereet*: niet te vinden).

2093–4 Een zo oprechte, betrouwbare vriend, dat hij hem te zijnen bate nuttige raad zou (kunnen) geven (*alst hem doge*: te zijnen bate).

2099 *geruumt*: verlaten.

2100 *onvroedelike*: onverstandig, onwijs.

2102 Aan wie kun je dit (versta: je geheim) toevertrouwen.

2103 *geve*: zou kunnen geven.

2104 Vertel je het aan iemand, het zal je schaden (*Lijstuus*, versta: *lijts* (= *lies*: beken, vertel, van *liën*) *du (de)s*: je het, eig. erover).

2105 (En) indien het de emir ter ore komt.
 2107–8 Hij zou je laten pakken en voort doen slepen (t.w. met de voeten aan de staart van een paard gebonden) en daarna verbranden of ophangen.

- Begef diere sotheit, die du heefs geacht,
 2110 Kere weder te lande so du ierst macht.
 Dijn vader sal di selc wijf gewinnen,
 Die du wel salt mogen minnen,
 Die scone sal sijn ende van hogen geslachte.
 Here God, wanen quam mi dit gedachte?
 2115 Wat heefstu geseit? bepeins di bet!
 En gedinct di niet, dattu hads geset
 Dine griffie te diere herte binnen,
 Ende soutti hebben verslegen dor haer minne,
 Om dattu wanes dat si waer doet,
 2120 Maer dat mijn moeder sach ende mi verboet?
 Ende soutstuse al hier weder soeken,
 — Te waren ja du! —, wat darf di dan roeken,
 Dattu best daer duse soeken souts?
 Om also vele silvers ende gouts,
 2125 Also te Babyioniën in die stat es binnen
 Ende dammirael selve soude gewinnen,
 So weet ic wel, dat ic niet en voere
 Weder te lande sonder Blancefloere.
 Behouden minen live ende mire eren
 2130 Ne magic sonder hare niet weder keren.
 Ic sal bliven noch ende sien
 Ochtic emmer moge comen an dien,

2109 Zie af van de dwaasheid, die je je in het hoofd hebt gezet.

2110 Ga terug (naar huis), zo gauw je kunt.

2111 *gewinnen*: bezorgen.

2114 *wanen quam mi dit gedachte*: hoe kan ik zo denken (hoe kan die gedachte bij me opkomen).

2115 *bepeins di bet*: roep jezelf eens tot de orde (eig. denk eens beter na).

2117 *griffie*: schrijfstift.

2118 En (dat) je jezelf gedood zou hebben uit liefde voor haar.

2119 *wanes*: dacht.

2120 Indien mijn moeder het niet had gezien en het had belet.

2121–2 En indien je haar hier moet op-

sporen — wat je moet — (Misschien moet in vs. 2121 *En* worden gelezen voor *Ende*, dan wordt de bet. van 2121–2: En had je je niet vast voorgenomen haar hier op te sporen? Immers ja!).

2122–3 Hoe kan het je dan bezwaren, dat je bent, waar ze gezocht moet worden.

2126 *ammirael*: emir; *gewinnen*: (bije-)krijgen.

2129 Zonder mijn leven en mijn eer te verliezen (De verbinding *live* en *ere* ook in *Reinaert* II, 5422 voor „eer”; zo ook hier? Of wil Floris inderdaad zonder haar niet levend terugkeren? Of liever: kan hij niet zonder haar in Spanje leven?).

2132 Of ik nog eens iemand vind.

- Die mi gehelpe, dat icse spreke.
 Ter minnen es so menegen treke.
- 2135 Si maect saen menegen gesont,
 Dien si te voren heeft gewont.
 Dier lettelt op hopet, dien geeft si geval.
 Des hopic te bat, dat icse gewinnen sal.
 Dat bliven es mi best na dien dat nu staet.
- 2140 Si sal selve daer toe soeken raet,
 Mocht sijt gevreischen, dat ic waer hier.
 Men seit dat quaet te wachten es dat dier,
 Dat te woude waert lopen wille.
 Dat seit die dorper in sinen bispille:
- 2145 God helpt ter dinc dicke den man,
 Daer hi selve de hant slaet an.»
 In desen twivele stoet hi lange,
 Van minnen stoet hi in groten bedwange.
 Dat hem die sorge verboet te doene,
- 2150 Dat hiet hem die minne ende maecten coene.
 Die minne troestene ende seide «blijf»,
 Die sorge hiet hem behouden dlijf,
 Ende keren te lande ende wesen blide.
 So lange was hi in desen stride,
- 2155 Dat sijn werd ter herbergen quam.
 Tierst dat hine sach ende vernam
 Peisende staende ende harde verdroevet,
 Also een die wel raets behoevet:

2134 Het gaat in de liefde zo wonderlijk toe, in de liefde zijn er zoveel onvermoede mogelijkheden.

2135 *saen*: op een ogenblik.

2137 *geval*: geluk.

2138 *Des hopic te bat*: daaruit put ik te meer hoop.

2141 *sijt gevreischen*: zij erachter komen.

2142 *quaet te wachten*: moeilijk te bewaken (vast te houden).

2143 *te woude waert*: naar het bos, het bos in.

2144 *bispille*: spreekwoord.

2145-6 Vg. de jongere, verwante zegswijze: „Help nu uzelf, zo helpt u God”.

2147 *twivele*: tweestrijd.

2148 *bedwange*: Zie de aant. bij 1904.

2149 *sorge*: vrees.

2150 *hiet*: gebod.

2151 *troestene*: sprak hem moed in.

2152 De vrees gebod hem zijn leven te redden (lijfsbehoud te zoeken).

2153 *keren te lande*: terug te keren.

2156-7 Zodra (of: toen) hij hem in gedachten (verzonken) en zeer bedroefd zag staan.

- «Soete vriend», seit hi, «scone jongelinc,
 2160 Mescomt u van derre herbergen enege dinc?
 Dat icker u ane gebetren moge,
 Dat salic u betren, sijt wel in hoge.»
 «Here», seit hi, «God lone uwer scoenre sprake.
 An dherberge mescomt mi gene sake,
 2165 Maer ic danker u ende bidde te Gode,
 Dat hi mi noch tuwen bode
 Late gescien, dat ic u moet
 Der eren danken, die gi mi doet.
 Maer ic sorge ende bens in vare,
 2170 Dat ic cume sal vinden die ware,
 Die ic soeke te desen stonden;
 Ende al gevallet oec, dat si worde vonden,
 Dat icse cume gewinnen sal,
 En doe goet raet ende groet geval.»
 2175 «Vriend», seit hi, «nu gawi eten
 Daer na willic u sake weten.
 Na dien dat ic hore dat u staet,
 Salic u geven den besten raet,
 Dien icker can gepeinsen toe.»
 2180 Men gaf water ende si dwoegen doe.
 Die werd was vroet ende van gestaden sinne,
 Te hem riep hi die werdinne.
 «Vrouwe», seit hi, «pleget des joncheren,
 Ontfaten blidelike ende met eren,
 2185 Ende merct oec wel, oft gi iewren bekint

2160 Bevalt u in deze herberg iets niet?
 2161 Wat ik eraan verhelpen kan.
 2162 sijt wel in hoge: wees welgemoed.
 2164 mescomt mi gene sake: mishaaft mij niets.
 2165 dankes u: ben er u dankbaar voor.
 2166-8 Dat Hij mij om u van dienst te zijn vergunne, dat ik u voor de eer, die ge mij bewijst, mag belonen (tuwen bode: tot uw dienst).
 2169 Maar ik vrees.
 2170 cume: (wel) niet.

2172 *gevallet*: mocht het gebeuren.
 2173 *cume gewinnen*: niet (in mijn bezit) krijgen.
 2174 *En doe*: zonder; *raet*: advies, hulp; *geval*: geluk.
 2179 Die ik ervoor weet te bedenken.
 2180 *dwoegen*: wasten (t.w. de handen).
 2181 *van gestaden sinne* (iemand): die zichzelf beheerste.
 2183 *pleget*: zorg voor.
 2184 *Ontfaten*: ontvang (bejegen) hem.
 2185 En let ook op (ga eens na), of ge ooit

- Ocht gesaget so scone een kint.»
 Doe gingen si sitten alle drie te samen.
 Ic wille u noemen harre driër namen:
 Die werd hiet Daries, sine werdinne Licoris,
 2190 Tusschen hem tween sat Floris.
 Men dede voert dat eten bringen.
 Der scinken vele daer omme gingen.
 Tusschen die goudine coppe entie silverine
 Scincten si den clareit metten wine,
 2195 Moraet ende andren dieren dranc.
 Het soude u allen dinken te lanc,
 Noemdic u die gerechten alle.
 Om dat ic wane dat u bet bevalle,
 Salict u corten daer ic mach.
 2200 Ic weet wel, dat uwer geen en sach
 No onder heren no onder cnechte
 So wel gedient ende so menich gerechte,
 Als men daer ter taffen droech.
 Alle dier waren hadden genoeg.
 2205 Tachterst die werd bringen dede
 Van crude, daer si hem mergeden mede,
 Ende corten haren tijt ende gerne aten.
 Si dronken haren wijn ende si saten
 Blidelike ende met groter mergingen.
 2210 Doe dede Floris enen goudinen cop bringen
 Al vol gescinct met dieren wine,
 Die wel voegde eens coninx te sine,

ergens ontmoette (eig. leerde kennen).

2186 *Ocht gesaget*: of zag.

2189 *werdinne*: vrouw.

2191 Men liet het eten opdienen.

2192 Veel schenkers gingen daar rond.

2193-4 Deels in gouden deels in zilveren
 bekens (of: zowel in gouden als in zilveren
 bekens?) schonken ze de *clareit* (kruiden-
 wijn) en de wijn.

2195 *Moraet*: moederbeienwijn.

2198 Omdat ik vermoed, dat u dat
 prettiger zult vinden.

2199 *corten daer ic mach*: bekorten: waar
 ik kan.

2205 *Tenslotte* (versta: als nagerecht) liet
 de waard opdienen.

2206 *Van crude*: specerijen (of: confitu-
 ren?); *hem mergeden*: zich verlustigden.

2209 *merginge*: vrolijkheid.

2212 Die werkelijk koninklijk was (eig.:
 die een koning zou behoren te (of zou
 kunnen) bezitten).

- Daer Blancefloer omme was gegeven,
 Diene doet met groten pinen leven.
- 2215 Tierst dat hire an sach gemaelt,
 Hoe Helene was in Grieken gehaelt,
 Die Parijs onskoec, die jongelinc
 Ene grote hitte hem over ginc,
 Ende daer na ene coude so groet,
- 2220 Dat hi beefde ende verscoet,
 Ende een suchten van sire herten trac.
 Nu hort wat hi them selven sprac:
 «Ay Floris», seit hi, «ongevallege Florijs,
 En siestu, hoe geluckech was Parijs,
- 2225 Wat werelden dreef hi, ende hoe soete lijf,
 Doe hi den coninc van Grieken sijn scone wijf
 Helenen ontvoerde over zee?
 Here God, en sal mi nemmermee
 Dat mogen gescien, dat ic sal voeren
- 2230 Al dus der scoenre Blancefloeren?
 Hoe lange mach mi dat eten dinken,
 Dit lange eten, dit dicke drinken!
 Ja en hevet hem die werd des vermeten,
 Dat hi di sal, als wi hebben geten,
- 2235 Geradech ende gehulpech sijn
 Dor sijns gesellen littekijn!

2213 *Diene*: die (t.w. Blancefloer) hem (t.w. Floris).

2215 Toen hij daarop zag afgebeeld.

2216–7 Zie de aant. bij 632–3.

2216 *in Grieken*: naar Griekenland.

2217 *onscoec*: schaakte.

2220 *al verscoet*: helemaal bleek werd.

2221 En hij een zucht slaakte.

2223 *ongevallege*: rampzalige.

2224 *En siestu*: zie je niet.

2225 Welk een vreugde smaakte hij en welk een genot, zaligheid (eig.: welk een *soete lijf*, heerlijk leven) had hij (De verbinding van *werelt* en *lijf* ook in 3157–8, dus mogelijk op te vatten als hendiadys: welk een vreugde smaakte hij in zijn leven, toen hij enz.).

2226 *den coninc van Grieken* (= Griekenland) t.w. Menelaos (zie de aant. bij 635).

2229 *gescien*: gebeuren; *voeren*: met mij voeren.

2231 Hoe lang duurt toch dit eten.

2233 Heeft de waard niet beloofd (vg. 808).

2234–6 Dat hij na het eten (eig. als wij hebben gegeten, d.i. gedaan met eten, het eten achter de rug hebben) je met raad en daad zal bijstaan ter wille van zijn maat (eig. krachtens de ring en vervolgens de door dit kenteken bekrachtigde wens van zijn maat).

- Hoe sere vernoeit mi des sittens hier!»
 Doe liepen hem die tranen over die lier,
 So dats die werdinne wart geware.
 2240 Tierst dat sijt sach, ontfarmets hare,
 Ende began te merkene sine seden,
 Die gesceppenisse van sinen leden,
 Sine edele gedane, sine witte huut,
 Sine scone ogen, daer die tranen uut
 2245 Liepen gedichte over die liere.
 Die vrouwe was hovesch ende goedertiere
 Ende sprac tharen man ende toget heme:
 «Here, nu merct wat ic hier verneme:
 Des es leden goet stic, dat ict versach,
 2250 Dat dit kint des etens lettelt plach;
 Doet wel, doet op die tafle dragen,
 Ende weten troesten ende vragen,
 Wat hem mescomt of wat hem dert,
 Dat hi dus droevet.» Doe dede die wert
 2255 Also als hem die vrouwe riet.
 Men las op damlaken, als ment hiet.
 Daer bleven si beide, hi entie vrouwe,
 Florise te troesten van sinen rouwe.
 «Vrient», seit Daris, «en heelt mi niet:
 2260 So wat vernoye u es gesciet,

2237 *vernoeit*: verdriet.

2238 *lier*: wangen.

2240 Toen ze het zag, kreeg ze (er) deernis (mee).

2241 En begon ze te letten op zijn manieren (of manier van doen).

2242 Zijn lichaamsbouw.

2243 *gedane*: gestalte, voorkomen.

2245 *gedichte*: ononderbroken; *liere*: wangen.

2247 *toget heme*: zei tot hem.

2248 Heer, luister naar wat ik nu zeg (Het verband eist voor *vernemen* de betekenis „zeggen”, „te kennen geven”).

2249–50 Al een hele tijd heb ik gemerkt,

dat deze jonge man zo goed als niets at.

2251 *doet op die tafle dragen*: laat afruimen.

2252 En laten we proberen hem op te beuren en vragen.

2253 *mescomt*: mishaaft.

2256 Men nam het tafellaken weg, zoals (of: zodra het) bevolen was.

2259 *heelt*: verberg, verzwijg.

2260 Wat voor verdrietelijks (of: wat de narigheid is die) u is overkomen (Vat men in 2259 *niet* op als „niets”, dan wordt *so wat vernoye* „wat (hoe vreselijk b.v.) de narigheid ook moge zijn die”).

- Dies en hebt oec gene scame,
 Gine segt mi al uwe mesquame;
 Ic salre u toe raden so ic best can.»
 Doe sprac die vrouwe te haren man:
 2265 «Here, ic peinse ende merke des
 Dat Blancefloer die hier boven es,
 Die dammiraël so heeft gemint,
 Wondert mi daer ic dit kint
 Die selve gedane, die selve gebare
 2270 Sie ic an hem, die ic sach an hare.
 So harde gelijct hi haer van seden,
 Van hude, van hare, van allen leden,
 Mi en bedriege sine gedane,
 Bi dien dat icker merke ane,
 2275 So ben ic seker ende weet,
 Dat hi der joncfrouwen iet besteet.
 In dit huus was si vijftien dage
 In groten rouwen ende in clage
 Om enen Floris, die si minde,
 2280 Daer mense alrerst omme versinde
 Ende vercochte in vremden lande.
 Si sleet haer haer ende wranc haer hande,
 Ende dreef utermaten groten rouwe.
 Doe cochte dammiraël die joncfrouwe,
 2285 Die hi so gerne hebben woude,
 Dat hise tien werf woech met goude

2261-2 Schaam u er niet voor mij precies te zeggen, wat u deert.

2263 Ik zal u daarin helpen, zo goed ik kan.

2265 Heer, wat mij bezighoudt, is dit:.

2266-8 De tekst is corrupt. Leest men in 2266 *Van* voor *Dat* en in 2268 *daer ic sie dit kint* voor *daer ic dit kint*, dan zouden deze verzen kunnen betekenen: (Die) Blancefloer, die hier boven zit (t.w. in de toren), die de einir zo zeer bemint, intrigeert me, nu ik deze jonge man zie.

2269 *gedane*: voorkomen; *gebare*: manier van doen.

2273-6 Indien zijn (uiterlijk) voorkomen mij niet bedriegt, dan moet hij (eig.: dan ben ik er van overtuigd) naar wat ik ervan opmerk, op een of andere manier aan de jonge dame verwant zijn (*besteet*, *bestaet*: is verwant).

2280 *alrerst*: indertijd; *versinde*: wegzond.

2282 *sleet*: trok (uit).

2283 En weeklaagde zeer.

2286 *woech*: opwoog (versta: het 10-voudige van haar gewicht in goud betaalde).

- Den comannen, daer hise jegen cochte.
 Dicke sagicse harde onsochte
 Versuchten ende harde meslaten
 2290 Ende wenen trane utermaten
 Om den genen, diese hadde gemint,
 Her Daris, besiet wel dat kint:
 Dat weet ic wel ende geloeve des,
 Dat dese jonchere deen weder es
 2295 Der joncfrouwen broeder ocht haer lief.»
 Met desen woerde Floris thoeft op hief,
 Om haren name wart hi so vro
 In sire herten, dat hem dochte so
 Ocht hi ware int paradijs.
 2300 «Vrouwe», seit hi, «niet broeder, maar amijs.»
 Doe hem dit woert was ontvlogen,
 «Vrouwe», seit hi, «ic heb u gelogen:
 Wi hebben enen vader ende ene moeder,
 Si es mijn suster, ende ic haer broeder.»
 2305 Dus began hi in sine tale werren.
 «Vrient», seit Daris, «wat helpt dit erren?
 Gi segt ende weder segt u woert,
 Gaet bi der waerheit rechte voert.
 Maer ic seg u over luut,
 2310 Sidi om hare geporret uut,
 So sidi dompelike hier comen.
 Ic weet wel, hadt dammiraël vernomen,
 Dat hi u al te sticken trecken dade.»
 «Here», seit Floris, «dor God genade,

2287 *jegen*: voor.

2288 *harde onsochte*: zeer hevig.

2289 *meslaten*: jammeren, te keer gaan.

2294 *deen weder*: een van beide.

2295 *ocht*: of.

2300 *amijs*: vriend, minnaar.

2305 *in sine tale werren*: verward te raken in zijn woorden.

2306 *erren*: (eromheen)draaien?

2307 *weder segt*: herroept.

2308 Spreek verder alleen de waarheid.

2309 *over luut*: ronduit.

2310 *geporret uut*: uit (uw land) getrokken.

2311 Dan zijt ge een dwaas, dat ge hier gekomen zijt.

2311 *hadt dammiraël vernomen*: kwam de emir erachter.

2313 *te sticken*: aan, in stukken.

2314 *dor God*: om Godswil.

- 2315 Ic sal der waerheit liën al gader:
 Die coninc van Spaengen es mijn vader.
 Ic hebbe van lande te lande varen dolen
 Om Blancefloere, die mi es verstolen,
 Daer ghi af spreect ende oec wel kint.
- 2320 Ic hebbe van herten gemint,
 Dat ic sonder hare niet mach leven.
 Here, moegdire mi raet toe geven,
 Ende ic gewinnen mochte u houde,
 Waert met silvere, waert met goude,
- 2325 Des soudic u geven also vele,
 Alsoe gijs woud hebben tuwen dele.
 Dus eest ende hoe so ment gedoet,
 Dat icse in derre maent hebben moet,
 Ocht dor haren wille bliven doet.»
- 2330 «Vrient», sprac Daris, «dat waer scade groet,
 Dat u dor minne van enen wive
 Mesval gesciede van uwen live.
 Maer daer toe ne canic gepensen,
 No list no raet gevensen,
- 2335 Dier goet toe waer ochte mochte gedogen,
 Dat mense soude gewinnen mogen
 Behouden onsen live ende sonder toren.
 Dat beste, dat icker toe weet, moegdi horen,
 Maer gi en selet niet dorren bestaen;
- 2340 Gi waert saen van den live ondaen,

1315 *liën*: bekennen.

2317 *varen dolen*: rondgezworven.

2318 *verstolen*: ontstolen.

2319 *Daer . . . af*: van wie (t.w. Blancefloer).

2323 *houde*: vriendschap, trouw of hulp.

2325 *Des*: daarvan.

2326 *tuwen dele*: in eigendom.

2327 *eest*: is het, staat het; *hoe so ment gedoet*: hoe dan ook.

2328 Ik moet haar (nog) deze maand hebben.

2329 Of om haar (versta: als ik haar niet krijg) sterven.

2330 *scade*: jammer.

2331–2 Dat gij uit liefde voor een vrouw een ontijdige dood zoudt sterven.

2333–5 Maar ik kan geen enkel slim plan (*list* = *raet*) uitdenken (*gevensen* = *gepensen*), dat (er) geschikt (voor) zou zijn (*gedogen*: deugen).

2337 Zonder ons leven te wagen of er nadeel van te ondervinden.

2339 *dorren*: durven.

2340 *saen van den live ondaen*: terstond gedood.

- Word geseit den ammirale.
 Des ben ic seker ende weet oec wale,
 Dat geen coninc es die draget crone,
 Al minde hi Blancefloere die scone
 2345 Ende wilde hi hem onder winden dies,
 Dies gi u onder wint, hi en waer een ries.
 Alle die nu sijn in erterike
 Ende waren te voren, arm ende rike,
 Ende droegens over een al te samen,
 2350 Ic weet wel, dat sise niet en namen
 Den ammirael, no ne gewonnen
 Bi al der bendecheden, die si connen.
 No list no cracht doger toe
 No gokelie, no gene dinc die men doe.
 2355 Ons ammirael heeft so groet gewout,
 Dat van hondert ende vijftich coninge niemen en es
 Dat hijt dorre laten of merren iet, [so stout,
 Hi en come te Babyloniën, als menne ombiet.
 Babylonië die stat es binnen
 2360 Twintech milen wijt in allen sinnen.
 Die ommeloep es ront, of hi waer gepast.
 Die muer es dicke ende so vast
 Gewracht van selken morter binnen,
 Datten no yser no stael mach gewinnen.
 2365 Seven ende twintech gelachte es hoge die muer.

2341 Als het aan de emir wordt verteld.
 2343 *Dat geen coninc es*: dat er geen koning leeft.
 2344-6 Die, gesteld dat hij de schone Blancefloer beminde, zou ondernemen, wat gij onderneemt, of hij zou een dwaas zijn.
 2349 Indien die allen zich daartoe (t.w. om Blancefloer te veroveren) verbonden.
 2350 *namen*: zouden kunnen ontnemen.
 2351-2 Aan de emir noch in hun bezit zouden kunnen krijgen ondanks (eig.: met) alle slimheid, waarover ze beschikken.
 2353 *doger toe*: helpt, baat iets (in deze).

2354 *gokelie*: toverkunsten; *no gene dinc die men doe*: noch iets anders.
 2355 *gewout*: macht.
 2356 *stout*: overmoedig.
 2357 *dorre*: zou durven; *merren*: dralen, uitstellen.
 2358 *Hi en come*: om te komen; *ombiet*: ontbiedt.
 2360 *sinnen*: richtingen.
 2361 De omtrek is precies (eig.: alsof het met een passer was uitgemeten) rond.
 2362 *vast*: stevig, solide.
 2363 *morter binnen*: cement van binnen.
 2364 Dat hij bestand is tegen ijzer en staal.
 2365 *gelachte*: vademmen.

- Nemmer ne wart wijch no storm so suer,
 Dat men van buten iemene ontsie.
 Dertech staline porten ende drie
 Zijn bi meestriën in den muer gescicht,
 2370 Also menich tor daer op gericht.
 Alle dage int jaer eser volle feeste.
 Binnen der stat staen torren de meeste,
 Die ie man sach, noch seven hondert.
 Mi es leet ende mi wondert,
 2375 Dat gi de sotheit hebt bestaen te doene.
 Dese torre houden seven hondert baroene,
 Van Babylonien die hoechste entie beste,
 Die berechten die stat entie veste.
 Van desen baroenen, die ic mene,
 2380 En heeft en geen die geweld so clene,
 Dat hi den keyser van Rome gewike,
 No coninc ne geen, die si so rike.
 In de middelt staet oec vander stat
 Een tor, die coste groten scat
 2385 Ende was gemaect bi ouden tide,
 Hondert gelachte hoge ende hondert wide.
 Boven dandre mach menne scouwen,
 Van roden marbre es hi gehouwen
 Ende ront gemaect al uten gronde
 2390 Bat dan iemen geseggen conde.
 Dat verwelf es binnen van kerstale,
 Die huve buten es gesmeet van stale;

2366-7 De bestorming (stormaanval) kan zo hevig niet zijn, of men voelt zich erbinnen volkomen veilig (eig.: dat men welke vijand ook (of: wie er ook maar aanvalt) zou vrezen.

2369 *bi meestriën*: meesterlijk; *gescicht*: aangebracht.

2370 *Also menich tor*: evenveel torens.

2372-3 In de stad zelf staan nog 700 van de grootste (geweldigste) torens, die iemand ooit heeft gezien.

2376 *baroene*: ridders.

2378 *berechten*: besturen; *veste*: burcht.

2380-1 Doet niemand in macht onder voor de keizer van Rome.

2382 *die si so rike*: Men verwacht: hoe machtig hij ook zij.

2386 *gelachte*: vademmen.

2389 *al uten gronde*: van de grond af (dus ook met een rond voetstuk).

2390 *Bat*: beter, mooier.

2391 *verwelf*: t.w. van de toren; *kerstale*: kristal.

2392 *huve*: koepeldak.

- Dat mach scouwen so wie so wille.
Hondert voete es lanc die stille,
2395 Gewracht van goude van Romenie.
Daer boven moegdi grote meestrie
An den appel sien, een diere werc.
Daer was toe van goude drie hondert merc;
Bet gemaecten ne sach nieman geen.
2400 Daer op staet een carbonkel steen,
Die so bernet bi nachte ende bliket
So claer, dat hi der sonne geliket.
Dese stat maect hi binnen so licht,
Dat no weder garsoen no cnecht
2405 Ne darf dragen in sijn hant
Vier in lanterne no brant.
Diene over twintech milen siet
Ende daer af te voren en weet niet,
Hem dunct, dat hire bi
2410 In ene mile gehinde si.
Vier woningen sijn in desen torre,
Daer ic u dese tale af porre.
Die vloere sijn al van marberstene
Ende hebben onthoutnesse el ne gene,
2415 Maer datter een pilaer in die middelt staet,
Die dor elken vloer in den hogesten gaet.
Van kerstale es al die pilaer.
Daer binnen clemt ene fonteine claer
Toter hogester woningen ende keert weder
2420 Bi enen condute toten andren neder.

2393 *so wie so*: (al) wie (maar).

2394 *stille*: torenspits.

2396 *Daer boven*: t.w. boven op de „stille”
meestrie: knap vakmanschap.

2398 *toe*: mee gemoeid (versta vs. 2398:
„dat had 300 gouden marken gekost”).

2399 Nooit zag iemand er een, die beter
was.

2401 *bernet*: fonkelt; *bliket*: schittert.

2404 Dat noch *garsoen* (bediende) noch
cnecht.

2405 *Ne darf*: behoeft te.

2406 *brant*: fakkel, toorts.

2407–10 Die hem op twintig mijl afstand
ziet zonder daarvan iets te weten, meent
dat hij er maar een mijl vandaan is.

2412 „Waarover ik u spreek of handel”.

2414–5 En hebben geen andere steun dan
een zuil in het midden.

2416 *in*: tot.

2417 Die zuil is geheel van kristal.

2420 *Bi enen condute*: door een buis.

- Groten wijsdom die meester conste,
 Die so danech werc ierst begonste,
 Ende dat water bergen ende dalen dede;
 Daer mocht men merken bendechede.
- 2425 In die vierde woninge opten hoechsten vloer
 Daer woent joncfrouwe Blancefloor.
 Daer heeft elke haer camere binnen
 Van seven werf twintech harre gesellinnen.
 In den pilaer steken tappe,
- 2430 Daer mogen si met bekeren ende met nappen,
 Alsi die tappe willen trecken ute,
 Ontfaen dat water van den condute.
 Die cameren, daer si wonen boven,
 Ne mach niemen genoeg loven
- 2435 No tharen rechte pris en nemmer.
 Die doren hebben so gedaen temmer
 Ende thout es van selker naturen,
 Dat si emmermeer mogen geduren.
 Vrient», seit hi, «nu merct ende nemt goem:
- 2440 Ebenus heet die boem,
 Daer die doren af sijn, ende es so diere,
 Dat hine mach verbernen van viere.
 Die venstren sijn van selken houte oec,
 Dat nie was roke, die so soete roec.
- 2445 Dats een boem, ochter iemen omme vraget,
 Die myrre heet ende myrre draget.
 En mach dor die venstre liden
 Vliege no mosie te genen tiden,
 No ne gerande worm des gewinnen

2423 *bergen*: rijzen.

2424 *bendechede*: technisch vernuft.

2425 *vloer*: verdieping.

2429 *tappe*: stoppen, kranen.

2435 *tharen rechte*: naar hun waarde.

2436 De deuren zijn zo gemaakt (*temmer*: constructie).

2439 *nemt goem*: let op.

2440 *Ebenus*: Zie de aant. bij 966.

2441 *diere*: voortreffelijk?

2442 Vg. 969-70.

2445 *ochter*: indien er.

2447 *liden*: gaan.

2448 *mosie*: mug.

2449-50 „Noch kan geenerhande, worm [of slang?] daardoor last veroorzaken aan de jonkvrouwen" (die daarin verblijven).

- 2450 Vernoy dien joncfrouwen, dier wonen binnen.
 Die doren luken daer in den mure,
 Die sijn met goude ende met lasure
 Gemalen buten ende binnen.
 Het behoeft, dat si lettren kinnen
- 2455 Ende wel geleert sijn inder scrifturen,
 Die die jeeste ende daventuren
 Bekinnen soude ende die beelden,
 Dier an gemaelt sijn van goude, heelden.
 In den tor sijn joncfrouwen gedaen,
- 2460 Die vroet ende hovesch sijn ende wel gedaen,
 Seven werf twintech no meer no min.
 Om datter joncfrouwen wonen in,
 Es hi der joncfrouwen tor geheten.
 Dat merkic selve, ende wilt weten,
- 2465 Die joncfrouwen moeten neder gaen daer
 Uut haren cameren neven den pilaer
 Van den torre bi enen grade
 Tote des ammiraels kemenade.
 Nu pleget dammirael ende dinct hem goet,
- 2470 Dat hi hem twee joncfrouwen dienen doet
 Viertien nacht al omme ende nemmeer.
 Die gaen den graet, dien ic seide eer;
 Dene draget water, dander de dwale,
 Te diene den here, den ammirale,

2451 *doren luken*: vensterluiken.

2452 *lasure*: blauw.

2453 *Gemalen*: beschilderd.

2454–8 Zij moeten een behoorlijke eruditie bezitten, die de geschiedenissen en de verhalen zouden kunnen thuisbrengen en de voorstellingen, die in goud erop zijn afgebeeld, zouden (her)kennen. (In vs. 2457 leze men *souden* voor *soude*, in vs. 2458 staat *heelden* als synoniem van *bekinnen soude[n]* van vs. 2457. De infinitief van dit *heelden* kan zijn *he(e)len* of *houden*; van geen dezer beide werkwoorden is de vereiste betekenis echter opgetekend).

2459 *gedaen*: lees (ter opheffing van het rijke rijm) *gevaen*?

2460 *wel gedaen*: welgevormd, schoon.

2464 *wilt weten*: meen (ik) zeker te weten.

2466–7 *neven den pilaer Van den torre bi enen grade*: door middel van een trap langs de pilaar van de toren.

2468 *kemenade*: kamer.

2469 *pleget*: is gewoon; *dinct*: het dunkt.

2471 *al omme ende nemmeer*: aaneen en (verder) niet (nooit) meer.

2472 *graet*: trap.

2473 *dwale*: handdoek.

- 2475 Daer moetsi haer gedachte leggen ane
 Te sinen slapen, te sinen opstane.
 Vrient», seit hi, «hets waerheit al,
 Dat ic seggen ende vertellen sal.
 Die portwerdre es so fel ende so geware,
 2480 Dat niemen den mure der genaken dare,
 Dat hi nemmer si so coene,
 Hi en toge, wat hire heeft te doene.
 In elke woningen wonen wachtren viere,
 Fel ende quaet ende putertiere.
 2485 Haerlijc draget altoes onder sinen arme
 Sijt swaert och knijf och gisarme.
 Bi goecliën sijn si so gemaect,
 Dat hen no dach no nacht en vaect.
 Altoes wachten si ende waken.
 2490 Tierst dat sire iemene sien genaken,
 Hi en moge togen redelike sake
 Sonder gedreech ende weder sprake,
 Sone mager niemen wesen bi,
 Si en slane te doet, wie so hi si.
 2495 Vrient», seit hi, «ic sal u seggen waer.
 Onse ammiraël es gewone een jaer
 Ende niet langer te houdene een wijf;
 Dies heeft hi geplogen al sijn lijf,
 Dat si nemmer sijn so scone
 2500 Dat loent hi haer met vremden lone.

2475 Daar moeten ze op letten, daar moeten ze voor zorgen.
 2479 *portwerdre*: portier; *fel*: ongenaakbaar; *geware*: waakzaam.
 2480 *der*: durft te.
 2481 Al is hij nog zo vermetel (vg. 2499).
 2482 Die niet kan aantonen, dat hij daar wezen moet (eig. wat hij daar te doen, te maken heeft).
 2484 *putertiere*: bars.
 2485 *Haerlijc*: ieder (van hen).
 2486 *Sijt*: of; *gisarme*: tweesnijdende strijdbijl.

2487 *goecliën*: toverij.
 2488 *hen* ... *en vaect*: zij geen slaap krijgen.
 2490 *Tierst dat*: zodra.
 2491 Die geen (of: tenzij hij een) afdoende reden kan opgeven.
 2492-4 Zonder repliek of waarschuwing wordt hij gedood (eig.: is er niemand, of ze doden hem), wie hij ook zijn mag.
 2498 Zo is hij zijn hele leven gewoon geweest.
 2499 Hoe schoon ze ook zijn.
 2500 *vremden*: zonderlinge.

- Als dat jaer entie termt ute es,
 Des mogedi recht sijn gewes,
 So ontbiet hi met sinen salute
 Sine man, dat si comen ute,
 2505 Ende bi sinen lettren gemeinlike
 Oec alle die hogeste van den rike,
 Coninge, hertogen, graven vele.
 Alsi vergadert sijn in die zele,
 Doet hi die vrouwe bringen geleet.
 2510 Tierst dat hijt heet, so es gereet
 Een ridder, die hare thoest af slaet.
 Des pleget hi, dus gedraegt sijn raet,
 Dus moet int inde copen die vrouwe
 Die ere met groten rouwe.
 2515 Dat doet hi in dien, ende omme dat,
 Dat niemen die vrouwe, die hi heeft gehad,
 Ende te bedde heeft gegaen met heme,
 No clerc no riddre meer ne neme.
 Als hi dan kiest een ander wijf weder,
 2520 Alle die joncfrouwen doet hi dan neder
 Van den torre gaen in enen bogaert.
 Daer gaen si serech ende vervaert.
 Daer ne roect gene te hebbene de ere
 Om die doet, die si vruchten sere,
 2525 Bedi dat si sekerlike weet

2501 Wanneer de termijn van een jaar
 verstreken is.
 2502 Daar kunt ge van op aan, daar kunt
 ge zeker van sijn.
 2503 *met sinen salute*: officieel (eig.:
 schriftelijk).
 2504 Zijn leenmannen om voor hem te
 verschijnen.
 2505-6 En door middel van brieven ook
 al de hoogsten van het rijk tezamen.
 2508 *zele*: ridderzaal.
 2509 *geleet*: onder geleide (of: *bringen*
geleet: brengen.
 2510 *Tierst dat hijt heet*: zodra hij het be-
 veelt.

2512 Dat is zijn gewoonte, zo doet hij.
 2513 *int inde copen*: tenslotte bekopen.
 2514 *rouwe*: verdriet.
 2515 Dat doet hij daarom.
 2517 *Ende*: en die.
 2521 *bogaert*: (lust)hof.
 2522 *serech ende vervaert*: vol droefheid en
 vrees.
 2423 *ne roect gene*: stelt niemand er prijs
 op.
 2524 *vruchten*: vrezen.
 2525 *Bedi dat*: omdat.

- Die doet tenden jare gereet,
 So welke so daer toe wert gecoren.
 Van den bogarde moechdi horen,
 Waer omme die joncfrouwen daer inne gaen.
- 2530 Die bogaert es al omme bevaen
 Ende besloten met enen mure,
 Daer met goude ende met lasure
 Ende met andren varwen gemaect es an
 Meer dan ic u geseppen can.
- 2535 So es hi besloten in allen sinnen,
 Datter niet mach comen inne.
 Een water daer al dore gaet,
 Die van den torre neder in den bogaert gaet.
 Ene flume es ons uten paradise gesent,
- 2540 Die loept den bogaert al omtrent.
 Daer vint men in mengertiere,
 Menege scone stene ende diere.
 Die bogaert staet alt jaer gebloeit.
 Wat waendi, vrient, hoe suete het doet
- 2545 Ende hoe bequamelic daer in te sine?
 Daer sitten alt jaer die vogelkine
 Harentare in den gebloeiden swigen,
 Die altoes singen ende niet swigen.
 Daer singt emmer die nachtegale,
- 2550 Die merle entie wedewale,
 Daer mach men die lijstren horen clemmen
 Ende neder gaen met harre stemmen,
 Ende andre vogle clene ende grote,

2526 Dat de dood haar aan het einde van
 het jaar wacht.
 2527 *So welke so*: wie.
 2530 *al omme bevaen*: geheel omgeven.
 2532 *lasure*: blauw.
 2533 *gemaect*: geschilderd, afgebeeld.
 2535 *in allen sinnen* (= richtingen) overal.
 2536 *niet*: niets.
 2539 *flume*: rivier.
 2540 Die loopt helemaal om de hof heen.

2541 *mengertiere*: van allerlei.
 2542 Menige schone en kostbare edelsteen.
 2543 Die hof bloeit het hele jaar door.
 2544 *doeit*: is.
 2545 *bequamelic*: aangenaam, heerlijk.
 2547 Overal in de bloeiende takken.
 2550 *wedewale*: wielewaal.
 2551 *clemmen*: omhoog gaan.

- Die daer maken menege soete note.
- 2555 Ic weet oec, dat geen boem es,
 No sicmoer, no cypres,
 No vigeboem, no olivier,
 No platanus, no castaengier,
 Die so diere es of so ghoet
- 2560 Of die so ghedane vrucht doet,
 Men maghen scone vinden daer
 Ghebloeit staen altoes int jaer.
 Van turibim, van balsamiere,
 Van acoleien, van eglentiere
- 2565 Machmen daer vinden ene grote scole;
 Rosen, leliën, menighe viole,
 Suker, mirre ende wierrooc,
 Dat machmen daer binnen vinden ooc;
 Galigaen, prumegarnaten,
- 2570 Cardemonie, note messcaten
 Ende van menighen andren cruden een deel;
 Daer wast gingebare ende caneel,
 Geroffels nagle, seware.
 Soe wie so inden boghaert ware
- 2575 Entie stemmen hoerde clinken,
 Hoghe clemmen ende neder sinken
 Den soeten sanc metten soeten lude,
 Ende roke die soetheit vanden crude,

2554 *note*: toon, klank.

2556 *sicmoer*: sycomore (wilde vijgeboom).

2557 *olivier*: olijfbroom.

2558 *castaengier*: kastanjeboom.

2559 Zo voortreffelijk.

2560 *So ghedane*: zulke (t.w. even voortreffelijke); *doet*: geeft.

2561 *maghen*: kan hem.

2562 *Ghebloeit staen*: staan bloeien.

2563 *turibim*: hetzelfde als *tyrebijn* (vs. 975) terpentijnboom?; *balsamiere*: balsemboom.

2564 *eglentier*: wilde roos.

2565 *scole*: groep, hoeveelheid.

2569 *Galigaen*: naam van een welriekende wortel (met een smaak als gember); *prumegarnaten*: granaatappelen.

2570 *Cardemonie*: naam van een specerij, waarschijnlijk paradijszaad; *note messcaten*: muskaatnoten.

2571 *crude*: specerijen.

2572 *gingebare*: gember.

2573 *Geroffels nagle*: kruidnagelen; *seware*: „een bittere sterk gekruide oostersche wortel, zeverzaad, wormkruid”.

2574 *Soe wie so*: wie (er ook).

2576 Vg. 2551-2.

2577 *lude*: geluid, klank.

Ende saghe so menich ghebloeyt rijs,
 2580 Hi soude wanen sijn int paradijs.
 Ene fonteyne sprintc daer inde middewaert
 Indie scoenste stat vanden boghaert.
 Daer boven staet ghewassen een boom:
 Diere so na comet, dat hire nemet goom,
 2585 Dats no loghen no fabele gheveinst,
 Dat hi nemmer die varwe ghepeinst,
 No nemmer die varwe can ghenomen,
 Hi en magher sien also ghedaen blomen, *

ende alsoo geringhe als een bloem valt, oft daer af gepluckt
 wort, so geringhe isser weder een andere aen gewassen. Dan
 gaet den admirael sitten met sijn heeren neffens den boom,
 ende dan moeten de joncvrouwen daer passeren elck by-
 5 sonder voorby der fonteynen, ende als sy daer voorby
 passeren die maecht sijn so blijft het water vander fonteynen
 schoon ende claer, ende die mach met blijshappen keeren.
 Ende comt daer yemant voorby, die geen maecht en is,
 so wert het water vander fonteynen dic ende onclaer, ende
 10 die vrouwe wert root als een bloedt. Ende dan doet den
 admirael de joncfrouwen weder comen onder den boom,
 die daer ghebloeyet staet, ende op wien dat de bloeme
 valt, die neemt hy voor alle d'ander dat jaer tot eenen wijve,

2579 *ghebloeyt rijs*: bloeiende tak.

2580 *wanen*: menen (te).

2581 *inde middewaert*: in het midden.

2582 *stat*: plaats, plek.

2583 Daarboven verheft zich een boom.

2584-8 Wanneer iemand er zo dicht bij
 komt, dat hij ze (t.w. de kleuren of de

bloemen) kan onderscheiden — het is
 werkelijk waar (eig. het is geen leugen of
 een onbetrouwbaar verdichtsel) — welke
 kleur hij ook bedenkt of weet te noemen,
 hij kan zulke bloemen (versta: bloemen
 van die kleur) daar (t.w. aan die boom)
 zien.

Prozo: 1-2 alsoo geringhe als ... so ge-
 ringhe isser: zodra ... is er.

3 *neffens*: naast.

4 *elck bysonder*: een voor een.

10 *een bloedt*: bloed.

11-2 *boom, die daer ghebloeyet staet*:
 bloeiende boom.

* Van de ca 90 verzen, die op vs. 2588 volgen zijn door verminking van de twee
 bladen in het handschrift, waarop ze voorkomen, slechts enkele schamele resten over-
 gebleven. Daarom volgt hier de betreffende passage naar de prozatekst van het volksboek
 (zie boven Inl., blz. 12).

ende doetse met eeren croonen, maer ten eynde vanden
 15 jare doet hyse sterven. Ende isser ooc eenige vande jonck-
 vrouwen die hy meest bemindt, daer doet hy met tooverijen
 de bloeme op vallen. Nu schoon jonckheer ick en weet
 geen en so wijs die hier toe raet gheven soude dat ghy
 Blanchefleur mocht ghecrijghen, want noch binnen eender
 20 maent sal den admirael sijn heeren ontbieden, om de feeste
 te houden van sijnder bruyloft, ende dan sullen alle de
 jonckfrouwen voor hem inden boomgaert comen, ende
 soo ick gehoord hebbe, soo bemint hy Blanchefleur soo
 seer om haer schoonheyt, dat hyse trouwen sal, ende
 25 houdense zyn leven lanck voor hem, ende den admirael
 dunckt den dach te lanck. Och lieve heere weert, seyde
 Floris, gheeft my raet wat ick best mach doen, oft ickse
 opentlijck wil eysschen, maer dan soude my den admirael
 verslaen, maer wat ick lijde voor haer en sal my niet pijnen,
 30 soo verre als zijt vernemen mach, want ick weet wel sy
 en sal dan cortelijck de doot besueren, ende volgen my
 nae, ende dan [sal] haer ziele comen by de mijne bloemkens
 lesen in d'aertsche paradijs, ende daer sullen wy dan blijven

Ende onse bliscap te gader driven».

2590 «Vrient», sprac Daris, «dor u groot meslaet
 Salic u gheven den besten raet,
 Dien ic tuwen saken weet.
 Morghen tilijc so sijt ghereet
 Ende vaert ten torre ghelijc enen man,
 2595 Die hoghe dinc visieren can.
 Met uwen voeten metet de wide
 Ende bescout den tor an weder side,

18 *geenen*: niemand.

26 *dach*: tijd.

29 *verslaen*: doden.

29 *pijnen*: deren.

30 *soo verre als*: mits.

31 *cortelijck de doot besueren*: weldra ster-
 ven (t.w. uit liefde voor Floris).

2589 En tezamen vreugde bedrijven.

2590 *dor*: om; *meslaet*: smart, jammer.

1593 *tilijc*: vroeg.

2595 *hoghe dinc*: Bedoeld zijn bouwwer-

ken, zoals de „toren”; *visieren*: uitdenken,
 ontwerpen.

2596 *wide*: breedte.

- Die hoechte, die dicte merket wel.
 Dien poortwerder seldi vinden so fel,
 2600 In talen so sal hi u setten surlike,
 Ende antwerd hem gestadelike,
 Dat ghi sijt comen den tor te merken,
 Ende als ghi comt te lande, na dien te werken,
 Enen andren ende enen beteren te maken.
 2605 Als hi u hoort spreken van so hogen saken,
 Hi sal hem jegen u becondighen saen
 Ende noden u, oft ghi wilt spelen gaen,
 Dat sal sijn scaecs ende niet el.
 Ic weet wel, hi speelt gherne dat spel,
 2610 Als hi vint jeghen wien, hi pleges vele.
 Hondert bisanten set tenen spele,
 Om also vele speelt ende niet min.
 Gheeft u God seghe ende ghewin,
 Dat sine seldi hem weder gheven,
 2615 Daer toe dat uwe, mindi u leven.
 Sander daghes keert weder ende set te spele
 Der bisanten twee werf so vele.
 Dat sine ghevet hem weder, of ghi wint.
 Ende des uwes hout niet een twint.
 2620 Daer sal u gichte ende u goet
 Verweken sinen evelen moet.

2599 *so fel*: zeer onvriendelijk, bars.

2600 *Op norske toon* zal hij u ter verantwoording roepen.

2601 *ghestadelike*: rustig, kalm.

2602 *merken*: nauwkeurig bekijken.

2603 *te lande*: (weer) thuis; *na dien*: volgens (naar het voorbeeld van) deze (t.w. toren).

2606 *Zal hij zich dadelijk aan u voorstellen*.

2607 *En u uitnodigen (met hem) te gaan spelen*.

2608 *scaecs*: schaken; *niet el*: niets anders.

2610 *jeghen wien*: een partner; *pleges*: doet het.

2611 *bisanten* (Byzantijnse): gouden munten; *tenen*: op één.

2612 *min*: minder.

2614 *sine*: zijne (t.w. de 100 *bisanten*).

2615 *Daarbij het uwe* (t.w. uw eigen inzet van 100 *bisanten*), indien ge uw leven lieft.

2616 *Sander daghes*: de volgende dag.

2618 *Of*: indien.

2619 *En houd niets van het uwe* (versta: geef hem ook uw eigen inzet van 200 *bisanten*).

2620 *Daer*: zo (of- dan); *gichte*: gift; *goet*: geld.

2621 *Zijn nors gemoed vermurwen*.

- Des derden daghes ghi niet en let,
 Nemet uwen cop met u ende set
 Vier hondert besanten te gader int spel,
 2625 Ende speelt oec niet, ghi en kennet wel
 Datter also vele jegen staen.
 Ende oft gi wint, gheeft hem weder saen
 Tsine metten uwen, als ic seide eer:
 Dus ghewindi sine hulde ie lanc so meer.
 2630 Maer ic rade u ende bevele,
 Dat ghi uwen cop niet en set te spele.
 Daer na, alst ghenoeghet u beiden,
 Dan sel hi u met hem ter herberghen leiden
 Ende bidden, dat ghi met hem et.
 2635 An uwen cop sel hi hebben gheset
 So herde sinen sin, dat hire gherne soude
 Gheven om durent maerc van goude;
 Maer ghi en selten hem vercopen niet.
 Als ghine daer ane so hanghen siet,
 2640 Soe bietten hem ende bid heme,
 Dat hine op vrientscapen in gichten neme.
 Dus seldine met uwen gichten drinken
 Sine sure herte, dan sel hi dinken
 Ende peinsen, hoe hi u mach dat grote goet
 2645 Enter eren ghedanken, die ghi hem doet;
 Sijn hande sal hi u bieden te werdene u man.
 Des weest ghereet ende ontfaten dan,

2622 *ghi niet en let*: aarzel niet, laat niet na.

2625 *ghi en kennet wel*: indien ge er niet zeker van zijt.

2626 *also vele*: evenveel.

2627 *oft*: indien.

2629 *hulde*: vriendschap; *ie lanc so meer*: hoe langer hoe meer, steeds meer.

2632 *alst ghenoeghet u beiden*: als gij beiden er genoeg van hebt.

2633 *ter herberghen*: naar zijn huis.

2640 *bietten*: bied hem (t.w. de beker) aan.

2641 Dat hij hem als geschenk aanvaardt

(in het vertrouwen) op zijn vriendschap.

2642 *seldine*: zult gij hem; *gichten*: geschenken; *drinken*: vervullen (versta: vol maken, zodat hij er „vol” van is, nl. van de geschenken).

2644–5 *hoe hi u mach . . . ghedanken*: hoe hij U zijn dankbaarheid kan tonen voor.

2646 *man*: dienstman, onderhorige.

2647–8 Ga daarop in (eig.: wees daartoe bereid) en neem hem dan aan (t.w. als „dienstman”) met zijn plechtige belofte van trouw.

- Sine manscip ende sine sekerheit.
 Dan moeghdi liën die waerheit
- 2650 Boudelike, ende weset coene
 Te telne u sake die ghi hebt te doene,
 Beide u mesquame ende u ongheval,
 Ic weet wel, mach hi, dat hi dan sal
 Uwen wille vordren ende daer an berechten.
- 2655 En doet hijs niet, het sal hem ontvechten.»
 Doe hem die waerd desen raet gaf,
 Hi dankes hem ende verblider af.
 Smorghens vroe sat hi op sijn paert
 Ende reet rikelic ten torre waert.
- 2660 Drie scilt knechte hi met hem nam.
 Als hi ten voeten vanden torre quam,
 Herde condelike leide hire an sijn oghen.
 Hi merkede ende besach die hoghe,
 Die wide mat hi met sinen voeten.
- 2665 Doe quam die poortwerder met onsoeten
 Ende met bittren woerden, als hem was gheseit.
 «Vrient», seit hi, «ic merke dijn dompheit,
 Die so groot es, want du ghebaers
 Oftu spiere of verrader waers.
- 2670 Mi wondert, dattu of iement dorre
 Soe na comen onsen torre.»
 «Heere», seit hi, «spiere en wasic nie:
 Dat ic den tor dus herde besie,

2649-50 Dan kunt ge ronduit de waarheid zeggen en wees (dan) zo vrijmoedig (of — bij de lezing *wesen* voor *weset* — : en onbevreesd).

2651 *telne* : vertellen.

2652 *Beide . . . ende* : zowel . . . als; *mesquame* : (liefdes)verdriet; *ongheval* : rampspoed.

2653 *mach hi* : indien hij kan.

2654 *vordren* : bevorderen, voorstaan; *berechten* : behulpzaam zijn.

2655 Doet hij dat niet, dan zal hij er niet toe in staat zijn.

2659 En reed als een groot heer naar de toren.

2662 *condelike* : als iemand die er verstand van heeft (of: zelfverzekerd).

2663 *merkede* : nam op; *hoghe* : hoogte.

2664 *wide* : omvang.

2668 *so* : zeer; *ghebaers* : doet, gedraag je.

2669 *spiere* : verspieder, spion.

2670 Ik begrijp niet, hoe jij of wie ook het waagt.

2672 *nie* : nooit.

2673 *herde* : nauwkeurig.

- Dats bedi oft mochte wesen,
 2675 Alsic com te lande, dat ic na desen
 Enen andren sel stichten ende maken.»
 Doe verwonderde hem van so groten saken
 Den poortwerder ende besach sijn ghedane
 Ende sijn fierlic ghelaet ende mercter ane,
 2680 Dat hi was van hoghen gheslachte.
 Als hi dat sach ende hem bedachte,
 Dat hi so rijclike tale hoorde,
 Beghaf hi thant sine sure woorde.
 «Vrient», seit hi, «ghi sijt ghedaen
 2685 Soe edelike, dat wi wel verstaen,
 Dat ghi spiere niet en sijt.
 Wildi comen corten u tijt
 Ende spelen scaec, ghelievet u iet?»
 «Heere», seit hi, «mi en lustes niet
 2690 Te scaek nu of tenighen spele
 Te sitten, en si om haven vele.»
 Die poortwerder vraeghde hem schiere,
 Hoe hoghe hi spelen wilde ende hoe diere.
 Floris seide, hi speelde een spel
 2695 Om hondert bisanten ende niet el.
 Doe loefden sijt beide ghemene.
 Men brochte hem een scaec van ivorenbene,
 Dat scone was ende rijclijc.
 Hondert bisanten sette haerlijc.
 2700 Si setten haer spel ende begonsten

2674–5 Dat is om zo mogelijk wanneer ik in mijn land ben teruggekeerd, naar dit model.

2677 *hem van*: zich over.

2678 *ghedane*: uiterlijk voorkomen.

2682 *rijclike*: voorname, deftige.

2683 *Beghaf hi thent*: hield hij onmiddellijk op met.

2684–5 *sijt ghedaen Soe edelike*: hebt een zo edel voorkomen.

2688 *ghelievet u iet*: als u er soms behagen in schept.

2691 *en si*: tenzij; *haven*: geld (of goed).

2692 *schiere*: snel.

2695 *el*: anders (versta: minder).

2696 Dat vonden ze allebei goed.

2697 *scaec*: schaakspel.

2698 *rijclijc*: kostbaar.

2699 *haerlijc*: ieder.

- Haer ghelijc spelen, als si wel consten.
 Floris const best ende want al.
 Doe dedi als hem sijn waerd beval,
 Ende gaf hem weder dat sine ende al daer met
 2705 Dat hi selve hadde op gheset.
 Den poortwerder wonderde herde daer ave
 Ende dancte hem vander groter have.
 Die gichte was hem herde ghename
 Ende bad hem, dat hi weder quame
 2710 Sanderdaghes te corten hem den dach.
 Smerghens, als Floris sine tijt sach,
 Twee hondert bisanten voerde hi voer hem doe.
 Jeghen also vele sette hise toe.
 Ten sake ghinghen si sitten neder.
 2715 Hi want echt, ende ghaft hem weder
 So wat so hi op hem ghewan,
 Ende daer toe tsine; doe was die man
 So blide dat hi in dire stonde
 Een woort ghespreken niet en conde.
 2720 Daer na sprac hi over lanc
 Ende seide hem der gichten danc,
 Die hi hem hadde ghegheven,
 Ende swoer, also langhe als hi sal leven
 Dat hi te sinen dienste soude sijn ghereet.
 2725 Dats Florise een scoen beheet.
 Des derden daghes Floris met hem nam
 Sinen ghuldinen cop ende quam

2701 *Haer ghelijc*: elk van beiden; *als si wel consten*: zo goed als ze konden.

2702 *const best*: kon het 't best (of: deed het, speelde het best?).

2706 *wonderde herde daer ave*: was daar zeer aangenaam door verrast (eig. verwonderde zich daar zeer over).

2707 *vander groter have*: voor de grote som (geld).

2708 *herde ghename*: zeer aangenaam, welkom.

2710 *Sanderdaghes*: de volgende dag.

2711 *als Floris sine tijt sach*: toen Floris zag (of meende), dat het juiste ogenblik gekomen was.

2712 *voerde hi voer hem doe*: nam hij (toen) mee.

2713 Tegen dezelfde som zette hij ze in (vóór vs. 2713 schijnt iets te ontbreken).

2715–6 Hij won weer en gaf hem terug, wat hij (van hem) had gewonnen.

2720 *over lanc*: na enige tijd.

2725 *beheet*: toezegging, belofte.

- Al daer weder ter selver stat.
 Tierst dat hi ten sacle sat,
 2730 Ende den scilt knecht, dien hijt gheboot,
 Vier hondert bisanten daer op goet,
 Die in Spaengen nuwellinge waren gheslaghen,
 Die portwerder setter jeghen also vele haven.
 Elc sette sijn spel na sine sede
 2735 Ende togheden beide haer behendichede
 Ende pijnden hem te spelen wel.
 Floris dede voertgaen sijn spel,
 Hi leider an herde sijn ghedochte,
 Ende maecte nauwe drachte, ende sochte.
 2740 Binnen der wilen hi een dracht vercoes
 Daer die portwerder bi verloos
 Een riddere ende een roc van sinen spele
 Ende ooc van sinen vinden vele.
 Des saghen Floris herde ondaen.
 2745 Met crachte quam hi op hem gheghaen,
 Hi vanten ghesconfiert ende sonder cracht,
 Ende setten binnen der derden dracht
 Met enen ouden scaec ende maecten mat
 Ende wanre mede alden scat.
 2750 Des sach hine hebben groten toren
 Om dat goet, dat hi hadde verloren.
 Doen en wilde hijs doen en ghene bide,

2728 *stat*: plaats.

2729 *Tierst dat*: zodra.

2731 *goet*: wierp (eig. uitstortte, t.w. op het schaakbord of de speelafel, wel niet op de *cop*).

2732 *nuwellinge*: kort tevoren.

2733 *also vele haven*: evenveel geld.

2734 *sede*: manier, tactiek.

2735 En beiden toonden hun scherpzinnigheid.

2736 En spanden zich in goed te spelen.

2737 Floris speelde goed, met succes.

2738 Hij deed zijn uiterste best.

2739 „Hij zocht of bedacht en deed fijne zetten”.

2740 Toen deed hij een zet.

2742 *riddere*: paard; *roc*: kasteel.

2743 *vinden*: pionnen.

2744 Floris zag, dat hij daarover zeer ont-
daan was (*saghen*: zag hem).

2745 Hevig viel hij (t.w. Floris) hem aan.

2746 *vanten*: vond hem, ontdekte dat hij
was; *ghesconfiert*: van zijn stuk.

2747 *dracht*: zet.

2748 Met een raadsheer schaakmat.

2750 *Des*: zo; *toren*: spijt, verdriet.

8752 Toen wilde hij geen ogenblik meer
wachten.

- Hi gaeft hem weder ende maecten blide.
 Doe de portwerder hadde weder sijn goet
 2755 Ende daer toe datter jeghen stoet,
 Doe vraeghde hi den kinde, oft woude
 Den cop setten, die van goude
 So rijclijc was ende ghemaect so wele,
 Hi souder jeghen setten haven so vele.
 2760 Floris en wouds hem niet onder winden.
 Als hijs an hem niet conde vinden,
 Doen en wilde hijs hem nemmer verghen
 Ende leidene met hem ter herberghen
 Ende bat hem, dat hi met hem at.
 2765 Hi moodene ende eerden om den scat,
 Die hi hem hadde ghegheven te voren
 Ende met gherechten spele verloren.
 Doe saten si ende spraken haer ende gheins.
 Die portwerder hadde groot ghepeins
 2770 Ende was in anxte in sire herten binnen,
 Hoe hi den cop moghe ghewinnen.
 Hi besachen boven ende onder,
 Hi vanter an ghescreven wonder.
 Hi besach den voghel, diere boven stoet
 2775 Ende den kerbonkel hilt onder sinen voet,
 Ende seide, dat hi gherne soude
 Dusent maerc daer om gheven van goude,
 Ende bat dat hine hem vercochte.

2755 En bovendien (nog) wat er door de tegenpartij was ingezet.

2757 *setten*: inzetten; *van goude*: (alleen al) door het goud.

2758 *rijclijc*: kostbaar.

2759 Hij zou er een even grote waarde (als inzet) tegenover stellen.

2760 Floris wilde het niet doen.

2761 Toen hij hem er niet toe kon overhalen.

2762 (Toen) wilde hij er niet verder op aandringen.

2763 *herberghen*: Zie de aant. bij 2623.

2765 *moodene*: „animeerde” hem? (Men verwacht een synoniem van *eren*). Of l. *noodene*: nodigde hem uit?

2767 *gherechten*: eerlijk.

2768 *haer ende gheins*: over alles en nog wat.

2769 *hadde groot ghepeins*: zat er over te piekeren.

2770 En werd gekweld (door de vraag).

2771 *moghe ghewinnen*: zou kunnen krijgen.

2773 Hij vond er wondermooie dingen op afgebeeld.

- Doet Floris sach ende het hem tijt dochte,
 2780 Hi namen inde hant ende helten voor hem.
 «Here», seit hi, «om dat ic des seker bem,
 Oft mi noot gheschiede, van uwer hulden
 Ende ic u vrientscap wille versculden,
 Sone willicken niet vercopen u,
 2785 Maer in gichten ghevicken nu.»
 Die portwerder ontfinghen blidelike
 Ende swoer ende seide ghetrouwelike,
 Wat hi hem hiete ende wilde gherenst,
 Hi souder an legghen sinen erenst.
 2790 Met leide hine in sinen boghaert
 Ende boot hem sine handen ende wart
 Verholenlike al daer sijn man,
 Des hi berouwenesse daer na ghewan.
 Floris ontfingne ende dede als de vroede,
 2795 Hi hoepte dat hem comen soude te goede.
 «Vrient», seit hi, «mijn man sidi nu,
 Nu betrouwe ic ende ghelove u
 Als enen minen man, dat ghi mi
 Ghehulpich selt sijn, waer het si.
 2800 Ic sel mi ghetrooten vanden rade
 Ende setten mijn lijf in uwe ghenade.
 Het doet mi die noot, dat ics u lië:

2779 *tijt*: het geschikte moment.

2781-2 „Heer”, zei hij, „opdat ik er zeker van moge zijn op uw trouwe hulp te kunnen rekenen, indien het nodig mocht zijn.

2783 *versculden*: waard maken, verdienen.

2787 *ghetrouwelike*: oprecht.

2788 *hiete*: zou vragen; *gherenst*: gaarne (superl. pro pos.?) „Het liefst” lijkt minder aantrekkelijk).

2789 Daar zou hij zijn best voor doen.

2790 *bogaert*: hof, tuin.

2792 *Verholenlike*: in het geheim; *man*: Zie de aant. bij 2646.

2793 Waarvan hij later spijt heeft gekregen.

2794 *ontfingne*: nam hem aan (t.w. als zijn man).

2795 Hij hoopte, dat er wat goeds voor hem uit voort zou komen.

2797 Nu vertrouw ik er op en neem van u aan.

2798 *enen minen man*: als een dienstman van mij.

2800 *ghetroosten vanden rade*: verlaten op uw hulp (of raad).

2801 En mijn leven in uw hand geven.

2802 Het is bittere noodzaak, dat ik het beken, ik moet het u wel bekennen.

- Hier boven inden tor es mine amië,
 Daer es die scone Blancefloer,
 2805 Die mi sident dat ic van haer voer,
 In groten seere heeft ghelaten.
 Die mindic so utermaten;
 Dat vernoyde minen vader ende docht hem quaet
 Ende mire moeder, ende daden den raet,
 2810 Dat si mi daer omme wart verstolen.
 Nu hebbic so langhe varen dolen
 Van Spaengen ende daer om gheeisschet
 Dat icse inden tor hebbe ghevreisschet.
 In can gheseggen hoe gherne icse saghe.
 2815 Ic sel doot bliven binden vierden daghe,
 Of ic selse hebben, hoement ghedoe.
 Soete vrient, nu troost ende raet daer toe.»
 Doe die portwerder sine reden verstoet,
 «Heere», seit hi, «mi hevet verleidet u goet,
 2820 Des ben ic te spade worden gheware.
 Ghi hebt ghedaen als die voghellare,
 Die scone pipet ende blaset,
 Daer hi die voghelkine mede verdwaset.
 Met liste hebdi mi ghevaen,
 2825 Datic met eren u niet mach ontgaen.
 Comet te scaden of te vromen,
 Nadien dat het dus es comen,
 Salic u gheleisten mine trouwe —
 Ic weet wel, dat ghi entie joncfrouwe

2806 *seere*: verdriet.

2808 *vernoyde*: verdroot.

2809 *ende daden den raet*: waarom zij bewerkten.

2810 *verstolen*: ontstolen, ontnomen.

2811 *varen dolen*: rondgezworven.

2812 *daer om gheeisschet*: navraag gedaan.

2813 Totdat ik te weten ben gekomen, dat ze in de toren is.

2814 *In can*: ik kan niet.

2815 *binden*: binnen de.

2816 *hoement ghedoe*: hoe dan ook.

2817 *troost*: steun (mij).

2818 *sine reden verstoet*: (aandachtig) naar hem had geluisterd.

2820 *spade*: laat.

2822 *pipet*: fluit.

2825 Zodat ik zonder mijn eer te verliezen niet van U af kan komen.

2826 Wat er ook van komt (eig.: of er nadeel of voordeel van komt).

2827 Nu het er eenmaal zo voorstaat.

2828 Zal ik mijn woord gestand doen.

- 2830 Ende ic daer omme selen sterven —
 Ende emmer willic pensen ende werven
 Om helpe ende raet te gheven u.
 Ghi selt ter herberghen varen nu,
 Dat wanic dat best si.
- 2835 In derden daghe comt hier weder tot mi,
 Dat sal dierste dach van Meie wesen.
 Ic sal mi bewissen ende doen lesen
 Dierste bloemen, die men mach venden,
 Ende salse onsen joncfrouwen senden.
- 2840 Dan sel ic soeken selke behendichede,
 Alsic sende blomen, dat icker u mede
 Der joncfrouwen Blancefloere senden sal;
 Hier toe behoeft ons goet gheval.»
 Doe weende Floris ende seide,
- 2845 Dat hem de termt entie beide
 Soude dinken utermaten lanc;
 Maer dander, die sonder bedwanc
 Daer om waent vallen in groter noot,
 Het docht hem cort te sire doot.
- 2850 Deen hadde bliscap, dander rouwe.
 Te dien dat Floris die joncfrouwe
 Te sinen wille hebbe ghesien,
 Hem en roect, wat hem daer na sel gheschien.
 Floris voer te siere herberghen waert.
- 2855 Dander bleef in rouwen ende seere vervaert.
 Hi sende boden ende dede soeken

2831 Maar desondanks zal ik mijn best doen (Vat men vs. 2829–30 op als een tussenzin en laat men dus vs. 2831 aansluiten bij vs. 2828, dan luidt de vertaling van vs. 2831: En tot elke prijs er mij voor inspannen, (mijn best) doen.
 2832 U met raad en daad bij te staan.
 2833 *ter herberghen*: naar uw hotel.
 2834 *wanic*: geloof ik.
 2835 *In derden*: op de derde.
 2836 *bewissen*: verschaffen.
 2840 *behendichede*: list.

2843 Daarvoor hebben we geluk nodig.
 2845 *de termt entie beide*: de tijd dat het nog zal duren, dat hij nog moest wachten.
 2846 Verschrikkelijk lang voorkwam.
 2847 *sonder bedwanc*: onnodig (versta: alleen uit hoofde van zijn „manschap”).
 2848 *waent*: verwacht(te).
 2850 *rouwe*: verdriet.
 2851–3 Als Floris (naar zijn wens) de jonge dame maar te zien krijgt, is het hem onverschillig, wat er daarna met hem zal gebeuren.

- In bogharden, in wouden ende in broeken
 Rosen ende bloemen menigherhande.
 En bleef nerghen in alden lande
 2860 Bloeme ne gheen, diere toe dochte,
 Hi en bewarf, dat mense hem brochte,
 No acoleie, no lelie, no rose, no viole.
 Corven dedi vollen ene grote scole
 Ende seide, dat hise senden soude
 2865 Den joncfrouwen, te verdienen haer houde.
 Nu es comen die Meye dach,
 Daer Floris sin al ane lach,
 Dien hi node soude hebben verseten,
 Hi quam ghecleet, als hem was gheheten,
 2870 Van enen roden bliaude als hem wel sat.
 Dat was hem gheraden omme dat,
 Dattie bliaut ghelijc was den rosen
 Entie nature minst soude nosen.
 Die portwerder, als hi hadde gheacht,
 2875 Enen corf, die scone was ende best ghewracht,
 Dede hi draghen in sine camere binnen
 Ende seide Florise, soudi ghewinnen
 Die joncfrouwe ende bi liste bejaghen,
 Men souden metten corve op draghen.
 2880 Doe gincker Floris ligghen inne.
 Dier es vele, die ic kinne,
 Die nie so starker minnen plaghen,

2857 *bogharden*: tuinen; *wouden ende in broeken*: bossen en beemden.

2858 *bloemen*: versta: andere bloemen.

2860 Geen enkele bloem, die er geschikt voor was.

2861 *Hi en bewarf*: of hij maakte.

2863 *scole*: aantal.

2865 *houde*: genegenheid.

2866 *Meye dach*: eerste mei.

2867 Waar Floris helemaal van vervuld was, waar hij enkel en alleen aan dacht.

2868 Die hij niet graag werkeloos voorbij zou hebben laten gaan.

2869 *geheten*: verzocht.

2870 *Van*: in; *bliaude*: Zie de aant. bij 617; *als hem wel sat*: die hem goed stond.

2873 En het minst zou afsteken (t.w. bij de (kleur der) bloemen).

2874 *als hi hadde gheacht*: volgens (zijn) plan.

2877 *soudi ghewinnen*: indien hij wilde krijgen.

2878 *bejaghen*: (te pakken) krijgen.

2879 *souden*: moest hem.

2881 *Dier es vele*: er zijn er veel.

2882 Wier liefde niet zo sterk was.

- Dat si hem hadden laten draghen.
 Die portwerder sette hem enen hoet
 2885 Opt hooft van rosen, die hem wel stoet,
 Ende decten met rosen, daer hi lach
 In den corf, datten niement en sach.
 Twee cnapen riep hi te hem doe,
 Die duchtich waren ende goet daer toe.
 2890 «Nemet», seit hi, «dese rosen ende gaet
 Ten torre ende clemt den hoechsten graet,
 Tes ghi comt ten hoechsten vloere,
 Ende segt mire joncfrouwen Blancefloere,
 Dat icse haer sende, si selre uut lesen
 2895 Selke, die haer bequame sal wesen;
 Ende segt haer ghetrouwelike mijn saluut,
 Ende keert te handen weder uut,
 Ende comt haestelike weder te mi.»
 Doe hijt hem hiet, doe namen si
 2900 Den corf metten rosen ende beghonsten
 Te cliven, so si ghevoechlicst consten
 Van grade te grade wel bi stade.
 So herde waren si gheladen,
 Dat si vloecten diese loet.
 2905 Si seiden ende peinsden in haren moet,
 Dat si bloemen nie en saghen
 No droeghen, die herder waghen.
 Dat seiden si, ende seiden waer.
 Daer clommen si neven den pilaer,

2884 *hoet* : krans.

2888 *cnapen* : bedienden.

2889 *duchtich* : flink.

2891 *graet* : trap.

2892 *Tes* : totdat; *vloere* : verdieping.

2894 *lesen* : halen, nemen.

2895 *Selke* : een (zodanige); *bequame* : aangenaam.

2896 *segt haer . . . mijn saluut* : doet haar mijn compliment.

2897 *te handen* : terstond.

2899 *hem hiet* : hun gelastte.

2901 Te klimmen zo goed als ze konden.

2902 *grade* : trede; *wel bi stade* : (lees *staden*) heen rustig (aan).

2903-4 Ze zuchtten zo onder de zware last, dat ze vervloekten, die hun die last had opgelegd.

2905 *in haren moet* : (eig.: in hun hart) bij zichzelf.

2907 *herder waghen* : zwaarder wogen.

2908 *waer* : de waarheid.

2909 *neven* : langs.

- 2910 Tes si quamen opten hoechsten vloer
 Ende misten der cameren, daer Blancefloer
 In woende, ende lietense staen
 Ter rechter hant, ende quamen ghegaen
 Ter ander camer, daer woende inne
- 2915 Ene joncfrouwe met ghestaden sinne.
 Si haesten ende wilden niet beiden,
 Ende spraken ter ghere ende seiden:
 «Joncfrouwe Blancefloer, dit prosent
 Hevet u onse heere de portwerder ghesent.»
- 2920 Die joncfrouwe niet en ghewoech,
 Dat sijt waer, maer si loech,
 Om dat si Blancefloer hoerde noemen,
 Ende ere ander gaven die bloemen.
 Si dankes, ende setten neder
- 2925 Den corf metten rosen ende keerden weder.
 Doe ghinc si ten corve ende nam
 Ene rose, die haer best bequam.
 Floris waende, dat Blancefloer ware,
 Ende spranc uten rosen jeghen hare.
- 2930 Die joncfrouwe spranc op ende wart,
 Daer sine sach, so seere vervaert,
 Dat si vloet ende van hem liep
 Ende «helpe! helpe!» al vliende riep,
 «Wat bloemen sijn dit? wat comter uut?»
- 2935 Si creesch ende maecte een gheluut,
 Dat alle die joncfrouwen worden vervaert
 Ende quamen ghelopen thaer waert.

2910 *Tes*: tot dat; *vloer*: verdieping.

2911 *Ende misten der*: ze gingen (bij ver-
 gissing) niet naar de.

2912-3 *ende lietense staen Ter rechter hant*:
 maar (ze) lieten die (t.w. die kamer)
 rechts liggen.

2914 *daer*: waar.

2915 *met ghestaden sinne*: aardig, vriende-
 lijk (Of: rustig, evenwichtig).

2916 *beiden*: toeven.

2917 *ter ghere*: tot deze.

2920 *niet en ghewoech*: zei niet.

2912 Dat zij het was, maar zij lachte.

2923 *Ende ere*: terwijl ze aan een.

2924 Zij bedankte (er voor) en zij (t.w.
 de dragers) zetten neer.

2927 *bequam*: behaagde, aanstond.

2929 *jeghen*: naar (toe).

2933 *vloet*: vluchtte.

2935 *creesch*: gilte.

2937 *thaer waert*: naar haar toe.

- Si vraechden ende vreyscheden om mare,
 Wat haer mesquame ende haer ware.
- 2940 Als hi dat hoerde, viel hi neder
 Ende decte hem metten bloemen weder.
 Die joncfrouwe was bepeinst sciene,
 Want si was hovesch ende goedertiere.
 Haer quam ghelopen in haren sinne
- 2945 Van Blancefloere, haer ghesellinne,
 Dat si haer dicken claechde ende ghewoech
 Eens joncheeren, des minne si droech,
 Ende van Spaengen was gheboren.
 Si hadde haer ooc gheseit te voren,
- 2950 Dat hi haer herde ghelijc ware,
 Als sine sach, so dochts hare,
 Ende pensede, dat onder dat prosent
 Met liste haer waer Floris ghesent.
 Si antwerde den joncfrouwen, die tot haer quamen
- 2955 Ende dat helpgheroep vernamen.
 Si pensede enen list ende loech,
 Dat ene viveltre uten bloemen vloech
 Int ansichte met haren monde,
 Dat si haer niet onthouden conde,
- 2960 Dat si an haer huut quam ghevaren,
 Si en moeste crijschen ende also ghebaren.
 Doe keerden si weder al te samen,

2938 *vreyscheden om mare*: informeerden er naar.

2939 Wat ze mankeerde (er aan scheelde) en wat haar was overkomen.

2942 *was bepeinst sciene*: had zich aldaar weer vermand, was zichzelf spoedig weer meester.

2943 Ook in vs. 403-4 wordt het „sciene bepeinsen” of „bepeinst sijn” gemotiveerd met het „hovesch ende goedertiere” zijn van de vrouw in kwestie.

2944 Het schoot haar te binnen.

2946-7 Dat zij (t.w. Blancefloer) vaak met weemoed sprak over een jong heer, die zij liefhad.

2948 *Ende*: die.

2950 Dat hij zeer veel op haar leek.

2951-2 *so dochts hare, Ende pensede*: vermoedde zij.

2954 *antwerde*: diende van antwoord, gaf bescheid.

2956 *pensede*: verzon; *loech*: zei jokkend (of: maakte ze wijs).

2957 *viveltre*: vlinder.

2958 Met zijn kop in haar gezicht.

2959 *onthouden*: weerhouden.

2960 Toen hij haar gezicht (aan)raakte.

2961 (Om) te schreeuwen en zo te keer te gaan.

- Dat si ter cameren niet in quamen.
 Nu moeghdi weten, dat herde groot
 2965 Die anxt was ende die noot,
 Die Floris hadde, tkint van Spaengen.
 Die joncfrouwe was van Aelmaengen,
 Eens hertoghen dochter ende hiet Clarijs,
 Ende hadde naest Blancefloere den meesten prijs
 2970 Boven alle dander vander zele.
 Si was ooc so wel haer ghespele,
 Dat dene der ander niet en hal,
 Si en seide haer dat si wiste al.
 Si dienden te gader den ammirale,
 2975 Dene droech twater, dander de dwale
 Elcs daechs in zire kemenade
 Smerghens vroe ende tsavents spade.
 Haer cameren waren niet verre ghesceden,
 Ene dore hadden si onder hem beden,
 2980 Daer dene bi totter ander ghinc,
 Als si hadden te spreken enighe dinc.
 Si ghinc wech ende loec haer dore,
 Bedi, of iement lede daer vore,
 Dat hi des joncheeren niet en verneme.
 2985 Een woort en sprac si niet te heme.
 Si gaet te Blancefloere, daer sise vint,
 Die vele peinst om dien si mint
 Ende dicke versuchte herde onsochte
 Met swaren ghepeinse ende ghedochte,

2963 *Dat*: zodat.

2964 *moeghdi weten*: kunt ge nagaan, begrijpen.

2966 *tkint*: de (kroon)prins.

2967 *Aelmaengen*: Duitsland.

2969 Die werd na Blancefloer het meest geroemd.

2970 *zele*: huis, paleis.

2971-3 Ze waren zo vertrouwd met elkaar, dat ze niets voor elkaar verzwegen, maar alles vertelden, wat ze wisten.

2975 *dwale*: (hand)doek.

2976 *kemenade*: kamer.

2978 *waren niet verre ghesceden*: lagen niet ver uiteen (versta: lagen naast elkaar).

2979 Een (gemeenschappelijke) deur hadden ze (tussen haar kamers).

2980 *bi*: door.

2982 *loec*: sloot; *dore*: versta: de deur naar buiten, naar de gang.

2983-4 Opdat, indien iemand langs zou komen, hij de jonge man niet zou zien.

2988 En vaak zeer zwaar zucht.

- 2990 Met groter claghen ende met droeven sinne.
 «Blancefloer», seit si, «soete minne,
 Wilde ghaen met mi, ic sel u toghen
 Selke bloemen, dat ghi met uwen oghen
 Ne saghet bloeme no so rose nie,
 2995 Die ghi eer sout sien dan die.»
 «Claris», seit si, «soete ghespele,
 Mijns onwillen heb ic so vele,
 Dat mi der bloemen wel staet tomberne.
 Dat ghi te mi comt met uwen scherme,
 3000 Daer seldi mede sonde ghewinnen.
 Die in goeden hopen sijn van minnen,
 Hem staet wel te pleghen der blomekine,
 Om te vergheten der pine,
 Maer mi naect droefheit ende niet el.
 3005 Soete vriendinne, nu weti wel,
 Dat ic minen lieve verre bem,
 Hi verre van mi, ic verre van hem.
 Nu es hier dammiraël, die ooc waent,
 Dat hi mi binnen derre maent
 3010 Sekerlike sal nemen te wive.
 Neen ic, beghavic binnen minen live
 Floris, dat waer grote mesdaet:
 Ic selre toe soeken selken raet,
 Dat ic mi cortelinghe sel verslaen,
 3015 En magic hem anders niet ontgaen.

2992 *toghen*: laten zien.

2993 *Selke bloemen*: (l. *bloeme*, vg. 3023)
 zo'n mooie bloem.

2994 Geen roos of (andere) bloem ooit
 zag.

2995 *eer*: liever.

2996 *ghespele*: vriendin.

2997 Ik heb zoveel verdriet (of: ben er
 zo ongelukkig aan toe).

2998 Dat ik bloemen wel kan missen, dat
 ik helemaal geen verlangen heb naar
 bloemen.

2999-3000 Dat je zo met mij spot, daar
 doe je verkeerd (of: zonde) aan.

3002 Die mogen wel belangstelling heb-
 ben voor (of: houden van?) bloemen.

3003 *pine*: liefdessmart.

3004 *niet el*: niets anders.

3008 *waent*: zich voorstelt.

3009 *derre*: deze.

3011 *beghavic binnen minen live*: indien ik
 bij mijn leven zou verloochenen.

3013 Ik zal er deze oplossing voor zoeken.

3014-5 Dat ik eerlang de hand aan mijzelf
 zal slaan, indien ik op geen andere manier
 van hem af kan komen.

- Wat magic doen, ellendich wijf?
 Ic heb liever te verliesen mijn lijf
 Dan ic Floris levende verliesen soude.
 Die minne quam van mi, bi mire scoude.»
 3020 «Blancefloer», seit si, «soete ghesellinne,
 Nu manic u bi Florijs minne
 Ende dor sinen wille, dat ghi met mi
 Die bloeme comt sien, hoe scone si si.»
 Tierst dat sise bi hem beswoer,
 3025 Stont op die scone Blancefloer
 Ende ginc met haer die bloeme scouwen.
 Floris hevet der joncfrouwe
 Tale ghehoort ende es seker des,
 Dat Blancefloer binnen der cameren es.
 3030 Hi rechte hem op ende spranc uut.
 Dat scoenste haer entie witste huut
 So hadde hi, dat ie man ghewan.
 Hi hadde enen roden bliaut an.
 Die hoet, die hem was gheset
 3035 Opt hoeft, hi stont hem vele bet
 Dan ic u gheseggen mach.
 Blancefloer kenden, alsine sach.
 Si kinde hem ende hi kinde hare,
 Beide verloren si haer ghebare,
 3040 Datsi een woort spreken en mochten.
 Daer na, als si hem bedochten,
 Al swighende liepen si te samen,
 Daer si hem metten armen onder namen.

3016 *ellendich*: rampzalig.

3018 *levende*: terwijl ik (nog) leef.

3019 *bi mire scoude*: door mijn schuld.

3021 *manic*: bezweer ik (vg. 3024).

3022 *dor sinen wille*: om zijnentwil.

3024 *Tierst dat*: zodra (of: toen).

3028 *Tale*: spreken; *des*: er van.

3032 *ie*: ooit; *ghewan*: had.

3033 *bliaut*: Zie de aant. bij 617.

3034 *hoet*: krans.

3035 *bet*: beter, mooier.

3036 *mach*: kan.

3037 *kenden*: herkende hem.

3039 *verloren si haer ghebare*: raakten ze de kluts kwijt.

3040 *Zodat* ze geen woord konden spreken.

3041 *als si hem bedochten*: toen ze tot zichzelf waren gekomen.

3042 *te samen*: naar elkaar toe.

3043 *Waarop* ze elkaar omhelsden.

- Haer gelijc andren an hem dwanc.
 3045 Dat cussen ende dat helsen was so lanc,
 Datmen mochte in de selve wile
 Hebben gheghaen ene grote mile.
 Als si hem van den cussen droeghen,
 Al swighende si hem onder loeghen
 3050 Ende herde minliken si hem onder saghen.
 Doe sprac Claris ende begonde haer vraghen
 Ghestadelike ende wel bi sinne:
 «Blancefloer», seit si, «soete ghesellinne,
 Kindi de bloeme, daer ic om poghede
 3055 U vele, eer icse u toghede?
 Mi dinct, dat ghise an u draghet,
 Sint ghise alre eerst saghet,
 So dinct mi, dat ghi sijt verhoghet.
 Ic wane, dat daer an leghet grote doghet,
 3060 Andie bloeme, die ene joncfrouwe
 So sciene hevet verlost van haren rouwe.
 Een luttel eer wildise niet sien,
 Nu duncti mi bevaen in dien,
 Dat ghi der ghene sout sijn hout,
 3065 Daer ghise jeghen deilen sout.»
 «Deilen?» seit si, «En es dit Florijs,
 Mijn soete lief, mijn soete amijs,

3044 Elk van beiden drukte de ander tegen zich aan.

3045 *helsen*: omhelzen.

3046-7 Dat men in dezelfde tijd meer dan een mijl zou hebben kunnen afleggen (Met *grote mile* zal wel niet de zgn. Duitse of geografische mijl bedoeld zijn).

3048 Toen ze ophielden met kussen.

3049 *si hem onder loeghen*: lachten ze tegen elkaar.

3050 En keken ze elkaar innig aan.

3052 *Ghestadelike*: kalm; *wel bi sinne*: weloverwogen.

3054-5 „Kent gij nu de bloem, waar ik u zoo sterk om prikkelde, plaagde, eer ik ze u toonde” (Leendertz).

3056 „Het schijnt, dat gij er u van meester maakt, dat gij ze tot u neemt” (Leendertz).

3058 *verhoghet*: verheugd, Uw smart te boven gekomen.

3059-60 Die bloem schijnt een grote kracht te bezitten, die een jonge dame.

3061 *sciene*: snel.

3062 *luttel eer*: ogenblik geleden.

3063-5 Nu schijn je nie zo gestemd, dat je haar wel zeer genegen zou moeten zijn, met wie je ze zou delen (*jeghen*: met).

3066 *En es dit*: is dit niet.

3067 *amijs*: lief.

- Als ic u dicken hebbe gheseghet,
 Daer mijn lijf ende mijn doot an legghet?
 3070 Dit es mijn troost, mijn toeverlaet,
 An heme legghet al mijn raet.»
 Doe baden si Clarise beide,
 Dat si haer minne niet brachte te leide
 Ende sise decte ende hale,
 3075 Want wort gheseit den ammirale,
 Si wisten wel, si souden sterven
 Entie bliscap van harre minnen derven.
 «Nu weest», sprac Claris, «al onvervaert,
 Ende hebt ghene hoede te mi waert.
 3080 In ben niet so dul van seden ende van sinne,
 Dat ic mine gherechte ghesellinne
 Met enigher valscheit bedrieghen soude.
 Ic sel u doen alsic selve woude,
 Of ics hadde te doen, datmen mi dade.
 3085 Beide met hulpen ende met rade
 Salic u emmer ghehulpich sijn:
 Onser beide eten ende onsen wijn,
 Dat selen wi eten onder ons drien.
 Ghi selt mi ghetrouwe vinden in dien
 3090 Altoes te vorderne uwen wille,
 Beide openbare ende stille.»
 Als dit was gheseit, te hant
 Nam Blancefloer Floris bider hant

3068 Van wie ik u vaak heb gezegd.

3069 Dat hij leven of dood voor mij betekent (Leest men vs. 3069 vóór 3068, dan kunnen deze verzen als volgt worden verstaan: Die leven of dood voor mij betekent, zoals ik u vaak heb gezegd).

3071 raet: heil.

3073 te leide: tot rampspoed.

3074 decte ende hale: verborgen en geheim zou houden.

3075 wort: indien het werd.

3079 En wees voor mij niet bevreesd.

3080 dul: verkeerd, slecht.

3081 gherechte: echte, ware.

3084 Of ics hadde te doen: als het nodig was.

3085 Beide . . . ende: zowel . . . als.

3088 eten: Beter ware nutten, zoals M. de Vries wilde lezen.

3089 in dien: hierin.

3090 Steeds uw belang te behartigen.

3091 Overal of: altijd (eig.: openlijk en verborgen).

3092 te hant: terstond.

- Vrolike ende met bliden sinne,
 3095 Ende leidene ter cameren, daer si woende inne.
 Een rijclijc culct op haer bedde lach,
 Daer si op te slapen plach.
 Daer op ghingen si sitten beide
 Ende begonsten te spreken van den leide,
 3100 Ende hoe si hadden ghevaren,
 Sint dat si ierst ghesceiden waren.
 Floris sprac: «Blancefloer, nu hebic u vonden!
 Mine bliscap es nu te desen stonden
 So groot, dat ict gheseggen niet en mach.
 3105 Sint quam die leede dach,
 Datmen maecte tusschen ons een ghesceet,
 Hebbe ic ghedoghet menich leet;
 Nu es mi mine pine wel verghanghen.
 In groten seere ende in langhen
 3110 Hebbic gheweest ende in groter noot
 Dor uwen wille ende wel na doot.»
 «Floris», seit si, «sidi dan dit,
 Die weder mi spreekt ende neven mi sit?
 Ic sie wel ende kinne dat ghijt sijt,
 3115 Die van mi nam u vader dor nijt
 Ende ter Montoriën sende ter scole.
 Ic soude u houden herde in dole
 Ende over herde onvroet,
 Gheloofdi, dat iet was in minen moet
 3120 Dan rouwe ende seer nacht ende dach
 Sint dat ic u niet en sach.

3096 *rijclijc culct*: kostbaar kussen.

3099–3100 *van den leide Ende hoe si hadden ghevaren*: van hun leed en (alles) wat hun was wedervaren.

3105–6 Sinds die afschuwelijke dag, waarop men ons van elkaar scheidde.

3107 *ghedoghet*: geleden, uitgestaan.

3108 Maar wat ben ik nu gelukkig! (eig.: wat wordt mijn moeite nu beloond).

3109 In groot en langdurig verdriet.

3111 *Dor uwen wille*: om u; *wel na*: bijna.

3112 *sidi dan dit*: zijt gij het dan (werkelijk).

3113 *weder*: tot.

3115 *dor nijt*: uit boosheid.

3117–8 Ge zoudt u deerlijk vergissen en bitter weinig begrip hebben.

3118 *over herde onvroet*: voor zeer dom.

3119 *Gheloofdi*: indien je zou geloven; *iet*: iets.

3120 *Dan*: behalve.

- Mi wondert herde in minen sinne,
 Bi welker list ghi sijt comen hier inne;
 Ic waent al bi gokeliën es.
 3125 Nu vruchtic ende ben in twifele des,
 Dat Floris niet es, die bi mi sit.
 Wat seg ic? Ic kenne wel, hi es dit.
 Soete vrient, keert u hare te mi.»
 So wie sore hadde gheweest bi,
 3130 Ende hadde ghesien de bliscap, die de kinder
 Met cussen ende helsen hadden ghinder,
 Die bliscap ende dat grote spel,
 Hi waer te rechte sculdich wel
 Te gheloven anden sone Veneris,
 3135 Die rechter ende god vander minne is.
 Doe toghede hi haer sijn vingherlijñ;
 Die doghet, die lach ant steenekijn,
 Hoe nuttelic ende hoe goet het ware,
 Dat seide hi ende vertellet hare,
 3140 Doe beghonste si tellen, wat haer was ghesciët
 Vandien dat hise liet
 Ende hi haer ter scolën ontvoer,
 Tote dier wilen, dat hise bevoer
 Inde stat te Babyloniën ende si te samen
 3145 Boven inden hoechsten tor quamen.
 Claris was wijs ende van sinne,
 Ende decte harre twiër minne,

3122 Ik ben er zeer benieuwd naar te weten.

3124 *waent*: denkt dat het; *bi gokeliën*: door toverkunst.

3125 *vruchtic*: vrees ik; *des*: er over.

3127 *kenne*: zie in.

3128 *hare*: hierheen.

3129 *So wie sore*: wie er.

3131 *helsen*: omhelzen; *ghinder*: daar.

3132 *spel*: vreugde.

3134 *sone Veneris*: zoon van Venus, Cupido.

3135 *rechter*: heer.

3136 *vingherlijñ*: ring.

3137 De kracht, die het (edel)steentje bezat.

3141 Sedert hij haar had achtergelaten.

3142 *haer . . . ontvoer*: van haar wegtrok.

3143 Tot het tijdstip, dat hij haar (terug)vond.

3144 *te samen*: (weer) bij elkaar.

3145 *den hoechsten tor*: het hoogste (de hoogste verdieping) van de toren.

3146 *van sinne*: schrande.

3147 *decte*: hield verborgen.

- Ende was emmer begrepen in dien,
 Datsi gherne hadde ghesien,
 3150 Dat verholen ware bleven
 Die minne, die de kinder dreven,
 Alse van haer selven ware.
 Si ghinc dicke te hem ende si te hare,
 Ende aten ende dronken al te samen,
 3155 Dats dander joncfrouwen niet vernamen,
 Ende hadden te gader haer dach cortinge.
 Die twee ghelieven leden onderlinge
 Die beste werlt ende dat scoenste lijf,
 Dat noit hadde man of wijf.
 3160 Si ne gheerden te hebben niewet el,
 No meerre bliscap, no meerre spel.
 Hadt hem moghen also duren!
 Neent, die goddinne vander aventuren,
 Mijn vrouwe Fortune benijdse des
 3165 Ende speelde, als ghewone es,
 Haer spel, alder werelt bekent.
 Haer wiel loopt al ontrent:
 Dat nu es boven, es sciene onder,
 Van haer moechdi horen wonder,
 3170 Van harre naturen, van haren sede.
 Als si wel gheweest heeft mede
 Den man, ende heeften ghebracht so hoghe
 Bi haren wille, bi haren ghedoghe,

3148 En was er altijd van vervuld.

3152 Alsof het haarzelf betrof.

3153 „Clariss ging dikwijls naar de gelieven en dezen kwamen bij haar” (Leendertz).

3155 *vernamen*: merkten.

3156 *dach cortinge*: tijdverdrijf.

3158 Zie de aant. bij 2225.

3159 *noit*: ooit.

3160 Ze begeerden niets meer (eig.: niets anders).

3162 Plaatst men achter 3161 een komma i.p.v. een punt en zet men achter 3162 een punt i.p.v. een uitroepeteeken — waaraan

ik de voorkeur geef — en naar vriend. med. van Prof. Dr. G. De Smet door de Franse teksten geëist, dan kan 3162 begrepen worden als een voorwaardelijke bijzin; *hem*: van hen.

3163 *aventuren*: geluk.

3164 *des*: daarom.

3167 *loopt al ontrent*: draait aldoor (rond).

3168 *sciene*: weldra.

3169 *wonder*: vreemde dingen.

3171 *mede*: gunstig gezind.

3172 *Den man*: iemand.

3173 *ghedoghe*: toelating.

- Dat hi hem niet ontsiet van vallen,
 3175 Eer hijt weet, hi es weder met allen
 Onder die voete gheworpen neder.
 Datsi gheeft den man, dat nemt si weder,
 Dat hine weet, hoe hijs ghedervet.
 Menighen prince heeft si ontervet,
 3180 Menighen dwaes maect si heere,
 Ende gheeft hem rijcheit ende ere,
 Tellende paerde met dieren ghesmiden,
 Ende cleeten met bonten ende met siden,
 Ende maecten heere ende rechter int lant,
 3185 Enen biscop maect si van enen truwant,
 Enen broot bidder maect si van enen clerc.
 Des pleghet si, dus ghedaen es haer werc.
 Haer ghichten sijn herde onghestade,
 Herde onghestade sijn al haer dade.
 3190 Si es wandel ende menichfout:
 Hi blijft gheboont, diere hem an hout.
 Nu hadde si dese twee so hoge verheven,
 Datsi vro waren ende hem luste leven
 Ende also te bliven emmermeer.
 3195 Doe werp sise in rouwen ende in zeer
 Uter bliscap, daer sise brachte toe.
 Het gheviel, dat Claris eens merghens vroe
 Ontspranc ende wart gheware,
 Dat hoech dach was, ende vervaerde hare,

3174 *hem niet ontsiet van*: niet vreest voor.
 3175 *met allen*: helemaal.
 3178 (Zo)dat hij niet (eens) weet, hoe hij
 het heeft verloren (Dit lijkt aantrekke-
 lijker dan: zonder dat (vóórdát) hij het
 weet, hoezeer hij daardoor ook gedu-
 peerd is).
 3179 *prince*: vorst; *ontervet*: uit zijn land
 ontzet, in het verderf gestort.
 3182 *Tellende paerde*: eig.: telgangers, v.v.
 voortreffelijke, uitgezochte, kostbare paar-
 den; *dieren ghesmiden*: kostbare tuigen.
 3183 *cleeten*: kleedt hem.
 3184 *rechter*: bestuurder, heer.

3185 *truwant*: landloper, vagebond.
 3186 *broot bidder*: bedelaar; *clerc*: ge-
 leerde.
 3187 Zo doet ze, zo gaat ze te werk.
 3188 Haar gaven zijn allerminst duur-
 zaam.
 3189 *Herde onghestade*: zeer grillig.
 3190 Zij is wispelturig en inconsequent.
 3191 Hij komt bedrogen uit, die zich op
 haar verlaat.
 3198 *Ontspranc*: ontwaakte.
 3199 Dat het al (erg) laat was en (ze)
 maakte zich er zorgen over.

- 3200 Want sijs toren waende gewinnen.
 Te Blancefloere riep si, haer ghesellinne,
 Ende seide haer dat hoghe waer opten dach.
 Blancefloer herde vacrech lach
 Ende andwoorde, als sise roepen hoorde:
- 3205 «Ic come» seit si. Metten woorde
 Bleef si liggende ende sliep.
 Claris haestelic ten condute liep,
 In haer becken si twater ontfinc
 Ende vervaerdelic si neder ghinc
- 3210 Voor haren heere den ammirale.
 Daer waende si vinden metter dwale
 Blancefloere, die in haer camere lach.
 Alse dammirael niet en sach,
 So wonderde hem ende hi vraechde hare,
- 3215 Waer Blancefloer merde ende bleven ware,
 Si soude te sinen dienste wesen.
 «Here», sprac Claris, «si heeft ghelesen
 Al desen nacht haer boekelkijn
 Om u langhe lijf, dat ghi moet sijn
- 3220 Met eren inde werelt vortwaert meer,
 Ende si bleef slapende een lettelt eer.»
 «Eist waer?» seit hi. «Here, seit si, «jaet».
 «Te waren», seit hi, «dats ene edele daet;
 Wel met rechte mach si sijn mijn wijf,
- 3225 Die bit om mijn ere ende langhe lijf.»
 Dit liet hi also ghewerden doe.
 Het gheviel eens anders merghens vroe,

3200 Want ze was bang, dat ze er moei-
 lijkheden door zou krijgen.

3202 *hoghe waer opten dach*: Zie de aant.
 bij 3199.

3203 *herde vacrech*: erg slaperig.

3205–6 *Metten woorde Bleef si liggende ende
 sliep*: meteen viel ze weer in slaap.

3207 *condute*: waterleiding.

3208 *becken*: waskom.

3209 *vervaerdelic*: vol vrees.

3211 *waende*: hoopte; *dwale*: handdock.

3213 *Alse*: toen haar.

3215 *merde*: toefde.

3218 *boekelkijn*: boekje (versta: gebeden-
 boekje).

3219 *lijf*: leven; *moet*: moogt.

3220 *vortwaert meer*: verder.

3221 En ze viel pas zoëven in slaap.

3223 *Te waren*: waarlijk.

3225 *lijf*: leven.

3227 Dit liet hij toen op zijn beloop.

- Dat Claris ontspranc ende sach,
 Dat hoghe was op den dach,
 3230 Ende riep Blancefloere ende hietse opstaen.
 Blancefloer hietse om twater ghaen,
 Si soude voren ghaen metter dwale
 Ende wesen daer eer; ende binnen der tale
 Floris Blancefloer te hem dwanc
 3235 Ende si hem weder. Daer waest so lanc
 Dat cussen ende dat helsen ghedreven,
 Dat si beide in slapen bleven,
 Mont an mont, kin an kinne.
 Binnen dien was Claris, haer ghesellinne,
 3240 Verdelike ten pilore gheghaen
 Ende hadde dat water ontfæen
 In enen becken van goude,
 Ende als si weder keren soude
 Ende liden der doren, lude si roep:
 3245 «Joncfrouwe, haest u.» Blancefloer sliep
 So vaste, dat sijs niet en hoorde,
 Ende gaf haer weder ghene antwoorde.
 Claris waende, dat si voor haer ghinge,
 Ende vruchte haer lange merringhe,
 3250 Ende haeste te meer. Dat si quam
 Voerden ammirael, ende hi vernam,
 Dat Blancefloer niet quam met hare,
 Vraechde hi, waer si bleven ware.
 Joncfrouwe Claris ontvruchte seere:

3228 *ontspranc*: ontwaakte.

3229 *Zie de aant.* bij 3199.

3232 *voren*: vooruit; *dwale*: handdoek.

3233 *binnen der tale*: intussen (eig.: onder dit gesprek, t.w. van Claris en Blancefloer).

3234 *te hem dwanc*: drukte tegen zich aan.

3237 *in slapen bleven*: in slaap vielen.

3240 *Verdelike*: snel; *ten pilore*: naar de pilaar (vg. 2415).

3242 *becken*: waskom.

3244 *liden der doren*: langs de deur gaan.

3246 *sijs niet en hoorde*: zij er niets van hoorde, het helemaal niet hoorde.

3247 En niets terug zei, haar geen antwoord gaf (of: en ze zei niets terug, enz.).

3248 Claris dacht, dat ze haar al vooruit was gegaan.

3249 En zat in de war over haar (eigen) lange toeven.

32450 *Dat*: toen.

3251 *vernam*: zag.

3254 *ontvruchte seere*: werd zeer bevreesd.

- 3255 «Ghenade», seit si, «soete heere,
 Een lettelt eer, doe ic was op ghestaen,
 Ende ic om water soude ghaen,
 Riep icse, eer ic hare cameraren leet.
 Si antwerde ende seide, sie waer ghereet,
 3260 Si soude hier eer sijn dan ic.»
 Doe bepeinsde hem dammirael een stic;
 Het dochte hem wonderlike dinc.
 Hi riep te hem sinen camerlinc.
 Hi sat verbolghen ende seere vererret:
 3265 «Ghanc», seit hi, «sie, waer merret
 Blancefloer, ende doetse haestelike comen.»
 Die ghene en hadde niet vernomen,
 Dat hi Claris voor sinen heere liet staen.
 In Blancefloeren camer quam hi gheghaen,
 3270 Daer vant hi so grote claecheit binnen
 Van dieren stenen in allen sinnen.
 Een rijclie bedde hi versach,
 Daer Blancefloer bi Florise op lach.
 Als hi haerre twiër wart gheware
 3275 Te gader ligghen, hi waende dat ware
 Blancefloer ende Claris, hare ghespele,
 Bedi hi en merkets niet so vele,
 Dat hi des jonghelincs in inne wart:
 Floris en hadde graen no baert.
 3280 Daerne was inden tor ne ghene
 So scone als hi was sonder Blancefloere allene.

3256 *Een lettelt eer*: zoëven.

3258 *leet*: voorbijging.

3261 Toen dacht de emir een poosje na.

3262 *wonderlike dinc*: een vreemde zaak.

3263 *camerlinc*: kamerheer.

3264 *vererret*: vertoornd.

3265 *merret*: blijft.

3267 *Die ghene*: t.w. de *camerlinc*; *vernomen*: gemerkt.

3268 Versta: dat Claris voor de emir stond, toen hij de kamer verliet.

3270 *so*: zeer; *claecheit*: lichtglans.

3271 Van kostbare edelstenen aan alle kanten.

3272 *rijclie*: kostbaar, fraai; *versach*: zag, merkte op.

3276 *ghespele*: vriendin.

3277 Omdat hij niet zo nauwkeurig keek, er niet zo precies op lette.

3278 Dat hij merkte, dat het een jonge man was.

3279 *graen*: snor.

3280 *ne ghene*: niemand.

3281 *sonder*: behalve.

- Doe hise sach slapen so soetelike
 Ende hebben behelst so vriendelike,
 Jammerde hem, dat hise soude wecken
 3285 Ende beghan te hant achtertrecken.
 Hi keerde weder te sinen heere.
 Die niemare mesquam hem seere.
 «Heere», seit hi, «ghi en saghet nie so grote minne
 Als Blancefloer ende haer ghesellinne
 3290 Claris hevet, want si slapen te samen.
 Dat dochte mi, heere, so wel ghetamen,
 Daer ic voor hem stoet ende sach,
 Hoe haer ghelijc in anders arme lach,
 Die vrientscap ende die grote minne,
 3295 Mont an mont, kin an kinne:
 In dorstse wecken no inne woude,
 Des ic vruchte, dat icse pinen soude.»
 Claris bevede, daer si hoorde dat,
 Dammirael verstiet hem ende versat:
 3300 Hi wart bleec ende root daer naer.
 Hi ontsach ende hadde groten vaer,
 Dat iement bi Blancefloer laghe
 Ende verholentlike harre minnen plaghe.
 «Reect», seit hi, «mijn swaert; ic sal gaen scouwen
 3305 Die sameninge vanden tween joncfrouwen.
 Du heves gheloghen: hier staet Clarijs,
 Daer du ave seits, hoe ghedane wijs
 Si in Blancefloeren armen leghet.»

3283 *behelst*: (elkaar) omhelsd.

3284 Vond hij het jammer ze wakker te maken.

3285 En ging hij zich onmiddellijk terugtrekken.

3287 Het nieuws behaagde hem allerminst.

3288 *nie*: nooit.

3291 Dat maakte, Heer, zo'n aangename indruk op me.

3293 Hoe ze in elkaars armen lagen.

3296 Ik waagde noch wilde ze wekken.

3297 Omdat ik bang was ze te storen.

3298 *daer*: toen.

3299 De emir schrikte op en ontstelde hevig (De lezing *versiet* voor *verstiet* verdient overweging).

3301 Hij vreesde (maar al te) zeer.

3304 *Reect*: reik, geef.

3305 *Die sameninge*: het samenzijn.

3307 Van wie je vertelde dat.

- Noch seit hi, wat iement seghet,
 3310 Dat niement so coene si, dat hi dorre
 Enigher joncfrouwen ghenaken inden torre.
 Met hem dede hi ghaen sinen camerlinc.
 Hi clam den graet op ende ghinc,
 Daer hi die kinder slapende vant.
 3315 Dat swaert hilt hi al baer in sijn hant,
 Ende ghinc ten bedde, ende bleef staen daer vore.
 Men ontsloot die venstren, daer sceen dore
 Die sonne ende maket so licht daer binnen.
 Doe sach hi die kinder met groter minnen
 3320 Ligghen ghehelst, als hem was geseit.
 Nie en ghesiede hem meere leit.
 Blancefloere kinde hi, als hise sach,
 Maer Florise, die bi haer lach,
 Ne hadde hi nie te voren ghesien.
 3325 Nu moghen wi alle *wonder sien*
 Alse dammirael *dit scouwede an*,
 «Here god», seit hi, «eest *wijf of man?*»
 Te hem riep hi sinen camerlinc:
 «Ontdect», seit hi, «haer borste». Die gene ginc
 3330 Ten bedde ende beghanse ontdekken
 Liselike, dat hise niet soude wecken.
 Doe wart hi gheware, dat deen was een man.
 So groten toren hi des ghewan,

3309–11 „Toch blijft hij zeggen, wat men hem ook vertelt, dat niemand zoo brutaal zal zijn om eenige jonkvrouw in den toren te genaken” (Leendertz). Liever vertaal ik op grond van het verband: voorts zegt hij dat — wat men ook zegt (versta: hoe ook) — niemand het ongestraft zal wagen een jonkvrouw in de toren te genaken. Volgens vriend. med. van Prof. Dr. G. De Smet is de laatste verklaring o.g.v. de Franse teksten de beste.

3313 *graet*: trap.

3315 *baer*: bloot, ontbloot, uit de schede getrokken.

3318 *ende maket so licht*: die het zeer licht maakte.

3319 *met groter minnen*: zeer innig.

3320 *ghehelst*: elkaar omhelzend; *als*: zoals.

3321 *Nie en*: nooit.

3322 *kinde*: herkende; *als*: toen.

3324 *nie*: nooit.

3325–7 Deze versregels zijn in het handschrift nog slechts gedeeltelijk leesbaar; de cursief gedrukte aanvullingen zijn van Leendertz (vs. 3325) en M. de Vries (vs. 3326–7).

3331 Zachtjes om ze niet wakker te maken.

3333 Hij werd er zo door vertoord.

- Dat hi een woort niet mochte spreken;
 3335 Van torne docht hem therte breken.
 Dat swaert verdroeck hi ende wilde slaen;
 Mettien ontsprongen si ende saghen staen
 Voer hem den vruchteliken heere
 Met enen baren swaerde verbolghen seere.
 3340 Van vruchten waenden si bederven,
 Si en twifelden niet si en souden sterven.
 Doe sach op Floris Blancefloer;
 Een suchten haer vander herten voer,
 Hi beghonde te wenen ende soe.
 3345 Dammirael stoet erre ende sacht toe.
 Si lagen hem te ghereit te slane beide;
 Hi sette Floris in talen ende seide:
 «Wie bestu, ellendich keytijf,
 Ja en seltu nu verliesen dijn lijf?
 3350 Hoe waerstu ie so dul ende soe coene
 Dus groten lachter mi te doene
 Ende te slapen bi minen lieve?
 Du best comen ghelijc enen dieve.
 Dat saltu met dinen live copen seere.
 3355 Bi alden goden, die ic eere,
 Ic seldi verslaen ende dine pute.
 Heden sel ghaen u minne ute,
 Die ghi nu hebt ghedreven ende echt.
 Waer dat mijn eere ende mijn recht,

3334 *een woort niet mochte*: geen woord kon.
 3336 *verdroeck hi*: hief hij op.
 3337 *Mettien ontsprongen si*: op hetzelfde moment werden ze wakker.
 3338 *vruchteliken*: vreselijke.
 3339 *baren*: (ont)bloot.
 3340 *Van vrees dachten ze te sterven*, ze bestierven het van angst.
 3341 *niet si en*: er niet aan of ze.
 3344 *soe*: zij.
 3345 *erre*: vertoornd; *ende sacht toe*: er naar te kijken.
 3346 *Versta*: zoals ze daar lagen, was het

al te gemakkelijk voor hem ze beiden te doden.
 3347 Hij riep Floris ter verantwoording en zei.
 3348 *keytijf*: (nietswaardig) creatuur.
 3349 *en seltu*: moet je niet; *lijf*: leven.
 3350 *ie*: ooit; *dul*: uitzinnig; *coene*: brutaal.
 3351 *lachter*: smaad.
 3354 *live*: leven; *copen*: bekopen.
 3356 *verslaen*: doden; *pute*: liefde (die een snol is).
 3358 *nu . . . ende echt*: aldoo.
 3359 *Waer dat*: zou dat stroken met.

- 3360 Dat ic u liete leven? Neent.
 Sint dat ghi minen tor dus hebt ontrent
 So moeti sterven, dat weet wale.»
 Doe antwoorde Floris den ammirale
 Herde oetmoedelike ende weende seere:
- 3365 «Ghenaden», seit hi, «soete heere,
 Dit es ene die mi mint
 Voor alle die ghene, die si kint,
 Ende ic hare voor alle, die ic kinne.
 Nie wart so ghestadighe minne,
- 3370 No so gherechte, no so gheware,
 Als si te mi draghet ende ic te hare.»
 Als hi niet langher spreken dorste,
 Bat hi, dat hi hem ghave vorste,
 Des si moesten comen voor sine man,
- 3375 Ende mense bi vongnessen verdade dan.
 Hi gaf hem vorste ende hietse neder bringen
 Twee serianten, daer hi soude dinghen.
 Maer si moesten hem teersten cleden
 Ende ten vreseliken ordeele ghereden.
- 3380 Nu quam die feeste entie dach,
 Diemen elcs jaers te hebben plach,
 Dat dammirael wijf nemen soude.
 Daer waren vergader tjonghe ende oude,
 Coninghen, hertoghen ghemeenlike,
- 3385 Ende aldie hoechste vanden rike.

3360 *Dat*: indien.

3361 *Sint dat*: nu; *ontrent*: bezoedeld.

3367 *Voor*: boven.

3369 Nooit heeft er een zo standvastige,
 hechte liefde bestaan.

3370 Noch zo'n oprechte noch zo'n
 waarachtige.

3371 *te mi draghet*: voor mij koestert.

3372 *Als*: toen.

3373 *vorste*: uitstel.

3374 Totdat ze, als hij dat goedvond
 (moesten = mochten), verschenen voor
 zijn rechters (De lezing van hs. B verdient
 de voorkeur, men leze *Dat* voor *Des* en

vertale: opdat zij voor zijn rechters
 mochten verschijnen).

3375 En men hen dan krachtens een (ge-
 rechtelijk) vonnis te recht zou stellen.

3376-7 Hij gaf hun uitstel en beval twee
 dienaren ze beneden te brengen (in de
 zaal) waar hij recht zou spreken.

3378 *Maer si moesten*: lees naar hs. B:
daer moesten si; hem teersten cleden: zich
 terstond aankleden.

3379 *ghereden*: gereed maken; *die feeste*
entie dach: die feestelijke dag, feestdag.

3384 *ghemeenlike*: tezamen.

- Herde rijclijc was binnen de zale,
 Die pilare waren alle van kerstale.
 Teben no Troien en hadden nie gheen
 So rijclijc palas als dat was een.
- 3390 Dat was ere milen wijt ende lanc,
 Van goude was al die inganc.
 Daer ane was ghemaect menich wonder:
 Die hemel boven, die aerde onder;
 Omtrent der aerden liep de zee;
- 3395 Dat clare licht tusschen die twee,
 Inden hemel ghelijc ghemaet ere sterren,
 Also sceent daer van verren;
 Inder erden den man ende menigherhande diere,
 Menighen berch, menich dal, menighe riviere,
- 3400 Menighe bosscaelie met groten bosschen,
 Daer boven die lucht, die vogle tusschen;
 Inde zee vissche groot ende clene.
 Nie wart ghesien creature ghene
 Van allen den ghenen, die nu leven,
- 3405 Men mochtse daer vinden ghescreven.
 Also gheseten waren alle die heren,
 Ende dammiraal alre hoechst met groter eren,
 Hi stoet ende maecte een ghestille
 Metter hant ende seide sinen wille:
- 3410 «Ghi heren, verneemt mine woort,
 Ende na der talen, die ghi hoort,
 Antwoerd so dat ghijs hebt ere.
 Van u allen en es niement so here,

3386 *rijclijc*: mooi, fraai.

3387 *kerstale*: kristal.

3388 *Teben*: Thebe; *nie gheen*: geen (een).

3390 *ere*: een.

3394 *Omtrent*: (rond)om.

3395 *Dat clare licht*: de zon (?).

3396 *ghelijc ghemaet ere sterren*: „afgebeeld op de grootte van een ster” (Leendertz).

3398 *Inder*: op de; *man*: mens; *menigherhande*: allerlei.

3400 *bosscaelie*: bosschage.

3403 *creature*: dier.

3405 Of men kon ze daar afgebeeld vinden.

3408 *stoet*: stond op; *ghestille*: gebaar om te zwijgen.

3409 *sinen wille*: wat hij op zijn hart had.

3412 *ghijs*: gij daardoor.

3413 *here*: hooggeplaatst.

- Wilde hi breken ende ontkeren trecht,
 3415 Ic seg hem over waer ende over plecht,
 Dat an sijn lijf ende an sijn eere sel gaen.»
 Die doe iet waende hebben mesdaen
 Ende besculdicht was jeghen den ammirale,
 Hi vruchte herde dese tale.
 3420 «Nu hoort», seit hi, «ic segghe u voort.
 Van Blancefloere hebdi ghehoort,
 Die hier es inden torre boven
 Van so groten prise ende van loven.
 Des es cume drie maent leden,
 3425 Dat mi so wel bequamen haer seden
 Ende haer ghelaet, ende si mi dachte
 Van so hoghen ende van so edelen gheslachte,
 Dat icse tienvout met goude dede wegghen,
 Den comannen, daer icse cochte jeghen.
 3430 Als icse hadde ghecocht, dedicse te hant
 Hier boven inden tor, daer si vant
 Seven werf twintich joncfrouwen in.
 So wel bequam mi in minen sin
 Haer ghedene ende haer goede seden,
 3435 Dat icse boven hem allen dede.
 Ic hadde mi ooc vermeten des,
 Om dat si so overscone es,
 Ic soudese hebben ghenomen te wive

3414 *ontkeren*: schenden.

3415 *over waer*: voor waar, de waarheid;
over plecht: op plechtige wijze.

3416 Dat zijn leven en zijn eer er mee gemoeid zullen zijn.

3417 *doe iet waende*: toen in enig opzicht meende.

3418 *Ende besculdicht*: = (*beschuldich*) *was*: en iets op zijn geweten had.

3419 *vruchte herde*: hoorde met schrik aan (eig.: vreesde zeer).

3420 *segghe u voort*: maak u bekend.

3423 Die zoveel lof en prijs waardig is.

3424 Het is nauwelijks drie maanden geleden.

3425 Dat mij zo (zeer) behaagden haar manieren.

3426 *ghelaet* (manier van) doen; *dachte*: voorkwam (te zijn).

3428 Zie de aant. bij 698.

3429 *daer . . . jeghen*: van wie.

3430 *te hant*: terstond.

3433 *bequam*: Zie de aant. bij 3425.

3434 *ghedane*: voorkomen.

3435 *dede*: verhief.

3436 *vermeten des*: voorgenomen.

- Ende emmermeer ghehouden te minen live.
 3440 Ic deedse mi dienen te minen opstane,
 Dies ic elcs daghes haer ghedane,
 Die ic hadde vercoren, wilde sien.
 Nu gheviel tere stonde binnen dien,
 Datse te minen dienste niet en quam
 3445 Ene werf, ende ander werf wardic gram.
 Ic sendde om haer minen camerlinc,
 Hi ghinc wech ende vant enen jonghelinc
 Herde soetelike slapende bi hare.
 Hi waende, dat Claris haer ghesellinne ware,
 3450 Te gader laghen si herde vriendelike.
 Dit seide hi ende swoer sekerlike
 Ende telde mi die minne, die si twee
 Onderlinge dreven, ende mi wart wee,
 Om dat ic Clarise voer mi sach,
 3455 Die hi mi seide, dat bi Blancefloere lach,
 Dat ic een woort niet mochte spreken
 Ende peinsde, hoe ict mochte wreken.
 Mijn swaert namic in mijn hant
 Ende ghinc daer icse slapende vant,
 3460 Ende metten armen te gader ghedrongen.
 Ic vertoghet swaert ende si ontsprongen,
 Ende spraken te mi ende baden ghenade.
 Doe bepeinsdic mi, dat ic mesdade
 Ende onrecht waer ende quaet,
 3465 Of icse versloeghe sonder uwen raet
 Ende sonder vongnesse van u allen.

3439 *te minen live*: voor mijn (gehele) leven.

3441 *Dies*: omdat.

3443 Nu gebeurde het in die tijd een zekere keer.

3445 Na *Ene werf* schijnt iets te ontbreken, versta: de eerste keer liet ik het er bij, maar de tweede keer werd ik boos.

3449 *Hi waende, dat*: hij dacht, dat het.

3451 *sekerlike*: voor waar, de waarheid.

3453 *mi wart wee*: het deed mij pijn.

3456 *Dat*: zodat; *mochte*: kon.

3460 Elkaar omarmend, in elkaars armen.

3461 *vertoghet swaert*: trok het zwaard; *ontsprongen*: werden wakker.

3463 Toen realiseerde ik, dat ik er verkeerd aan zou doen.

3465 Indien ik ze zou doden zonder uw goedvinden.

- Ghi heren, dus eist mi ghevallen.
 Nu manic u allen ende beswere,
 Dat ghi peinst om mijn eere,
 3470 Hoe ic die mesdaet best ghewreke,
 Dat mi tfolc gheen lachter en spreke.»
 Doe spraken si alle ghemeenlike:
 «Ammirael, heere, wreect haestelike
 Den lachter, die di es ghedaen,
 3475 Met groten tormenten doese verslaen.»
 Alle die ghene, die waren ghinder,
 Wijsden te verdoen die kinder.
 Daer en was niemant in haer ghedinge;
 Some riedense, dat mense hinge;
 3480 Some, dat mense op rade brake;
 Some, dat mense met paerden trake;
 Some, dat mense berne in enen viere;
 Some, dat mense indie riviere
 Met swaren stenen versinken soude;
 3485 Alle, diere bi waren, jonghe ende oude,
 Wijsden hem marteliën ghenoech,
 Welcsins dat haer raet gedroech.
 Doe stoet op een coninc, die Alfages hiet:
 «Ghi heren,» seit hi, «dit en es recht niet.
 3490 Menne ghewinnes nemmer lof,
 Dat vor minen heere ende in sijn hof
 Dus groet gheroep es te sinen ghedinge.
 Uwerlijc heeft hier sonderlinghe

3467 Zo is het me vergaan.

3471 *gheen lachter en spreke*: niet tot schande zal rekenen.

3472 *ghemeenlike*: tezamen.

3474 *lachter*: smaad, hoon.

3475 Laat ze op smartelijke wijze doden.

3476 *ghinder*: daar.

3477 *Wijsden te verdoen*: veroordeelden ter dood (eig.: spraken als hun oordeel uit te doden).

3478 *in haer ghedinge*: die het voor ze opnam.

3479 *Some riedense*: er waren er, die voorstelden.

3480 *op rade brake*: zou radbraken.

3481 *met paerden trake*: zou vierendelen.

3482 *berne*: zou verbranden.

3486 Veroordeelden hen tot velerlei (diverse?) soorten marteldood.

3487 „Al naarmate hun inzicht meebracht”.

3490 Men legt er bepaald geen eer mee in.

3492 *gheroep*: geschreeuw.

3493 Ieder van u heeft op zijn beurt.

- Sijn vongnesse gheseit ende sinen wille;
 3495 Doet wel ende swighet stille,
 Ende latet tenen hoofde comen.
 Wi hebben ghehoert ende vernomen
 Ons heren lachter ende sine woert.
 Nu sijn wi sculdich te horen voert
 3500 Der kinder antwoerde ende haer tale,
 So moghen wi na rechte doemen wale
 Ende segghen recht van so hogher sake
 Tusschen onsen heere ende der kinder sprake.»
 In dander side stoet op mijn heere Gaifier,
 3505 Een coninc van Arabiën stout ende fier:
 «Heere her coninc, wat es so ghedaen sede?
 In prijs nemmer no love dusdane reden,
 Die ghi ons segt ende doet verstaen.
 Hebben si onsen heere lachter ghedaen,
 3510 Soe es wel recht, datmense verdoe
 Sonder weder tale, ic seg u hoe.
 Die enen dief met dieften vinghe,
 Quaet ware quame hi int ghedinge
 Jeghen iement of te weder talen.
 3515 Onse heere, hi doe dese twee halen
 Ende doese te samen verbernen bede.»
 Dese surlike woerde ende wrede

3494 *wille*: wens.

3496 *tenen hoofde*: tot een beslissing.

3498 *lachter*: smaad.

3501 *doemen*: oordelen.

3503 *sprake*: verdediging (Leest men *ons heeren ende der kinder sprake* dan versta men: de aanklacht van onze heer en de verdediging van de kinderen).

3504 Mijn heer Gaifier kwam daartegen op, verzette zich daartegen.

3506 *Heere her*: heer; *wat es so ghedaen sede*: wat heeft dit te betekenen, wat is dit nu.

3507 Ik kan volstrekt niet instemmen met een dergelijk voorstel.

3509 *lachter*: smaad.

3510 *verdoe*: doodt.

3511 *weder tale*: verdediging; *hoe*: waarom.

3512-4 Wanneer men een booswicht op heterdaad zou betrappen, zou het verkeerdt zijn hem een (normaal) proces of een (zelf)verdediging toe te staan (Vg. Leendertz' weergave: „het zou verkeerd zijn, als de op heeter daad betrapte dief daarover tegenover iemand in proces of twistgesprek mocht komen, laat staan tegenover den emir”).

3516 *verbernen*: (levend) verbranden.

3517 *surlike*: harde, bittere.

- Loefden si alle ende sochter toe.
Om die kinder sende men doe.
- 3520 Twee serianten brachtense voert,
Droef ende serech, als ghi hebt ghehoert,
Om die mertelie, die si ontsaghen.
Datsi hem al ghaende onder saghen,
Haerlijc ontfarmde anders seere.
- 3525 Doe sprac te Blancefloere die joncheere:
«Soete minne, wi sijn der doot
Nu seker ende in groter noot.
Nu moeten wi sterven, weten wi wel.
Dats mijn scout ende niemens el.
- 3530 Bi mi es comen, scone joncfrouwe,
Uwe herte in groten rouwe.
Hadde ic hier tote u comen niet,
So en waer u desen toren niet ghesiet.
Maer sel dammiraël na recht rechten,
- 3535 Ghi selt met rechte der doot ontvechten.
Tonrechte soudi sterven nu,
Bedi en es niet comen bi u.
Soete, nu nemet dit vingherlijn:
Also langhe alst over u sel sijn,
- 3540 Ne moghedi sterven in ghere wijs.»
«Florijs,» seitsi, «wel soete amijs,
Herde onrecht dinct mi u tale:
Die scout es mijn, dat wetic wale.
Bi mi hebdi dese grote scande
- 3545 Ende quaemt mi soeken uut uwen lande,

3518 *sochter toe*: „verscherpten ze nog”
(Leendertz), deden er nog een schepje op.

3521 *serech*: treurig (gestemd).

3522 *mertelie*: marteling(en), marteldood;
ontsaghen: vreesden.

3523 Terwijl ze al gaande naar elkaar
keken.

3524 Had de een deernis met de smart
van de ander.

3528 *weten wi wel*: dat staat vast.

3529 Dat is de schuld van mij en van
niemand anders.

3533 *toren*: leed.

3535 *ontvechten*: ontgaan.

3537 Omdat het uw schuld niet is.

3538 *vingherlijn*: ring.

3539 *alst over u sel sijn*: als gij die zult
dragen.

3540 Kunt ge beslist niet sterven.

3542 Bepaald onjuist vind ik, wat ge zegt.

- Ende sijt dor mi comen hier inne.
 Bedi weet ic wel ende verkinne,
 Dat ic voor u sterven soude,
 Ofmen na recht rechten woude.
- 3550 Doer ne ghene anxt vander doot,
 No dor ghene martelie so groot
 Ne willic houden tvingherlijn,
 Bedi die sculden sijn alle mijn.»
 Florijs seide, hine conde ghedoghen,
- 3555 Dat si soude sterven voer sinen oghen
 Ende hi selve leven soude.
 Hi bat haer, dat sijt name, ende sine woude.
 Hi warp hare ende sijt hem weder
 So langhe, dat viel daer neder
- 3560 Onder die voete; si ghingen voert.
 Een hertoghe ghegreapt, diet hadde ghehoort
 Den prijs die hem Floris gaf;
 Sijn herte verblide hem daer af.
 Blancefloer sprac: «Floris, het waer onrecht groot,
- 3565 Dat ghi voor mi ontfinct de doot,
 Bedi ic weet wel, sterfdi voren,
 Dammirael heeft so vercoren
 Mine schoonheit, dat hi mi houden sal.»
 «Minne», seit hi, «hets mijn scout al:
- 3570 Ic wil vor u die doot ontfacen.»
 Aldus quamen si int palas ghegaen
 Voer den ammirael ende sine baroene,

3546 *dor*: om.

3547 Daarom is het mijn overtuiging.

3549 *Ofmen*: als men.

3550-1 Noch uit enige vrees voor de dood noch om welke marteling hoe groot ook.

3553 *Bedi*: dewijl.

3556 *Ende*: terwijl.

3557 *ende sine woude*: maar ze wilde (het) niet.

3558 Hij wierp hem naar haar toe en zij weer naar hem (terug).

3559 *Dat*: totdat hij (t.w. de ring).

3561 *ghegreapt*: raapte hem op; *diet*: die het (t.w. *Den prijs die hem Floris gaf*).

3562 *prijs*: lof (versta: de beschermende macht); *hem*: t.w. de ring.

3566 *Bedi*: want; *voren*: 't eerst.

3567 *vercoren*: zijn hart (zijn zinnen) gezet (op).

3572 *baroene*: ridders.

- Diese hadden ghewijst te verdoene.
 Dammiraël dede int palas ghebieden
 3575 Een ghestille maecte hi alle den lieden.
 Dese twee weenden ende suchten
 Om die martelie, die si vruchten,
 Herde onseker waren si haers lives.
 Nie en was vorme mans no wives
 3580 So wel ghedaen ende so scone,
 Met scoenheden verwonnen si Absolone
 Floris en hadde maer jare vijftiene
 Ende was een jonghelinc sterc ende siene,
 Hi was wel ghescepen ende smal,
 3585 Van sinen live was hi over al
 Die beste ghescepene jonghelinc,
 Die ie van moeder lijf ontfinc.
 Voer den ammirael quam hi gheleet,
 Met enen purpure was hi ghecleet;
 3590 Sine ploeien stoeden hem wale.
 Alle die waren indie zale
 En mochten niet ghenoech bescouwen.
 En hadde hi niet gheweest in rouwen,
 Hi hadde vele scoenre gheweest.
 3595 Menne seit van niemen no en leest,
 Die so scone was als hi.
 Sine soete amië stoet daer bi,
 Die hi met scoenheden niet verwan.
 Si hadde enen pellen an;
 3600 Haer huut was wit als die snee.

3573 Die ze ter dood hadden veroordeeld.
 3575 *ghestille*: stilte (object bij *ghebieden*
 en *maecte*).
 3577 *vruchten*: vreesden.
 3578 *haers lives*: van hun leven.
 3579–80 Versta: geen man of vrouw heeft
 ooit geleefd zo goed gevormd en zo
 schoon van gedaante.
 3581 In schoonheid overtroffen ze Absa-
 lon (zoon van koning David, Oud-

testamentisch toonbeeld van schoonheid).
 3583 *siene*: knap, schoon.
 3584 *smal*: slank.
 3585 *live*: lichaam.
 3587 Die ooit is geboren.
 3588 *gheleet*: (onder geleide) gebracht.
 3589 *purpure*: purperen mantel.
 3590 *ploeien*: mooi gedrapeerde mantel.
 3598 *verwan*: Zie de aant. bij 3581.
 3599 *pellen*: Zie de aant. bij 616.

- Wat magicker of segghen mee?
 Scone ende wel ghescepen was haer lijf.
 Nie en sach man so sconen wijf.
 Daer ne was niement int perlement
 3605 So vroet, die hadde bekennt,
 Welc die scoenste was van hem tweën.
 Daer ne was so fel no so quaet gheen,
 Hi en weende ende ontfarmde
 Harre marteliën ende carmde
 3610 Om haer doot ende haren torment.
 Haer vongnesse hadden si gherne ghewent,
 Hadden si ghedorren dor haren here.
 Dammirael sat verbolghen sere,
 Dat hem haers ontfarmde niet.
 3615 Hi deedse ontleeden ende hiet,
 Dat mense bonde met vasten banden.
 Al ghebonden dede hise te handen
 In enen pleine buten den palaeis leden,
 Daer hi een vier hadde doen ghereden,
 3620 Ende hietse werpen inden viere.
 Beide goede ende quadertiere
 Weenden, daer sise leiden saghen,
 Ende seiden, dorsten sijs ghewaghen,
 Dat sise gherne copen soudén

3601 Wat kan ik er meer van zeggen.

3604 *perlement*: vergadering.

3605 Die zo knap was, dat hij had kunnen uitmaken.

3606 *Welc*: wie.

3607 *fel*: ongenadig.

3608 *Hi en*: of hij; *ontfarmde*: had deernis met.

3610 *torment*: lijden (*haer doot ende haren torment*: hun lijden en hun dood (proteron husteron) of hun smartelijke dood (hendiadys).

3611 *ghewent*: veranderd, ongedaan gemaakt.

3612 *ghedorren dor*: ('t) gedurfd voor.

3614 Zó dat (of: zodat) hij geen deernis met ze had.

3615 *ontleeden*: t.w. tot op het hemd? Vg. 3687 (of waren ze toen weer gekleed?); *hiet*: beval.

3616 *vasten*: sterke.

3617 *te handen*: terstond.

3618 *pleine*: veld; *leden*: leiden, brengen.

3619 *vier*: brandstapel; *ghereden*: maken.

3621 *quadertiere*: bozen.

3622 *daer sise leiden saghen*: toen ze hen daarheen zagen voeren.

3623 *dorsten sijs ghewaghen*: indien ze er van zouden durven reppen.

3624 *copen*: loskopen.

- 3625 Met scatte ende haer lijf behouden.
 Daer was al over al jammer groot,
 Si weenden ende claeghden der noot
 Ende seiden: «here God, waer om saltu
 Dus scone kinder verliesen nu?
- 3630 Ter quader tijt waren si gheboren,
 Dat si dus selen bliven verloren.»
 Doe quam die hertoghe, die tvingherlijn vant,
 Dat Blancefloer liet vallen uter hant,
 Claeghde ende weende jammerlike,
- 3635 Voer sinen here knielde hi oemoedelike,
 Ende telde hem al die selve woort,
 Die hi vanden kindren hadde ghehoort,
 Daer si den graet te dale ghinghen.
 Doe hiet hise hem weder bringhen,
- 3640 Bedi dat hi horen woude,
 Wat elc ten andren segghen soude.
 Die knapen, diese leeden uter zale,
 Als mense riep, het bequam hem wale
 Ende brachtense weder blidelike.
- 3645 Dammirael sprac te Florise wredelike:
 «Hoe es dijn name? Ic wilt weten.»
 «Here», seit hi, «ic ben Floris gheheten.
 Ter Montoriën wasic ghesent ter scoln,
 Binnen dien wart mi mijn lief verstolen,
- 3650 Blancefloer, die hier bi mi staet.
 Het waer onrecht, dade men haer quaet
 Of enich vernoy hier omme dade.

3625 Met (veel) geld en hun leven sparen
 (versta: om hun leven te redden).
 3626 *al over al*: overal, algemeen.
 3627 *der noot*: over de droevige zaak.
 3629 *verliesen*: in het verderf storten.
 3630 *Ter quader tijt*: tot rampspoed, voor
 het ongeluk (Versta vs. 3630: het is wel
 ellendig, rampzalig, verschrikkelijk).
 3631 *bliven*: gaan.
 3632 *tvingherlijn*: de ring.
 3635 *oemoedelike*: ootmoedig, onderdanig.

3636 *telde*: vertelde.
 3638 Toen ze de trap afgingen.
 3640 *Bedi dat*: omdat.
 3642 *knapen*: knechten.
 3643 *het bequam hem wale*: ze (t.w. de
knapen) vonden het prettig.
 3645 *wredelike*: op barse toon.
 3649 *verstolen*: ontstolen, ontvoerd.
 3652 Of wanneer men (haar) hierom enig
 leed zou aandoen.

- In quam hier niet bi haren rade,
 Dat der ic wel op die heilighen sweren
 3655 Vor u ende vor al dese heren.
 Nu doet wel ende dor u selves ere
 Laet Blancefloere leven, edel here,
 Si es onsculdich, die scout es mijn,
 Doet becopen dies de schulde sijn.»
- 3660 «Heere», sprac Blancefloer, «an dese woort
 En hout u niet, die ghi hebt ghehoort.
 Ic ben die sake, die scout es mijn;
 En haddic inden tor niet ghesijn,
 Sone waer mijn lief niet comen daer.
- 3665 Ic der wel segghen over waer,
 Dat hi eens conincs sone si;
 Verlore hi sijn lijf dor de minne van mi,
 Dat ware scade ende onrecht groot.
 Soete here, laet hem leven ende slaet mi doot.»
- 3670 «Neen», sprac Floris, «here, laet ghaen
 Mine amië, doet mi verslaen.»
 Doe antwoerde dammirael ende seide:
 «Sonder twifel seldi sterven beide.
 Ic sel u selve te handen slaen
- 3675 Ende wreken den lachter, die mi es ghedaen.»
 Een swaert nam hi in sijn hant al bare.
 Blancefloer spranc voert ende verhaeste hare
 Ende boot haer hoeft af te slane.
 Florise spronghen uten oghen die tranen

3653 Ik ben hier niet gekomen met haar medeweten (of: door haar toedoen of: met haar hulp).

3654 *der*: durf; *op die heilighen*: onder aanraking of in de aanwezigheid van relikwieën.

3657 *dor u selves ere*: ter wille van uw eigen eer.

3658 *die scout es mijn*: het is mijn schuld.

3659 *dies de schulde sijn*: wiens schuld het is.

3662 *sake*: oorzaak.

3663 Was ik niet in de toren geweest.

3664 *Sone waer*: dan was.

3665 *der*: durf; *over waer*: naar waarheid.

3666 *si*: is.

3667 *dor*: om.

3668 *scade*: jammer.

3671 *doet mi verslaen*: laat mij doden.

3674 Ik zelf zal u onmiddellijk doden.

3675 *lachter*: smaad.

3676 *bare*: bloot, uit de schede getrokken.

3677 *voert*: naar voren.

- 3680 Ende liep an hare ende tracse achter:
 «Soete minne», seit hi, «des soude mi lachter
 Al tfolc spreken, die hier dit siet.
 Om dat ic ben man, en seldi niet
 Hier vor mi die doot ontfaen.»
- 3685 Doe recte hi sinen hals ende hiet hem slaen
 Ende bat, dat hi haeste, hi waer ghereet.
 Blancefloer liep an hem ende greep sijn cleet
 Ende traken weder ende liep vor hem:
 «Here», seit si, «ne siedi, dat ic bem
- 3690 Ter dood ghereet? Mijn es die scult.
 Twi ne sladi, of ghi sult?»
 Si pijnden hem beide te sine voren,
 Maer haer ne weder conde ghehoren
 No ghesien dat jammer, no ghedoghen,
- 3695 Dat dander soude sterven voer sijn oghen.
 Die hoghe lieden entie baroene,
 Diese hadden ghewijst te verdoene,
 Die daer waren te jeghen woerden,
 Daer si dit saghen ende hoerden,
- 3700 Si weenden ende hadden groot seer.
 Om een vongnesse sachmen noit eer
 Wenen so menighen hoghen here.
 Den ammirael jammerde selve so sere,
 Dor al dat hi was verbolghen so,
- 3705 Hi wart so serich ende so onvro
 Ende weende so, dat hi haers rouwen

3680 *an hare*: naar haar toe; *achter*: terug.
 3681–2 *des soude mi lachter Al tfolc spreken*:
 al het volk zou mij dit tot schande reke-
 nen.

3685 *hiet hem*: zei dat hij moest.

3687 *an hem*: naar hem toe.

3688 *traken weder*: trok hem terug.

3689 *ne siedi*: ziet u niet.

3691 *Waarom slaat u niet, als u slaan
 moet* (versta: als het niet anders kan zijn).

3692 *Ze spanden zich allebei in de eerste
 te zijn.*

3693 *haer ne weder*: geen van beiden.

3697 *Die ze ter dood hadden veroordeeld.*

3698 *te jeghen woerden*: tegenwoordig.

3699 *Daer*: toen.

3700 *seer*: verdriet.

3703 *De emir zelf vond het zo verschrik-
 kelijk.*

3704 *Ofschoon hij zeer vertoornd was.*

3705 *Hij werd er zo naar van.*

3706–7 *En weende zo, dat hij hun smart
 uit deernis niet langer kon aanzien.*

- Nemmeer van jammere conste ghescouwen.
 Als hi hoorde dese seerlike woert,
 Ende hi den enen sach comen voert,
 3710 Om dat hi woude sterven voren,
 Ende Blancefloere, die hi hadde vercoren,
 Sach so tonghereke wesen, doe
 Quam hem so ghedaen jammer toe,
 Dat hijt swaert uter hant liet vallen.
 3715 Doe waser bliscap onder hem allen,
 Si weenden ende si waren blide,
 Alle waren si inder kinder side.
 Die hertoghe, die tvingerlijn hadde op gheheven,
 Hi pijnde hem herde om der kinder leven.
 3720 Nu docht hem tijt te spreken goet,
 Want elc es sculdech om sijns heren moet
 Te wachten ende nemen ware.
 Hi sprac ten baroenen al openbare:
 «Ghi heren, nu gheraden wi
 3725 Onsen here, dat hi sonder lachter si,
 Ende tperlement met sire eren scede!
 Die kinder waren ghewijst te verdoene bede:
 Nu gheraet, ghi heren, ghi baroene,
 Onsen here sijn eere hier mede te doene.
 3730 Bi minen sinne, bi minen wane,

3708 Toen hij die aandoenlijke woorden hoorde.

3709 *voert*: van voren.

3710 *voren*: het eerst, voor de ander.

3711 *hadde vercoren*: zozeer beminde.

3712 *tonghereke*: ellendig er aan toe.

3713 Werd hij (daardoor) zo aangegrepen.

3716 Versta: ze weenden van vreugde.

3717 *inder kinder side*: op de hand van de kinderen.

3718 *tvingerlijn hadde op gheheven*: de ring had opgeraapt.

3719 *Hi pijnde hem herde*: (hij) spande zich zeer in.

2720 Het leek hem nu het geschikte moment om te spreken.

2721–2 Want ieder moet letten op de stemming van zijn heer en daarmee rekening houden.

3724 *gheraden wi*: laten wij (zo) raden.

3725 *lechter*: schande.

3726 En deze zaak wordt beslist (of (eig. ?): en de rechtszitting (of de vergadering) wordt gesloten) zonder dat er aan zijn eer te kort wordt gedaan.

3727 *ghewijst te verdoene bede*: beiden ter dood veroordeeld.

3729 Onze heer, hoe in deze volgens zijn eer te handelen (of: hoe de eer van onze heer in deze het best gediend zal worden).

3730 Naar mijn ineming.

- So leghet so lettelt sire eren daer ane,
 Al mach hijt doen, dat hise verdade,
 Hi heeft haer lijf in sire ghenade.
 Ic neemt bi Gode ende mire wet,
 3735 Dat mi dinct sijn ere bet,
 Dan mense verdade, al waert recht.
 Want dammiraël mach hem wachten echt
 Jeghen so ghedane list ende bliven voort
 Jeghen Gode sonder sonde ende moort:
 3740 Mi dinct vroetheit, dat hijt doe.
 Dits u ere spade ende vroe.»
 «Here, doet wel u ere ende dit doet:
 Dat loven wi alle, ende die raet es goet.»
 Alsoe dammiraël hoerde, dat sine baroene
 3745 Dit baden hem ende rieden te doene,
 Was hi blider dan hi sinen lieden
 Te verstane dede, diet hem rieden,
 Ende seide hem, dat hijt doen soude,
 Te dien dat Floris segghen woude,
 3750 Hoe hi so hoghen tor opclam,
 Ende hoe hi in Blancefloeren camer quam,
 Bi welker list, bi welken sinne,
 Dat niemen int hof wart in inne.
 «Here», seit Floris, «des en doe ic niet,
 3755 So wat vernoye so mi gheschiet,

3731–2 Legt hij er zeer weinig (versta: geen) eer mee in, wanneer hij ze doodt, al heeft hij het recht daartoe.

3733 Hij heeft hun leven in zijn hand (versta: hij kan hun vergiffenis schenken).

3734 Ik verklaar bij God en bij mijn geloof.

3735 Dat dit (t.w. genade, vergiffenis schenken) meer strookt met zijn eer.

3736 *Dan mense verdade*: dan wanneer men ze zou doden.

3737 *mach hem wachten echt Jeghen so ghedane list*: kan zich voortaan in acht nemen voor een dergelijke list (versta: maatregelen nemen om herhaling te voorkomen).

3738 *voort*: voorts.

3739 *Jeghen*: tegenover; *sonde ende moort*: versta: zonde van doodslag.

3740 Het lijkt me wijs (gehandeld), wanneer hij dat doet.

3741 Het is in elk opzicht eervol voor u.

3742 *doet wel u ere*: handel overeenkomstig uw eer.

3749 *Te dien dat*: mits.

3752 *sinne*: list.

3753 Zodat niemand in het paleis het merkte.

3754 *des*: dat.

3755 Wat voor onheil me daardoor ook moge wachten.

- Ensi dat ghijs haerlijc verghevet,
 Dier mi toe riet ende gheholpen hevet,
 Of ghi over hem hebt ghewelt,
 El ne werdet van mi ghetelt.»
- 3760 Doe vernuwede den ammirael sijn seer
 Ende vermat hem, dat hi nemmermeer
 Dor niemens bede soude vergheven,
 Si en souden beide verliesen haer leven,
 Dat mochten si niet maken onder hem allen.
- 3765 Binnen dien so quam ghevallen
 Een bisscop den ammirael te voeten
 Met minliken woerden ende met soeten:
 «Ammirael, here, nu eist dus comen:
 Of mense verdoet, wat selt u vromen?
- 3770 Ghi siet, dat si slijfs niet roeken.
 Dat uwe baroene an u soeken,
 Dat dinct mi reden, dat ghijt doet.
 Vergheeft hem lieden uwen evelen moet
 Ende hem allen, die hem ghehulpich waren.
- 3775 Laet Floris segghen, hoe hi heeft ghevaren:
 Het soude u becomen vele bat
 Ende alle uwen mannen te hoerne dat
 Dan te siene, dat mense verdade.
 An hare doot laghe grote scade;
 3780 Nie makede God so sconen lijf

3756 Tenzij gij eenieder vergiffenis
 schenkt.
 3758 Indien gij macht over hem hebt.
 3759 Anders vertel ik het niet.
 3760 Toen deed des emirs smart (be-
 doeld is blijkbaar: gramschap) zich met
 nieuwe kracht gevoelen.
 3761 En hij verklaarde, dat hij onder geen
 voorwaarde.
 3762 Dor: krachtens.
 3763 Si en: maar zij.
 3764 Dat (t.w. dat hij vergiffenis zou
 schenken) zouden ze met z'n allen niet
 kunnen bewerken.
 3765 Binnen dien so: intussen.

3768 Heer emir, de zaak ligt nu zo.
 3769 Wat heeft u er aan ze te doden.
 3770 slijfs niet roeken: niets om hun leven
 geven.
 3771 Dat: wat; an u soeken: van u vra-
 gen, u voorstellen.
 3772 Het lijkt me juist, als gij dat doet.
 3773 hem lieden: t.w. Floris en Blance-
 floer; evelen moet: gramschap (Versta: de
 oorzaak van uw gramschap; anders vatte
 men vergheeft op als: leg af (tegenover
 hen).
 3776 becomen: behagen.
 3778 verdade: doodde.
 3780 Nie: nooit.

- No an man, alsi hadden, no an wijf,
 Soe scone ghedane, so scone sede.»
 Doe riepen die heren alle mede:
 «Here, nadien dat aldus staet,
 3785 So vergevet hem beiden die mesdaet
 Ende verhoort uwer heren bede,
 Want dat ware grote edelhede,
 Dat ghi ghenade hadt te desen».
 Doe en wilde hi jeghen hem allen niet wesen,
 3790 Om dat sijs so oemoedelike baden.
 Den kindren ende diet hem hadden gheraden,
 Vergaf hijt al, dies hadde hi lof
 Van allen den ghenen, die waren int hof.
 Doe saghen die kinder haren bliden dach.
 3795 Herde minlic elc op andren sach,
 Het was hem comen na haren wille.
 Doe dede men maken een ghestille.
 Floris beggan sijn ghesciente tellen
 Voerden ammirael ende sine ghesellen,
 3800 Dat sijt alle wel mochten horen.
 Tierst telde hi, hoe si waren gheboren;
 Hoe tilec haerlijc andren minde;
 Hoe menne daer omme ter Montoriën sinde,
 Dat hi daer soude ghaen ter scolē,
 3805 Ende hoe si hem binnen dien wart verstolen;
 Ende hoese sijn vader dede vercopē
 Te Nicle ter marct, ende dede lopen
 Die niemare, dat si ware doot;

3782 *ghedane*: gestalte; *sede*: manieren.

3784-8 De gecursiveerde versregels (in het handschrift opengelaten) zijn aanvullingen van Leendertz.

3789 *jeghen*: tegen.

3790 *oemoedelike*: ootmoedig, nederig.

3793 *hof*: rechtszaal of paleis.

3795 Zeer lief (bedoeld is wel: gelukkig) keken ze elkaar aan.

3797 *een ghestille*: stilte.

3798 *ghesciente tellen*: lotgevallen te vertellen.

3802 Hoe jong (vroeg) ze elkaar (al) lief kregen.

3803 *menne*: men hem.

3805 *binnen dien*: in die tijd; *verstolen*: ontsolen, ontvoerd.

3807 *lopen*: verbreiden.

3808 *niemare*: gerucht.

- Ende hoene sijn vader doe onboot;
 3810 Ende hoe groten rouwe hi om haer dreef,
 Dat hijs cume te live bleef,
 Ende hijs die waerheit doe ghevreischte,
 Ende hi haer volghde ende om haer eischte;
 Hoe grote pine hi doeghde om hare mee,
 3815 Meneghen anxt opt lant, menighen in der see;
 Hoe hi te Babyloniën quam in die stat
 Ende sinen waert om raet bat,
 Ende hoe wel hi hem gheriet daer toe,
 Ende hoe hi den portwerder verlistechde doe;
 3820 Met sire haven, met sinen scatte
 Vercreech hi an hem datte,
 Dat menne met rosen inden corf droech.
 Tierst dat hi des ghewoech,
 Datten si twee *dus hadden gedregen*,
 3825 Doe *wonderde hem allen, dier waren jegen*,
 Ende *damirael selve loech*;
 Ende hoe *men hem te Clarise droech*,
 Toter wile datse *damirael vant*,
 Ende tswaert over hem hilt in die hant.
 3830 Als hi gheënt hadde sine tale,
 Ghinc hi bet naerre den ammirale
 Ende viel opt erde hem te voete neder
 Ende bat, dat hi hem ghave weder

3809 *hoene*: hoe hem *onboot*: ontbood.
 3811 Dat het niet veel scheelde, of het
 had zijn leven gekost.
 3812 En hij toen achter de waarheid
 kwam.
 3813 *om haer eischte*: (overal) navraag
 naar haar deed.
 3814 *pine*: moeite; *doeghde*: verduurde;
mee: ook.
 3818 En hoe goed hij hem daarin raadde
 (of: hielp).
 3819 En hoe hij daarop de portier ver-
 schalkte.
 3820 Met zijn geld en goed.

3821 *an*: van.
 3822 *menne*: men hem; *droech*: t.w. naar
 boven in de toren.
 3823 Toen hij (dit) vertelde.
 3824–8 De gecursiveerde woorden (die
 niet in het handschrift voorkomen) zijn
 aanvullingen van M. de Vries.
 3824 Dat twee (mannen) hem zo (naar
 boven) hadden gedragen.
 3825 *jegen*: aanwezig.
 3828 *Toter wile*: tot het moment.
 3829 *over hem*: boven hen.
 3831 *Ghinc hi bet naerre*: trad hij nader toe.

- Daer hi dor doeghde so grote pine,
 3835 Ende seide, hi hadde liever te sine
 In groten tormente ende te stervene
 Dan levende Blancefloeren te dervene.
 Nu moeghdi horen grote edelhede,
 Die dammirael an Florise dede,
 3840 Alle diet saghen warens blide:
 Hi dede sitten neven sire side,
 Blancefloere dede hi comen te hem
 Ende namse bider hant ende seide: «Vrient, nem,
 Hier ghevic di weder dese joncfrouwe
 3845 Ende beveelse di op dine trouwe.
 U beiden ghevic lijf ende lede,
 Dor Gode ende der heren bede
 Blijfdi verlost van groten lede.»
 Doe vielen si hem te voete bede.
 3850 Hi cussese ende deedse op staen.
 Florise maecte hi ridder saen,
 Als men daer plach int lant.
 Blancefloere dede hi nemen te hant
 Ende leiden te monstre met groter eren.
 3855 Beide der vrouwen ende der heren
 Volgheden hem utermaten vele,
 Doe ontboet hi Clarise haer ghespele,
 Dat hise te wive nemen woude
 Ende te haerre beider live houden soude,
 3860 Ende deedse cronen herde eerlike

3834 Om wie hij zoveel moeite had doorstaan.

3836 *tormente*: pijn; *ende*: en (dan).

3837 *levende*: versta: te blijven leven en.

3838 *edelhede*: edelmoedigheid.

3840 *warens*: waren er over.

3841 *neven sire side*: naast zich.

3843 *nem*: neem.

3845 *beveelse di*: vertrouw haar aan je toe.

op: in het vertrouwen op.

3850 *cussese*: kuste ze.

3851 *saen*: terstond.

3852 Volgens het gebruik van dat land.

3854 *monstre*: (klooster)kerk.

3855 *Beide der . . . ende der*: zowel (van) . . . als (van).

3857 Toen deelde hij haar vriendin Claris mee.

3859 En zou houden, zolang ze beiden leefden.

3860 *herde eerlike*: luisterrijk.

- Ende makese vrouwe vanden rike
 Voer die heren ende sine ghenote.
 Daer maectemen brulochte grote.
 Daer waren speel mannen vergadert vele
 3865 Met menigher manieren van snaer spele,
 Vedelen, gigen, herpen, roten,
 Met soeten gheclanke ende met soeten noten.
 Beide inden palaise ende daer uut
 Was groot gheclanc ende gheluut.
 3870 Daer was ghegheven menich rijclie cleet.
 Binnen dien was dat eten ghereet
 Met dieren gherechten ende dies ghenoech.
 Men eisschede water ende men dwoech.
 Die ammirael ghinc sitten inde scoenste stede,
 3875 Opt rikelicste sitten, ende hi dede
 Neven hem sitten sijn wijf Clarise;
 Blancefloere die hovessche entie wise
 Dede hi sitten bander side.
 Neven haer sat Floris vro ende blide.
 3880 Daer was vol hof ende brulocht groot.
 Daer ne hadde niement wenschen noot.
 Die daer ten etene waren gheseten,
 Men brachte hem vort ghedichte eten;
 Inne can ghenomen elc gherecht.
 3885 Al sonder garsoen ende knecht,
 Die daer vele waren utermaten,

3861 *makese*: maakte haar; *vrouwe*: lands-vrouwe, meesteres.

3862 *ghenote*: rijksgroten.

3866 *Violen*, luiten, harpen, gitaren.

3867 *gheclonke*: muziek; *noten*: tonen, melodieën.

3868 Binnen en buiten het paleis.

3870 *rijclijc*: kostbaar, fraai.

3872 *dieren*: kostelijke, uitgezochte; *dies*: daarvan.

3873 *eisschede*: vroeg (om); *dwoech*: waste (t.w. de handen).

3874 *stede*: plaats.

3875 *sitten*: zetel.

3878 *bander*: aan zijn andere.

3880 *vol hof*: (een) feest in optima forma.

3881 Daar bleef voor niemand iets te wenschen over.

3883 Men bediende hen zonder onderbreking.

3884 *Inne can ghenomen*: ik kan niet noemen.

3885 De (gewone) bedienden niet meegerekend.

- So dienden daer wel hondert drossaten,
Hondert spindren, hondert bottelgiere.
So rijclie eten noch so diere
- 3890 Ne was nie ghereet tenen hove,
No so scone ghedient, no so wel te love.
Daer was als ghenoech, wilt ende tam:
So wat so elken wel bequam,
Des dede men hem te vollen bringhen.
- 3895 Der goudine coppen daer vele gingen
Met dieren clareite ende al omme te stride
Met morate, met wine an elke side.
Dat wilde God niet, dat iement soude
Uut nappen drinken, hi ne waer van goude.
- 3900 Binnen dien dat si dus saten
Met groter bliscap ende aten,
Quamen twee riddren, die Floris sochten
Met seghelen ende met brieven, die si brochten.
Ghestadelike quamen si ende met sinne.
- 3905 Den ammirael grueten si ten iersten beghinne;
Daer na seiden si groot saluut
Florise, daer si omme quamen uut,
Ende seiden hem, dat beide gader
Doot waren moeder ende vader.
- 3910 «Here», seggen si, «hoort wat u onbieden

3887 *drossaten*: hofmeesters.

3888 *spindren*: spijsmeesters; *bottelgiere*:
schenkers.

3889-90 Zulke kostbare en uitgezochte
gerechten waren (nog) nooit op een (hof)-
feest geserveerd.

3891 *wel te love*: uitnemend.

3892 *als*: van alles.

3893 Als iemand iets aanstond, wat het
ook was.

3894 *Des*: daarvan; *te vollen*: volop.

3895 Veel gouden (drink)bekers gingen
daar rond.

3896-7 Met uitgezochte kruidenwijn en
al evenveel met moerbeienwijn, met
(druiven)wijn overal.

3898 *Dat wilde God niet*: het kwam niet
te pas, was niet betamelijk.

3899 *nappen*: bekens (versta: een beker);
hi ne waer van goude: die niet van goud
was.

3900-1 Terwijl ze zo feestelijk aan tafel
zaten.

3903 *seghelen ende met brieven*: gezezelde
brieven.

3904 *Ghestadelike*: waardig; *met sinne*:
Blijkens het verband hier: zoals het hoor-
de, volgens de (hoofse) etiquette.

3905 *ten iersten beghinne*: vóór alles.

3906 Vervolgens groetten ze plechtig.

3910 *onbieden*: verzoeken.

- U man entie hoechste van uwen lieden,
 Die ons te lanc waren te noemene nu:
 Si bidden herde ende onbieden u,
 Dat ghi te lande comt haestelike
 3915 Te berechten u lant ende u rike.»
 Doe Floris vernam sijns vader doot
 Ende siere moeder, doe hadde hi rouwe groot,
 Beide hi ende Blancefloer hadden groot seer,
 Elc dier waren droefden te meer.
 3920 Si keerden weder ten ammirale
 Al wenende met soeter tale
 Ende baden orlof te lande te verne.
 Dammirael hadse onthouden gherne
 Ende bat vriendelike, dat si bleven,
 3925 Hi soude hem al, des si behoefden, gheven.
 Florijs seide, no scat, no have,
 No goet ne gheen, dat men hem gawe,
 En mochten int lant niet behouden.
 Alsoe dammirael vernam, dat sine wouden
 3930 Te hem niet bliven, wi vinden ghescreven,
 Dat hi Florise te sire vaert dede gheven
 Van sinen silvere ende van sinen goude
 So vele, dat hijs nemmeer en woude.
 Si ghereeden hem ende namen orlof
 3935 An alle die ghene, die waren int hof.
 Hem allen jammerde die daer waren,
 Daer sise uten palaise saghen varen,
 Ende bevalen Gode haer lijf ende haer ere.

3911 *man*: vazallen.

3914 *te lande comt*: terugkeert.

3915 *berechten*: besturen, regeren.

3919 *dier*: van hen die er; *droefden*: waren bedroefd.

3920 *keerden*: wendden, richtten zich.

3922 En vroegen verlof (naar huis) terug te keren.

2923 *onthouden*: (bij zich) gehouden.

3925 *des*: wat.

3926 *no scat, no have*: geld noch goed.

3927 *No goet ne gheen*: noch wat ook (eig.: welk goed ook).

3928 *En mochten . . . niet*: kon hem niet.

3930 *Te*: bij.

3931 *te sire vaert*: voor zijn reis.

3933 Zoveel als hij maar begeerde.

3934 Zij maakten zich reisvaardig en namen afscheid.

3938 Ze groetten hen beleefd (eig.: bevalen hun leven en hun eer in Gods hoede aan).

- Floris voer wech verdroevet sere,
 3940 Om dat beide gader
 Doot waren moeder ende vader,
 Ende andersins blide, dat Blancefloer
 Met hem weder te lande voer.
 Sonder lachter voerde hise ende scande
 3945 Te Spaengen binnen sinen lande.
 Daer was hi willecome ende wel ontfaen,
 Alt conincrike wart hem onderdaen.
 Doe waest hem comen herde scone.
 Sine man daden hem draghen crone
 3950 Ende maecten coninc ende conincinne sijn wijf,
 Die hi minde vor al sijn selfs lijf.
 Om dat Blancefloer ooc kersten was,
 Gheliefde hem ende luste das,
 Dat hi wart kersten ende hem dopen dede
 3955 Ende al tvolc van sinen lande mede.
 Sint versterf hem al Hongerie
 Van enen sinen oom ende al Bulgerie:
 Dus hoghe quam hi in sinen live.
 Ene dochter haddi bi sinen wive,
 3960 Daer wi een deel of seggen moeten,
 Baerte hietsi metten breiden voeten,
 Maer des en sel niet vele zijn.
 Die nam te wive die coninc Puppijn,
 Een gheweldich coninc, ende wan an hare

3939 *verdrievet*: bedroefd.

3942 *andersins*: anderzijds; *dat*: omdat.

3943 *te lande voer*: terugkeerde.

3944 *Sonder lachter . . . ende scande*: zonder smaad of schande (versta: zonder moeilijkheden op de reis te ondervinden).

3948 Toen had hij, wat hij begeerde? Of: toen was alles ten goede gekeerd?

3949 Zijn vazallen kroonden hem.

3950 *maecten*: maakten hem.

3951 Die hij meer dan zichzelf liefhad.

3952 *kersten*: christin.

3953 Behaagde het hem.

3956 *Sint versterf*: nadien viel hem bij erfenis ten deel.

3957 *enen sinen oom*: een oom van hem.

3960 *een deel*: iets.

3961 Bertha, heette ze, met de grote voet(en); bedoeld is Bertha of Berthrada, overleden 2 juli 783, dochter van Charibert, graaf van Laon, echtgenote van Pepijn de Korte en moeder van Karel de Grote.

3962 Te verbinden met 3960; *des*: dat.

3964 *gheweldich*: machtig.

- 3965 Een kint, daer vele af te segghen ware,
 Dat was die coninc Kaerle van Vrankerike,
 Die menighen borch wan gheweldelike.
 Hier salic enden dese aventure.
 Blancefloer wart Florise sere te sure,
 3970 Hi pijnder hem om, God halper hem toe,
 So moete hi ons spade ende vroe,
 Dat wi alle onse daden te goeden dingen
 Ten jonxten daghe moeten bringen.

Amen.

3967 *borch* : burcht; *gheweldelike* : met geweld, door zijn kracht.

3968 *aventure* : verhaal.

3969 Floris heeft heel wat om Blancefloer moeten verduren.

3970 Hij heeft er zich voor ingespannen, (maar) God hielp hem er bij.

3971 *moete* : moge.

3972 *te goeden dingen* : tot een goed einde.

3973 *moeten* : mogen.

